

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ



GEBELERDE NESNE İLİŞKİLERİ İLE PRENATAL BAĞLANMA
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN SAVUNMA MEKANİZMALARI AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hande Nil ARICAN

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

AĞUSTOS 2023

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ



GEBELERDE NESNE İLİŞKİLERİ İLE PRENATAL BAĞLANMA
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN SAVUNMA MEKANİZMALARI AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hande Nil ARICAN
(201287013)

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Neşe SARUHAN

AĞUSTOS 2023



T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı (201287013) numaralı öğrencisi Hande Nil ARICAN'ın “Gebelerde Nesne İlişkileri ile Prenatal Bağlanma Arasındaki İlişkinin Savunma Mekanizmaları Açısından İncelenmesi” adlı tez çalışması, 17.08.2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından *Oy Birliği* ile Yüksek Lisans tezi olarak *Kabul* edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

Tez Savunma Tarihi: 17.08.2023

- 1) Tez Danışmanı:** Dr. Öğr. Üyesi Neşe SARUHAN
- 2) Jüri Üyesi:** Dr. Öğr. Üyesi Nurgül YAVUZER
- 3) Jüri Üyesi:** Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ASLAN

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Gebelerde Nesne İlişkileri ile Prenatal Bağlanma Arasındaki İlişkinin Savunma Mekanizmaları Açısından İncelenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve gelenekler çerçevesinde yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (17.08.2023)

Hande Nil ARICAN



ÖNSÖZ

Lisans ve yüksek lisans eğitimimde emeği geçen, psikoloji alanına dair hissettiğim yoğun duyguların ve araştırma merakımın temelini oluşturan tüm hocalarım, tez sürecimi yürüttüğüm tez danışmanım Sayın Dr. Neşe Saruhan'a ve tez jürimde yer alan Dr. Nurgül Yavuzer ile Dr. Selçuk Aslan'a tezime sundukları değerli katkıları için teşekkür ederim.

Tez sürecimde; benimle aynı sürecin zorluğunu yaşayan, veri toplama ve ilerlememe yardımcı olan tüm arkadaşlarıma, paylaşımlarını esirgemeyen yakınlarıma ve çalışmama katılan tüm anne adaylarıma teşekkür ederim.

Yaşamın birçok zorlu mücadelesine göğüs geren ve tüm başarılarımda sonsuz emeği olan annem Semra Arıcan'a; eğitim hayatımda bana desteklerini esirgemedi sunan canım anneannem Meliha Filiz'e ve yanımda olamasa da desteğini kalbimde hissettiğim rahmetli dedem Talat Filiz'e teşekkür ederim.

Son olarak hayatıma girdiği andan itibaren bana sonsuz güven ve destek sağlayan, tezimin ve hayatımın tüm aşamalarında benim kadar ilgili ve heyecanlı olan, desteğiyle her zaman motive eden ve hayatın tüm zorluklarında bana eşlik eden sevgili eşim Gökhan Atmaca'ya sonsuz teşekkür ederim.

Ağustos 2023

Hande Nil ARICAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
ÇİZELGE LİSTESİ	ix
ŞEKİL LİSTESİ	x
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Konu, Kapsam ve Literatür Özeti	1
1.2. Amaç ve Hedefler	4
1.3. Özgün Değer	4
2. GENEL BİLGİLER	6
2.1. Gebelik Dönemi	6
2.2. Gebelik Dönemine Dair Psikanalitik Yaklaşımlar	7
2.3. Bağlanma Teorisi	9
2.3.1. Bowlby ve Ainsworth' un bağlanma kuramı	10
2.3.2. Harry Harlow'un bağlanma kuramı.....	12
2.3.3. Psikanalitik/Psikodinamik kuram'da bağlanma	13
2.4. Prenatal Bağlanma.....	14
2.4.1. Prenatal bağlanmanın önemi ve etkileyen faktörler	16
2.4.2. Prenatal bağlanma üzerine yapılan çalışmalar	18
2.5. Nesne İlişkileri Kuramı	20
2.5.1. Farklı kuramcılar tarafından nesne ilişkilerinin ele alınması.....	21
2.5.2. Bağımsız (orta grup) nesne ilişkileri kuramcıları.....	25
2.6. Nesne İlişkileri ve Prenatal Bağlanma İlişkisi	29
2.7. Savunma Mekanizmaları	30
3. YÖNTEM	37
3.1. Araştırmanın Modeli	37
3.2. Araştırmanın Örneklemi	37
3.3. Veri Toplama Araçları.....	38
3.3.1. Kişisel bilgi formu	38
3.3.2. Prenatal bağlanma envanteri	38
3.3.3. Savunma biçimleri testi (SBT-40).....	38
3.3.4. Bell nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği (BORRTI)	39
3.4. Veri Toplama İşlemi.....	40
3.5. Verilerin Analizi	41
4. BULGULAR	42
4.1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine Dair Frekans Dağılımı	42
4.2. Değişkenlerin Normallik Dağılımı.....	43
4.3. Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri.....	44

4.4. Prenatal Bağlanma, Savunma Mekanizmaları ve Nesne İlişkileri ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular	45
4.4.1. Prenatal bağlanma, savunma mekanizmaları ve nesne ilişkileri puanlarının trimester değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğinin testi	45
4.4.2. Prenatal bağlanma, savunma mekanizmaları ve nesne ilişkileri puanlarının gebelik riski değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğinin testi	46
4.4.3. Prenatal bağlanma, savunma mekanizmaları ve nesne ilişkileri puanlarının gebelik sayısı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğinin testi	47
4.5. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	50
4.6. Olgun ve Nevrotik Savunmanın Benmerkezcilik – Prenatal Bağlanma İlişkisindeki Aracı Rolü	52
5. TARTIŞMA.....	54
5.1. Prenatal Bağlanma, Savunma Mekanizmaları ve Nesne İlişkileri ile Gebelik Haftası Değişkenine Dair Sonuçların İncelenmesi	54
5.2. Prenatal Bağlanma, Savunma Mekanizmaları ve Nesne İlişkileri ile Gebelik Riski Değişkenine Dair Sonuçların İncelenmesi	57
5.3. Prenatal Bağlanma, Savunma Mekanizmaları ve Nesne İlişkileri ile Gebelik Sayısı Değişkenine Dair Sonuçların İncelenmesi	58
5.4. Prenatal Bağlanma, Savunma Mekanizmaları ve Nesne İlişkileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	59
5.5. Olgun ve Nevrotik Savunmanın Benmerkezcilik – Prenatal Bağlanma İlişkisindeki Aracı Rolünün İncelenmesi	64
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	66
EKLER.....	75
ÖZGEÇMİŞ	84

KISALTMALAR

Ort.	: Ortalama
SS.	: Standart Sapma
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı



ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 4.1: Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	42
Çizelge 4.2: Katılımcıların Gebelik ile İlgili Özellikleri.....	43
Çizelge 4.3: Normallik Testi Sonuçları	43
Çizelge 4.4: Betimleyici İstatistikler	44
Çizelge 4.5: Gebelik Haftası Durumuna Göre Değişken Puanlarının Karşılaştırılması	45
Çizelge 4.6: Gebelik Riski Durumuna Göre Değişken Puanlarının Karşılaştırılması	47
Çizelge 4.7: Gebelik Sayısı Durumuna Göre Değişken Puanlarının Karşılaştırılması	48
Çizelge 4.8: Araştırma Değişkenlerinin Arasındaki İlişkiyi İncelemeye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları.....	50
Çizelge 4.9: Benmerkezcilik ile Prenatal Bağlanma Arasındaki İlişkide Nevrotik Savunmaların Aracı Rolüne İlişkin Regresyon Analizi.....	52

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 3.1: Araştırmanın Modeli.....	37
Şekil 4.1: Uygulanan Aracılık Analizine İlişkin Beta Katsayıları	53



GEBELERDE NESNE İLİŞKİLERİ İLE PRENATAL BAĞLANMA ARASINDAKİ İLİŞKİNİN SAVUNMA MEKANİZMALARINI AÇISINDAN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırma; gebelerde, anne-bebek arasında kurulacak tüm ilişkilerin temelini ifade eden prenatal bağlanma kavramının nesne ilişkileri ile arasındaki ilişkinin, savunma mekanizmaları açısından incelenmesini amaçlamıştır. Gebelerin, demografik değişkenlerine göre (gebelik haftası, gebelik riski, gebelik sayısı) prenatal bağlanma, nesne ilişkileri ve savunma mekanizmalarının farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Araştırmanın, nesne ilişkileri ve prenatal bağlanma arasında ilişki olup olmadığı; nesne ilişkileri ve prenatal bağlanma arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracı rolünün olup olmadığını tespit edebilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın örneklemini, Türkiye’de yaşayan gönüllülük esasına dayalı çalışmaya katılan toplamda 293 gebe kadın oluşturmaktadır. Araştırma yöntemi olarak ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın verileri; katılımcıların demografik ve gebeliğe dair bilgilerini edinmek için oluşturulan Kişisel Bilgi Formu, Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORRTI) Nesne İlişkileri Boyutu, Savunma Biçimleri Testi ve Prenatal Bağlanma Envanteri kullanılarak toplanmıştır.

İstatistiksel analizler sonucunda; Prenatal bağlanma puanlarının gebelik haftasına göre farklılaştığı; gebelik riski ve gebelik sayısına göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Savunma biçimleri alt boyutlarından immatür savunmaların gebelik haftası ve gebelik riskine göre farklılaştığı; gebelik sayısına göre farklılaşmadığı; diğer alt boyutların ise demografik değişkenlerine göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Nesne ilişkileri alt boyutlarından güvensiz bağlanmanın gebelik haftasına ve gebelik riskine göre farklılaştığı; gebelik sayısına göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Nesne ilişkileri alt boyutlarından benmerkezcilik, ve yabancılaşma puanlarının gebelik haftasına göre farklılaştığı; gebelik riski ve gebelik sayısına göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Sosyal yetersizlik alt boyutunun demografik değişkenlere göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

Prenatal bağlanma ile benmerkezcilik, olgun savunmalar ve nevrotik savunmalar arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Prenatal bağlanma ile yabancılaşma, güvensiz bağlanma, sosyal yetersizlik ve immatür savunmalar arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Benmerkezcilik ile olgun savunmalar hariç tüm alt boyutlar arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Prenatal bağlanma ile benmerkezcilik arasındaki ilişkiye nevrotik savunmanın tam aracılık ettiği saptanmıştır.

Araştırmanın bulguları literatür kapsamında tartışılmış; nesne ilişkileri ve savunma mekanizmalarının prenatal bağlanma üzerindeki etkisinin önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Gebelik, Bağlanma, Prenatal Bağlanma, Nesne İlişkileri, Savunma Mekanizmaları*

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN OBJECT RELATIONS AND PRENATAL ATTACHMENT IN PREGNANCY IN TERMS OF DEFENSE MECHANISM

ABSTRACT

This research; the aim of this study is to examine the relationship between the concept of prenatal attachment and object relations, which expresses the basis of all relations to be established between mother and baby in pregnant women, in terms of defense mechanisms. It was investigated whether the prenatal attachment, object relations and defense mechanisms of the pregnant women differed according to their demographic variables (gestational week, pregnancy risk, number of pregnancies). Whether there is a relationship between object relations and prenatal attachment; It is aimed to determine whether defense mechanisms have a mediating role in the relationship between object relations and prenatal attachment.

The sample of the study consists of 293 pregnant women living in Turkey who participated in the study on a voluntary basis. The research was used the correlational survey methods. The data of the research; Personal Information Form, which was created to obtain demographic and pregnancy information of the participants, was collected using the Bell Object Relations and Reality Testing Inventory (BORRTI) Object Relations Dimension, Defense Styles Test and Prenatal Attachment Inventory.

As a result of statistical analysis; Prenatal attachment scores differed according to the gestational week; It was determined that there was no difference according to pregnancy risk and number of pregnancies. Among the sub-dimensions of defense styles, immature defenses differ according to gestational week and pregnancy risk; did not differ according to the number of pregnancies; it was determined that other sub-dimensions did not differ according to demographic variables.

Insecure attachment, which is one of the sub-dimensions of object relations, differs according to the gestational week and pregnancy risk; It was found that there was no difference according to the number of pregnancies. The scores of egocentrism and alienation from the sub-dimensions of object relations differed according to the gestational week; It was determined that there was no difference according to pregnancy risk and number of pregnancies. It was determined that the social disability sub-dimension did not differ according to demographic variables.

Significant relationships were found between prenatal attachment and egocentrism, mature defenses and neurotic defenses. No significant relationship was found between prenatal attachment and alienation, insecure attachment, social inadequacy and immature defenses. Significant relationships were found between egocentrism and all sub-dimensions except mature defenses. It was determined that neurotic defense fully mediated the relationship between prenatal attachment and egocentrism.

The findings of the research were discussed within the scope of the literature; The importance of the effect of object relations and defense mechanisms on prenatal attachment was emphasized.

Keywords: *Pregnancy, Attachment, Prenatal Attachment, Object Relations, Defense Mechanisms*



1. GİRİŞ

1.1. Konu, Kapsam ve Literatür Özeti

Gebelik ve doğum, hayatın vazgeçilmez bir parçasıdır, hem kadın hem ailesi hem de bebek için en önemli yaşam deneyimlerindedir. Gebeliğin sağlıklı bir şekilde yaşantılanması sağlıklı anne ve bebek çiftinin oluşumunu sağlarken, geniş anlamda sağlıklı bir aile ve toplum oluşumuna da katkı sağlamaktadır (Taşkın, 2005). Bu nedendir ki psikoloji alanında birçok kuram bebeklik ve öncesi dönemleri ele almaktadır. Genellikle anne olan, birincil bakım veren ve bebek ilişkisini ele alan psikoloji yaklaşımları bu ilişkinin; yaşam boyu diğer ilişkiler üzerindeki etkisinden, kişiliğin oluşumuna katkısından ve hayatın bir çok alanında öneminden söz etmektedirler.

Annenin gebelik döneminde bebeği ile kurduğu temel ilişki olan prenatal bağlanmanın annenin nesneyle ilişkilene biçimine göre belirlendiği düşünülmektedir. Bir yetişkin için hayattaki önemli hedeflerden biri olarak görülen ebeveyn olma, kadın için ayrıca ruhsal gelişimin de son aşaması olarak tanımlanmaktadır. Kadın kendi annesiyle öğrendiği ilişkiyi bir başkasına ileterek, deneyimlenen nesne ilişkilerinin yeniden yaşantılanmasına ve bu sayede yeni bir ruhsal yapılanmaya alan açmaktadır (İkiz, 2004).

Birincil bakım veren ile yani öteki ile kurulan ilişkiler, ‘nesne ilişkileri’ olarak kuramcılar tarafından tanımlanmaktadır. Nesne ilişkileri kuramı psikanalitik bakıştan köken almaktadır. Freud, nesne ile olan ilişkiyi yalnızca doyum ve dürtü üzerinden ele almıştır. Dürtünün amacı nesne değil boşalma ve doyum sağlamadır (Öztürk, 2020). Fakat Klein bu ilişkiyi çok daha ileriye taşımış ve nesne ile yani ötekiyle ilişkimize göre kendimizi de tanımladığımızı, ‘iyi ve kötü’ye dair algımızı geliştirdiğimizi ifade etmiştir. Klein’a göre bu nesne yalnızca dürtülerin doyum aracı değil, aynı zamanda özel bir bağ kurduğumuz kişidir (Klein, 2016). Takip eden birçok kuramcı bu konu üzerine farklı yorumlar getirmiştir. Winnicott ‘yeterince iyi

anne' kavramıyla bu nesnenin ve anne çocuk bağının önemini güçlendirmiştir (Tükel, 2011).

Yaşamın ilk dönemlerinde, ilk nesnelere kurduğumuz bu ilişkilerin gölgesinin, yaşam boyu diğer ilişkilerimiz üzerine düştüğü düşünülmektedir. Erken dönemde kurulan nesne ilişkileri sonucu içselleştirilen nesnelere yaşam boyu ilişkilerimizde aktif konumdadır. Bir kadın için önemli ilişkilerden biri de bebeğiyle kuracağı bağıdır. Bu bağın kurulma biçiminde annenin daha önce kurduğu bağların ve bağlanma biçimlerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Bireyin, yetişkin yaşamında kişilerle ve bebeğiyle de kuracağı ilişki aslında bebekken annesiyle kurduğu ilişkiden temel almaktadır. Anne ve çocuk arasındaki duygular, özellikle stresli anlarda sunulan rahatlık ve destek bağlanmayı oluşturur. Bu karşılıklı bir iletişimdir. Yenidoğan bir bebek ihtiyaçlarının karşılanması için bir bakım verenden bakım almaya muhtaçtır fakat bu bakım çoğu zaman veren kişi içinde tatmin edicidir (Bowlby, 1969).

Bağlanma kuramı ve nesne ilişkileri kuramları bu noktada benzemektedirler; her ikisi de kişilerin ihtiyaç duydukları şeyin, fiziksel kaynakların yanı sıra; güven, şefkat, sıcaklık gibi sosyal ve duygusal kaynaklar olduğunu vurgulamaktadır. Harlow'un bebek maymunlar üzerinde yaptığı deney göstermiştir ki annenin rahatlık sağlaması bebeğin güvenle anneye bağlanmasına olanak tanımaktadır (Santrock, 2019). Bowlby'nin bağlanma kavramı da bunu ifade etmektedir; kişilerarası güven ve yakınlık.

Zaman içinde yapılan araştırmalar göstermiştir ki bağ/bağlanma doğumdan çok daha önce başlamaktadır. Peppers ve Knap tarafından yapılan çalışmada, doğum sırasında bebeğini kaybeden ya da yenidoğan kaybı yaşayan annelerin yaşadıkları buhran ve yas gözlenmiştir (Yılmaz, 2013). Bu duygular anne ve doğmamış bebeği arasında var olan bir bağın varlığını göstermektedir. Doğum öncesi gebelik süreci prenatal dönem olarak adlandırılmaktadır. Bu süreç gebe kalınmasıyla, hatta gebe kalınmasına karar verilmesi ile başlayıp doğumun başlangıcına kadar olan zaman dilimini ifade eder. Bu süreçte annenin bebeğiyle kurduğu bağlanma ise prenatal bağlanma olarak ifade edilmektedir. Bu prenatal döneme annenin, gebe kalmaya karar vermesi üzerine; alkol, sigara vb. kullanımları bırakması gibi bebeğe birçok alan açan ve yatırım yapan davranış biçimi de dahil edilebilir.

Prenatal bağlanmayı gebenin yaşı (Badem ve Zeyneloğlu, 2021), eğitim durumu (Yılmaz ve Beji, 2010), ekonomik durumu (Elkin, 2015), gebeliğin sağlıklı ya da riskli ilerleyiş biçimi (Bahar, 2017), gebelik sayısı, gebelik haftası (Elkin, 2015), daha önceki fetüs kayıpları, daha önceki bebek kayıpları (Yılmaz, 2010), gebeliğin doğal ya da tıbbi yolla gerçekleşmesi, planlanmamış gebelik (Badem ve Zeyneloğlu, 2021), bebeğin cinsiyeti gibi birçok faktörün etkilediği yapılan araştırmalarda ortaya konmuştur.

Bunların yanı sıra psikoloji literatürüyle ilgili kavramlar tarandığında prenatal bağlanmanın, anne stres ve anksiyete düzeyi (Atalay ve Özyürek, 2022), prenatal distres (Büber, 2017), depresyon (Zeren, 2022), çiftler arası uyum (Küçükkaya, Süt, Öz ve Sarıkaya, 2020), cinsel doyum gibi birçok kavramla çalışıldığı ve ilişkili olduğu görülmüştür.

Teorik çerçeveden bakıldığında; bağlanma ve nesne ilişkileri kuramlarının benzerliği değerlendirildiğinde, prenatal bağlanma ve nesne ilişkileri kavramları arasında ilişki olacağı düşünülmektedir.

Psikanalitik kuramdan bakıldığında insan yaşamının ilk dönemleri oldukça önemlidir. Anna Freud'un ortaya attığı 'savunma mekanizmaları' kavramı bu kuramda büyük bir yer etmesinin yanı sıra farklı kuramcılarca da kabul görmüştür. Savunma mekanizmaları, yaşamın ilk döneminde karşılaştığımız zorluklar karşısında edindiğimiz çözüm yollarını ifade etmektedir.

Freud 'savunma' kavramını ilk kez psikonevrozlar ve histeri üzerine çalışmalarında ortaya atmıştır. Savunma egonun, acı veren ve katlanılamayan fantezi ve duygulanımlara karşı direnmesi anlamında kullanılmıştır (Freud, 2020). Savunma mekanizmaları; olgun, nevrotik ve ilkel savunmalar olarak gruplandırılmaktadır.

Savunma mekanizmaları: bastırma, inkar, regresyon, reaksiyon formasyon, yapıp bozma, yansıtma, içe atma, bölme, çözülme, yer değiştirme, rasyonalizasyon, yalıtma, kendine yöneltme, tepki oluşturma, yüceltme, özdeşim... şeklinde sıralanabilmektedir (Öztürk, 2020). Bu mekanizmalar tıpkı bağlanma biçimleri ve nesne ilişkileri gibi birçok farklı deneyimde benzer şekilde ortaya çıkmaktadırlar.

Bu çalışma; gebelerde, nesne ilişkileri ve prenatal bağlanma ilişkisini savunma mekanizmaları açısından araştırmak üzere yürütülmektedir. Ayrıca nesne ilişkileri,

prenatal bağlanma ve savunma mekanizmaları gebelerde, çeşitli demografik değişkenler (gebelik haftası, gebelik riski, gebelik sayısı) açısından incelenecektir.

1.2. Amaç ve Hedefler

Bu çalışmanın amacı gebelerde, nesne ilişkileri ve prenatal bağlanma arasındaki ilişkinin savunma mekanizmaları açısından incelenmesidir. Ayrıca prenatal bağlanma, nesne ilişkileri ve savunma mekanizmalarının gebelerin çeşitli demografik özelliklerine (gebelik haftası, gebelik riski, gebelik sayısı) göre farklılık gösterip göstermediği incelenecektir. Literatür incelenerek; bağlanma teorisi, psikanalitik kuram, nesne ilişkileri kuramı gibi kuramlardan hareketle çalışmanın amacı ortaya konmuştur. Bu doğrultuda araştırma hipotezleri şu şekildedir:

H1: Gebelerde nesne ilişkileri ile prenatal bağlanma arasında ilişki vardır.

H2: Gebelerde nesne ilişkileri ile prenatal bağlanma arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracı rolü vardır.

H3: Gebelerin çeşitli demografik özelliklerine (gebelik haftası, gebelik riski, gebelik sayısı) göre prenatal bağlanma düzeyleri, nesne ilişkileri ve savunma mekanizmaları farklılık göstermektedir.

1.3. Özgün Değer

Bağlanma kuramı ve nesne ilişkileri kuramları benzemektedirler; iki kuram da kişilerin ihtiyaç duydukları şeyin, fiziksel kaynakların yanı sıra; güven, şefkat, sıcaklık gibi sosyal ve duygusal kaynaklar olduğunu vurgulamaktadır. Prenatal bağlanma ve nesne ilişkileri arasında anlamlı bir ilişki olacağı düşünülmektedir. Literatür tarandığında nesne ilişkileri ve bağlanma stillerinin ilişkisine dayalı araştırma ve tezlere rastlanmasına rağmen, henüz gebelik döneminde var olan prenatal bağlanma ve nesne ilişkileri arasındaki ilişkiye dair çalışmalar az sayıdadır fakat teorik olarak ilişkili görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın literatürü bu bağlamda genişleteceği düşünülmektedir. Prenatal bağlanma kavramının yer aldığı çalışmalar çoğunlukla hemşirelik, ebelik gibi sağlık bilimleri alanlarındaki araştırmalarda görülmektedir, bu anlamda psikoloji alanında prenatal döneme ve prenatal bağlanma çalışmalarına katkı sağlamak anlamlı olacaktır.

Savunma mekanizmaları ve nesne ilişkileri birbiriyle bağlantılı ve psikanalitik kuramda önemli yer eden kavramlardır. Literatürde birçok tez çalışmasında beraber ele alındıkları ve ilişkili oldukları gösterilmiştir (Şahin, 2014; Dünder, 2015; Özcan, 2018; Şentürk, 2021).

Prenatal bağlanma ve savunma mekanizmaları ilişkisi açısından literatür incelendiğinde bu değişkenlerin daha önce beraber çalışılmadığı görülmektedir. Kuramsal açıdan bakıldığında ve literatür incelendiğinde anlamlı ilişkilere sahip olduğu düşünülen bu kavramlar daha önce bir tez çalışmasında da beraber ele alınmamıştır.

Nesne ilişkileri, yalnızca o anda kişinin hayatında var olan nesne ile olan ilişkiyi ifade etmemektedir. Nesneyi algılama ve ilişki kurma biçiminde içsel nesnelere ve savunmalar etkilidir. Nesneye atfedilen özellikler ve algılama biçimi kullanılan savunmalara göre değişiklik göstermektedir. Bu noktada gebenin bebeğine dair algılarını savunma mekanizmaları üzerinden çalışmak ve nesne ilişkileri ile prenatal bağlanma ilişkisini savunma mekanizmaları açısından ele almak anlamlı olacaktır.

Gebelik döneminde nesne ilişkileri ile prenatal bağlanmanın arasındaki ilişkinin savunma mekanizmaları açısından ele alındığı bu çalışmanın; gebelik döneminden itibaren anne-bebek ilişkisinin sağlık bilimleri dışında psikoloji gibi sosyal bilimlerin alanında da ele alınması, zaman zaman hasta gibi görülebilen gebeler için bir kapsayıcı sağlanması, psikoloji alanında gebelerle yapılan çalışmalar için de bir gelişim alanı yaratması ve kavramsal olarak ilişkili görülen nesne ilişkileri ve prenatal bağlanma kavramları arasındaki ilişkinin bu çalışma bulguları ile literatüre kazandırılması ayrıca savunma mekanizmaları aracı değişkeniyle ilk kez çalışılacak olması gibi özgün yönleriyle, literatürdeki eksikleri tamamlayarak bir bütünlük sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Çalışmada, verilerin online toplanması nedeniyle örneklem kısıtlılığından kaynaklı sınırlılıklar olacağı düşünülmektedir. Çalışmanın kesitsel bir çalışma olması sonuçlara dair neden sonuç bağı kurmayı zorlaştırmaktadır ayrıca kullanılan ölçme araçlarının öz bildirim dayalı olması diğer bir sınırlılık olarak ele alınmaktadır; farklı konumlarda ve zaman dilimlerinde çalışmanın tekrarlanmasının literatür için faydalı sonuçlar vereceğine inanılmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Gebelik Dönemi

Birey olarak yaşam boyunca birçok gelişimsel dönemden geçilmektedir. Ergenlik, orta yaş, gebelik gibi bu dönemler yaşam krizi olarak da adlandırılan durumları barındırmaktadır. Kadın için doğal bir yaşam krizi olarak tanımlanabilen gebelik, kimlik ve yeni rollerin kazanıldığı bir geçiş dönemi olarak kadının hayatındaki önemli olaylardan biridir (Anderson, Roux ve Pruitt, 2002). Gebelik karşısında kişinin sergileyeceği tutum üzerinde farklı değişkenlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Kadının yaşam öyküsünün, ebeveynleriyle ve çevresiyle ilgili yaşadıkları duyguların, tutumların ya da örselenmelerin, gebeliğe yönelik tutumları üzerinde etkisi bulunmaktadır. Gebelik dönemi, mutluluk, olgunluk, neşe, doyum, kendini gerçekleştirme olarak yaşanabilirken; endişe, kaygı, stres, belirsizlik gibi durumlara da sebep olabilmektedir (Semerci, 2010). Bazı kadınlar kendilerini ağlamaklı, üzgün, yalnız veya başka şaşırtıcı davranışlar sergilerken bulabilmektedirler (Anderson, Roux ve Pruitt, 2002).

Gebelik dönemi, döllenme ile başlamakta doğumla sona ermektedir. Yumurta ve spermin birleşerek döllenmeyi meydana getirmesinden itibaren gebe için ani ve olağanüstü ama bir yandan da doğal, fizyolojik ve psikolojik değişim ve dönüşümler meydana gelmeye başlamaktadır. Hormonal ve endokrin değişikliklerin yanı sıra; gebe kadının kendini algılaması, çevresi ile ilişkilerini algılaması, yeni kimlik kazanımı gibi farklı psikososyal süreçlerde ortaya çıkmaktadır. Gebelik dönemi üç trimesterden ve her trimester üç aylık dönemden oluşmaktadır. Her üç aylık dönemin kendine özgü fizyolojik belirtileri, psikolojik uyum süreçleri bulunmaktadır (Özkan, 2018).

- **Birinci Trimester (1-13 Hafta Aralığı)**

Birinci trimesterde; mide bulantısı, karın ağrıları, halsizlik, baş dönmesi gibi fiziksel belirtiler ve emosyonel değişiklikler gözlenebilmektedir. Gebeliğe ve getirdiği yeniliklere uyum süreci olarak düşünülmektedir (Özkan, 2018). Kadının ilk

trimesterde meşgul olduğu konu gebeliğin kabul edilmesidir, bu dönemde gebeliğe ve bebeğe dair ambivalans duygular olabilmektedir, gebenin odak konusu fetüsten çok kişinin kendi değişimleridir. Gebeliğin kabulü ve yaşam tarzında gebeliğe özel değişiklikler, uyum sağlandığını göstermektedir. Bebeğin organ gelişimi bu trimesterde gerçekleşmektedir. İştah ve uyku problemleri, alınganlık, duygusal labilite gözlenebilmektedir (Semerci 2010).

- **İkinci Trimester (14-26 Hafta Aralığı)**

İkinci trimesterde ilk üç aylık döneme kıyasla rahatlama ve psikolojik iyilik hali gözlenebilmektedir. Bebeğin somut varlığında ve görünürliğünde artış gebeye güven vermektedir (Özkan, 2018). Fiziksel şikayetlerin azalması gebeliğe uyumu kolaylaştırırken, değişimlerin gözlenebilir olması ambivalans duygularda azalmaya ve bebeğin ayrı bir varlık olarak kabulüne yardımcı olmaktadır. Bu trimesterde fetüsün hareketleri hissedilmeye başlamıştır ve ilgi daha çok fetüs üzerindedir (Taşkın, 2020). Bebeğin kabul edilmesi, ona dair hayaller kurulması, kalp atışlarının duyulması, ultrason görüntüsü, karnın büyümesi, hareketlerin hissedilmesi gibi durumlar prenatal bağlanmaya da katkı sağlamaktadır (Durat, 2003; akt: Büber, 2017).

- **Üçüncü Trimester (27. Hafta ve Sonrası)**

Üçüncü trimesterde, bebeğin varlığı annenin tüm sistemlerini etkilemiştir. Fiziksel büyüme ile ikinci trimesterde azalan fiziksel şikayetlerde artış tekrar gündeme gelmektedir; yorgunluk, kramplar, ağrılar, uyku sorunları görülebilmektedir. Bu dönemde bebeğin sağlığına, doğuma ve doğum sonrası döneme annelik rolüne dair kaygılarda artışla beraber karmaşık duygudurumu görülebilmektedir (Özkan, 2018). Bu trimesterde bebeğe olan yatırımda artış görülmektedir. Bebek ayrı bir varlık olarak zihinde yer almaktadır, bir isme ve odaya sahip olabilmektedir, bebeğe dair endişelerde artış olması da yatırımın göstergesi olarak düşünülmektedir (Taşkın, 2020). Bebeğe dair bu yatırım bağlanmanın da arttığına işaret etmektedir. Üçüncü trimesterde anne-bebek arası prenatal bağın tamamen kurulduğu bilinmektedir.

2.2. Gebelik Dönemine Dair Psikanalitik Yaklaşımlar

Gebelikte annelik işlevi, doğacak çocuğa ilişkin bakış ve kapsayış demektir. Gebeliğin ilk dönemlerinde embriyo/fetüs annenin bedensel bir uzantısıdır. Fakat

ilerleyen dönemlerde fetüs ile temasın artmasıyla, sanal olarak tanımlanabilen fetüsün adım adım nesneleştirilmesiyle, bebeğin planlanmasını ifade eden yansıtımlı özdeşimler kesişir. Prenatal dönemde başlangıçta narsisistik olan bu çocuğun nesnel biçimde olgunlaşma düzeyi, doğum sonrasında yeni doğan karşısında annesel empatinin nasıl olduğuna göre farklılık gösterir. Anne ve fetüs arasındaki ‘sanal nesne ilişkisi’ tanımı bu farklılığın örneklerini, gebelik süresinin içsel ve öznel dönüşümsel gidişatını ifade etmektedir (Missonnier, 2004)

Prenatal dönem, regresyonun aktif olarak sansürün azaldığı, bilinçdışı temsillerin ödipal ve arkeik özdeşimlerin saydam şekilde ortaya çıktığı, travmatik yinelemelerin test edildiği bir dönemdir. Olası incinmelerden iz bırakan olgunluk, annelikle ilgili olan fiziksel-ruhsal değişimlere, gebeliğin tıbbi takibine, fetal-annelerel göstergelerin etkileşimine ve ortaya çıkabilecek komplikasyonlara karşı annenin dayanma derecesini yansıtacaktır. Gebe, aşk ve nefret arasında fetüse karşı ambivalans durumdadır. Fetüs, kadının geçmiş deneyimlerini, çatışmalarını yeniden yapılandırarak annelik kimliğini kazanması için bir tetikleyicidir. Bu tetikleme sonucu gebenin geçmişini anlamlandırma ve geleceğe hazırlanmasında denge kurma çabası Sirol ve Winnicot’a göre fetüsten nefret etme sebeplerinden birisidir (Missonnier, 2018).

Gebe, fetüse karşı aşk nefret arasında gidip gelse de, fetüsün nesneleşmesiyle orantılı biçimde prenatal dönemde bağlanma geliştirmektedir. Peppers ve Knap tarafından yapılan çalışmada, doğum sırasında bebeğini kaybeden ya da yenidoğan kaybı yaşayan annelerin yaşadıkları buhran ve yasın gözlenmesi (Yılmaz, 2013) prenatal bağlanmanın da göstergesidir. Freud’un Yas ve Melankoli’deki kayıp nesnesinin dışında kalan bu ‘nesne olmayan nesnenin’, ‘yarı ben yarı ötekinin’ kaybı; narsisistik ve nesnel yatırım arasında bir yerde konumlanır (Missonnier, 2018).

Gebelik için tekdüze biçimin aksine, her seferinde bireysel ve farklı bir ruhsal hamilelik yolculuğundan söz edilmektedir. Bu yolculuğu etkileyen birçok değişken olduğu düşünülmektedir. Gebelik döneminde kadınlar; savunma mekanizmaları, kişilik yapısı, kendi hayat hikayesinde ebeveynleriyle yaşadıkları duygular, sosyal ve ailesel istenirliğe bağlı şekilde gebe olma haline göre farklı tutumlar içinde olabilmektedirler (Semerci, 2010)

Psikanalitik nesnel aşamaların en başında yer alan prenatal nesne ilişkisi, gebenin kendi vücudunun uzantısı ile gelecekteki bir başkalığın kendine dahil olması arasında sanal nesne ilişkisinin annesel yönüne karşılık gelir (Missionnier,2018). Sanal nesne ilişkisi tanımı prenatal bağlanma kavramıyla benzerlik göstermektedir. Fetüs, henüz doğmamış haliyle giderek nesneleşen ve bağ kurulan sanal bir nesnedir.

Prenatal bağlanma, sanal nesne ilişkisinin; kısmi nesne ilişkisinden bütünsel nesne ilişkisine giden tüm ileri adımlarının matrisini tanımlaması gibi ileride var olacak bağlanmayı tanımlar gibidir, aşırı bir narsistik yatırımdan, kademeli şekilde oluşan nesnel yatırıma giden bir bu süreçler büyük bir kişisel değişkenlik içermektedir (Missionnier, 2018).

Leifer (1977)'a göre prenatal dönemdeki belirsiz bekleyiş ve fetüse dair tetiklenen annesel endişeler, gebeliğin özelliği ve prenatal bağın yansımalarıdır. Prenatal süreç, annelik sürecinin doğasında olan ve regresyonun kaynağı olan geçici bir kriz gibi düşünülmektedir. Bu süreç ruhsal saydamlık/şeffaflık kavramıyla tanımlanmaktadır (Bydlowski, 1991). Gebelik döneminin kendine has ruhsal şeffaflık hali gebe kadının nesnel ilişkilerini ve savunma mekanizmalarını da sansürlü ortaya koymasına sebep olmaktadır. Yoğun duyguların hem hormonal, hem de belirsizlik zeminiyle ortaya çıkmasına elverişli bu dönemde yoğun duygularla baş etmek için savunma mekanizmaları da aktif kullanılmaktadır. Savunma mekanizmaları gebe kadının öteki nesne olan fetüse dair ve kendine dair algısında rol oynamaktadır.

2.3. Bağlanma Teorisi

Bağlanma üzerine; Bowlby, Freud, Erikson, Harlow, Ainsworth, Mahler, Klein, Winnicot gibi birçok farklı kuramcı tarafından farklı bakış açılarına sahip kuramlar ve çalışmalar literatürde bulunmaktadır. En temel anlamda bağlanma, iki insan arasında kurulan yakın duygusal bağıdır (Santrock, 2019). Yenidoğan bebek, ihtiyaçlarının karşılanması için bir bakımverene muhtaç durumdadır ve bu bakımveren genellikle anne olmaktadır. Bu dönemde bebeğin hayatta kalması Bowlby'e göre beslenme, ısınma gibi fiziksel ihtiyaçların karşılanmasından daha fazlasıdır, bebeğin yakınlık ve ilgi ihtiyaçlarının da karşılanması onu hayatta tutan şey olacaktır. Bebeğin anneye olan bağımlılığı ve ihtiyacı, diğer tüm gereksinimlerin karşılanabilmesinin ön koşulu olarak en temel ihtiyaçtır (Mitchell, 2018).

Freud, dürtü kuramından hareketle bebeklerin doyum sağlayan nesneye bağlandıklarını öne sürmektedir (Mitchell, 2018). Bağlanma, doyum sağlayan nesneye haz amaçlı bir yönelmedir. Bowlby (1969) Freud'un dürtü kuramının aksine bağlanmanın fiziksel gereksinimlerin yerine getirilmesi yoluyla dolaylı olarak geliştiğini değil birincil olarak doğrudan geliştiğini öne sürmektedir. Bowlby (1969)'e göre bağlanmaya aracılık eden emme, gülümseme, tutma, ağlama, takip etme şeklinde sıralanabilen beş tepki bulunmaktadır. Bu tepkiler oral dürtü doyumunu ile bağlantısız şekilde bebeğin annesine bağlanmasında doğrudan rol oynarlar (Mitchell, 2018). Meme arama, başı döndürme, emme, yutma, parmak emme, yakalama, anneye yönelme, beslenme saatlerini hissetme ve hazırlanma gibi örnekler bağlanmanın göstergeleridir. Bağlanma terimi, bebeğin bakım veren kişiye olumlu tepkiler vermesi, zamanını o kişiyle geçirmek istemesi, herhangi bir stres ve korku yaratan durumda o kişiyi araması ve bu bağ kurduğu bakım verenin varlığında rahat ve huzurlu hissetmesi gibi duygu ve davranışların tümü için ifade edilmektedir. Bowlby (1969)'e göre bağlanmanın gerçekleşebilmesi için yakınlık kurulabilen, sıcak, güvenli ve sürekli bir ilişki gereklidir. Bu ilişki çift taraflı, hem bebek hem anne için, bir haz sağlamaktadır ve aşama aşama gelişmektedir. Yaşamın ilk dönemlerinde kurulan bu bağ kişiliğin gelişiminde de önemli bir rol oynamaktadır ve yaşam boyu değişime karşı dirençli yapıdadır (Tüzün ve Sayar, 2006).

2.3.1. Bowlby ve Ainsworth' un bağlanma kuramı

Bowlby, çocuk psikiyatristi ve psikanalistidir; psikoterapi çalışmalarının ötesinde de bir teorisyendir. Psikanalizin içinde olmasına rağmen rüya çalışmalarına yer vermemesi, davranışsal gözlemleri tercih etmesi gibi nedenlerle diğer psikanalistlerden ayrılmaktadır (Tüzün ve Sayar, 2006). Bowlby bağlanma kavramını ayrılık üzerine yaptığı çalışmalarla beraber ele almaktadır. Hastanelerde yatan hasta bebek ve çocukların bakım verenlerinden ayrılığa karşı gösterdikleri tepkileri inceleyerek ilk çalışmaları ortaya koymuştur (Dalgıç, Civil, Savaş ve Şahin, 2022). Bağlanma Kuramı 1960lı yıllarda İngiliz psikiyatrist Bowlby tarafından ortaya konmuş Ainsworth tarafından çeşitli çalışmalarla geliştirilmiştir.

Bowlby'nin kavramsallaştırmasına göre bağlanma; 0-2 yaş arasında, özellikle yaşamın ilk yılında anne ve bebek arasında karşılıklı şekilde ve aşamalı olarak oluşmaktadır. Birinci aşama, yenidoğanın ilk 2 ayını kapsamaktadır. Bu aylarda

yenidoğan, bağlanmasını insanlara yönelmektedir fakat bu bağlanma tek bir kişiye özel halde değil, anne, baba, kardeş gibi herkese yönelik olabilir durumdadır. Bebek bu aşamada gözlemci davranışlar sergiler. İkinci aşamada; bebek tanıdığı olanı ayırt etmeye başladığında bağlanma tek bir kişiye yönelmeye başlar ve bu kişi genellikle esas bakımveren olan annedir. Gülümseme ve sesler çıkarma gibi basit davranışlar gözlenmektedir. İkinci aşama 2-7 ay arasında sürerken, 7.aydan 24.aya kadar olan süre üçüncü aşama olarak tanımlanmaktadır. Üçüncü aşamada özel bağlanmalar gelişmektedir. Fiziksel gelişimle ve hareket kapasitesinin artmasıyla beraber bebekler anne ve baba gibi temel bakımverenleriyle iletişimi aramaktadırlar. 24 ay sonrası ise dördüncü aşama olarak tanımlanmaktadır. Bu aşamada çocuklar, başkalarının davranışlarının, hislerinin farkında olmaya ve kendi eylemlerinde de bu farkındalık ile hareket etmeye başlamaktadırlar (Schaffer,1996).

Bowlby'e göre bebeğin bakımvereniyle kuracağı bağlanma, bebeğin içsel çalışma modellerinin oluşumunu, gelişimi, işlevini ve nesiller arası aktarımı yani ilerleyen yaşamda başkalarına verdiği tepkileri de belirlemektedir (Bretherton ve Munholland, 2008). Çocuk belirli bir bağlanma biçimini aile içinde öğrenir ve bu biçim yaşam boyu sürdürülür (Mitchell, 2018). Bebeğin ebeveynine bağlanması kişilik oluşumunda ve birçok gelişim sürecinde de aktif bir belirleyici olarak düşünülmektedir.

Ainsworth ve Bowlby'nin yolları Tavistock kliniğinde kesişmiştir. Ainsworth sonrasında Uganda'ya giderek bebeklerin anneleriyle iletişimlerini onlardan aldıkları sinyalleri yanıtlamaları üzerine gözlemler yapmıştır (Dalgac ve diğerleri, 2022). Bu gözlemler sonucu bağlanmanın bebeklerin deneyimlerine göre farklılaştığını düşünerek, yine gözleme dayalı olan ve tanışma, ayrılık ve yeniden birleşme gibi aşamaları içeren 'Yabancı Ortam' çalışmasını geliştirmiştir. Bu çalışma sonucunda, bebeklerin verdiği tepkiler gözlenerek farklı bağlanma biçimleri tespit edilmiştir: güvenli bağlanma, güvensiz kaçınan bağlanma, güvensiz dirençli bağlanma, güvensiz dağınık bağlanma şeklinde sınıflandırılmaktadır (Santrock, 2019).

- **Bağlanma Biçimleri**

Bowlby'de Ainsworth'da, değişen yaş aralıkları tanımlamakla beraber bağlanma biçimlerini temelde güvenli ve güvensiz olmak üzere iki grupta tanımlamaktadırlar.

Ainsworth ayrıca güvensiz bağlanma biçimini üç alt boyutta ele alarak kurama katkı sağlamaktadır.

Güvenli Bağlanma: Güvenli bağlanmış bebekler, bakım vereni güvenlik üssü olarak kullanmaktadırlar. Bakım verenin varlığında çevreyi keşfedebilir, etrafı inceleyebilmektedirler. Bakım verenden ayrılık durumunda ağlayarak ya da farklı şekillerde hafifçe bunu protesto edebilmektedirler. Bakım verene yeniden bir araya geldiklerinde ise bunu olumlu şekilde karşılamakta, bakım verene iletişime geçmekte, gülümsemekte ve güvenlik üssünü hissettiklerinde yeniden keşfe yönelebilmektedirler (Santrock, 2019).

Güvensiz/Kaygılı-Kaçınmacı Bağlanma: Güvensiz kaçınan bebekler, güvensizliklerini bakım verene karşı kaçınmacı davranışlar sergileyerek göstermektedirler. Bakım veren ile çok az iletişime geçmektedirler, bakım verene özel gülümseme vb. davranışlar gözlenmemektedir, iletişim kurulduğunda bebek kendini geri çekmekte ve kaçınmacı tavırlar içinde başka yöne bakmaktadır. Ayrılık durumunda da herhangi bir protesto davranışı görülmemektedir bu durumu yadırgamamaktadırlar. Benzer şekilde yeniden bakım veren ile birleştiklerinde de hiç tepki göstermemektedirler (Santrock, 2019). Çocuklar için yalnızlık normaldir ve annenin ayrılığında stres yaşamadıkları gibi geldiğinde de tepkisizliği sürdürmektedirler (Dalgıç ve diğerleri, 2022).

Güvensiz/Kaygılı-Dirençli Bağlanma: Güvensiz kaygılı bebekler anneye genellikle yapışma eğilimindedirler fakat bu yapışma haliyle gelen yakınlığa da direnmektedirler; bakım vereni iterek ya da vurarak onu uzaklaştırmak isterler. Bebeklerde keşif davranışı sık görülmemektedir, bakım verene yapışmakta, ayrıldıklarında güçlü tepkiler vermektedirler. Bakım veren ile yeniden birleştiklerinde ise kendilerinden uzaklaştırmak istemektedirler (Santrock, 2019).

Güvensiz/Dağınık Bağlanma: Güvensiz dağınık bağlanan bebekler diğer iki güvensiz bağlanma biçimini de güçlü şekilde göstermektedirler ya da bakım verenden korkmaktadırlar. Dağınık, şaşkın, korkulu ve sersemlemiş durumlar içinde gözlenebilmektedirler. Bağlanma hiç kurulmamış biçimdedir (Santrock, 2019).

2.3.2. Harry Harlow'un bağlanma kuramı

Harlow'un yenidoğan maymunlar üzerinde yaptığı çalışma ile bağlanma üzerinde beslenmeden bağımsız, nesnenin rahat ve güvenli olmasının etkililiğini göstererek

kurama katkı sağladığı düşünülmektedir. Doğumlarında anneden ayrılan bebek maymunlar, telden ve kumaştan oluşan iki farklı anne figürü ile 6 ay süre ile beslendi. Beslenme gibi temel ihtiyaçların her iki grupta da karşılanmasının yanı sıra kumaştan oluşan anne figüründe yer alan bebek maymunlar anne ile daha fazla temas halinde ve geçirdikleri vakit düzeyi telden oluşan anne figürüne kıyasla daha fazla olduğu görüldü. Maymunlar araştırmacı tarafından korkutulduğunda kumaştan oluşan anne figürü tarafından büyütülen maymunlar annelerine koşup temas ederken, telden oluşan anne figürüne böyle bir davranış gözlenmedi. Bu çalışma, bağlanma sürecinde beslenmenin kritik bir rol oynamadığını fakat nesnenin sunduğu rahatlık duygusunun önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Santrock, 2019). Harlow maymunlar üzerinde tel ve kumaş anne figürleri ile farklı çalışmalar da yapmıştır. Yalnızca tel anne figürünün beslenmeyi sağladığı çalışmalarda dahi maymunların tel anne aracılığıyla beslenip yine kumaş anne figürünün yanına gittikleri gözlenmiştir, bu örnek ile bağlanmada beslenmeden bağımsız rahatlığın ve güven hissinin önemi gösterilmektedir. Harlow'a göre bakımveren ve bebek arasında oluşan karşılıklı sevgi bağının yaşamın ilerleyen dönemlerine en büyük katkısı yaşanan ilişkilerde de bu güven hissinin oluşturulabilmesidir (Tüzün ve Sayar, 2006).

2.3.3. Psikanalitik/Psikodinamik kuram'da bağlanma

Bağlanma tanımı gereği etkileşimsel ve karşılıklı bir kavramdır bu haliyle de Freud'un "dürtü"sünden ayrı bir güdülenmedir. Freud etkileşime sokulan ve onu şekillendiren güdülerin, bireyin kendisinde, bedensel gerginliklerinde önceden var olduğunu öne sürmektedir (Mitchell, 2018). Klein, Bowlby'nin psikanaliz eğitimi aldığı sırada Freud ve kendi düşüncelerinden etkilendiğini ileri sürmesine karşın Bowlby, bu düşüncelere karşı çıkmıştır, psikanaliz eğitiminden sonra kliniklerde yaptığı gözlemler sonucu çalışmalarını ortaya koymuştur (Dalgıç ve diğerleri., 2022). Bowlby ve diğer bebek çalışmacılarında, Freud'un dürtü kuramının aksine, bebekte var olan temas arzusu, gereksinimi yerine getirmek için değil, temas için temas şeklindedir. Fairbairn'in tanımladığı gibi "Libido haz peşinde koşmaz nesne peşinde koşar." Harlow'un maymunlarla yaptığı çalışmalar da, Freud'un aksine fikirlerin öne sürülmesini sağlamaktadır (Mitchell, 2018).

Psikanalitik literatürde bağlanma kavramından çok bağlanılan figür nesne olarak ve onunla tanımlanan ilişkiler de nesne ilişkileri olarak ayrı bir kuram şeklinde ele alınmaktadır.

Birçok kuramcının birleştiği temel nokta ise yaşamın başında karşılıklı kurulan bu bağlanmanın ve bağlanma biçiminin hayat boyu aktif rol oynayacak olması ve sonraki ilişkilerde de temel oluşturacak öneme sahip olmasıdır.

2.4. Prenatal Bağlanma

Kuramcılar tarafından bağlanmaya dair çalışmalar her ne kadar doğum ile başlasa da Ainsworth bağlanmayı tanımlarken bağlanmanın başlangıcının doğum öncesi döneme dayandığından da söz etmektedir. Ainsworth'e göre bağlanmanın başlangıcı doğum öncesi gebelik döneminden başlayarak bebeğin dünyaya geldiği ilk andan itibaren bebeğin bakım vereni ile kuracağı ilişkiye göre şekillenmektedir. Kurulan bu bağın sağlıklı olması güvenli; sağlıklı, tutarsız, yetersiz olması ise güvensiz bağlanmayı oluşturmaktadır (Dalgıç ve diğeri., 2022). Gebelik döneminde başlayarak ve doğuma kadar süren bu bağlanma, "prenatal bağlanma" olarak tanımlanmaktadır. Muller (1990) prenatal bağlanma için "bir kadın ve fetüsü arasında gelişen benzersiz, sevgi dolu ilişki ifadesini kullanmaktadır.

Peppers ve Knap (1980) tarafından yapılan çalışmada, doğum sırasında bebeğini kaybeden ya da yenidoğan kaybı yaşayan annelerin yaşadıkları buhran ve yas gözlenmiştir (Yılmaz, 2013). Bu duygular anne ve doğmamış bebeği arasında var olan bir bağın varlığını göstermektedir. Doğum öncesi gebelik süreci prenatal dönem, var olan bu bağ ise prenatal bağ olarak adlandırılmaktadır. Helene Deutsch, Grete Bibring ve Therese Benedek, Mary Leifer gibi kadın psikanalistler hamilelik, prenatal bağlanma ve annelik üzerine kapsamlı çalışmalar yapan ilk kuramcılardandır. Deutsch (1946) gebe kadının tüm ilgisinin fetüsünde, onunla kurduğu hayallerde olan gebelik dönemini içe dönüş olarak tanımlamaktadır. Gebeliğin ilk dönemi, kadın, vücudunda bir bebek taşıdığı fikrine alışmaya kadar içe dönüş halinde geçmekte sonrasında bu ilgi dış dünyaya yönelebilmektedir. İkinci trimesterde fetüsün hissedilmesinin artmasıyla bağlılık yeni bir boyut kazanır bu aşama karşılıklı hareket aşaması olarak tanımlanmaktadır. Cranley (1981)'e göre prenatal bağlanma bu aşamalarda bebeğin hareket kazanması ile başlamaktadır. Farklı bir açıdan ise bebeğin annenin zihninde var olduğu andan itibaren prenatal

bağlanmanın başladığından söz etmek mümkün olmaktadır fakat bebeğin sanallıktan çıkarak nesneleşmesinin prenatal bağlanmanın düzeyini arttırabileceği düşünülmektedir. Gebeliğin ikinci trimesterinde, fetüsün hareketlerini algılamak, cinsiyetinin belirlenebilmesi, ultrason gibi görüntüleme tekniklerinde belirginleşmesi fetüsü bir nesne/bir kişi haline getirmeyi kolaylaştırmaktadır. Prenatal bağlanma kavramının temelini, annenin fetüsün hareketleriyle beraber bebeğini bir kişi olarak algılaması ve ona dair davranışlar geliştirmesi oluşturmaktadır (Delavari, Mohammad-Alizadeh-Charandabi ve Mirghafourvand, 2017). Son trimesterde gebe kadın anne olmaya dair ifadelerde sıklıkla bulunmaktadır.

Cranley (1981)'e göre prenatal bağlanma ‘kadının doğmamış çocuğu ile etkileşimini ve yakınlığını temsil eden davranışlarla meşgul olması’ demektir. Doğum sonrası bağlanma anne bebek etkileşimine dayanırken, çift taraflıyken, doğum öncesi/prenatal bağlanma anne fetüs arasında daha soyut ve tek yönlü bir bağlanma biçimidir. Prenatal bağlanma doğum sonrası bağlanmanın bir öncülü olarak büyük önem taşımaktadır. Eswi ve Khalil (2012)'de prenatal bağlanma ve doğum sonrası anne çocuk ilişkisi arasındaki korelasyonu savunmaktadırlar (Zeren, 2022).

Prenatal bağlanmanın varlığının göstergeleri arasında fetüse dair hayaller kurmak, bebeğin ilerleyen yaşlarda nasıl olacağını, nasıl görüneceğini düşünmek yer almaktadır. Bu hayaller doğum sonrasında da bebeğin ihtiyaçlarının anlaşılması ve karşılanması konusunda önem teşkil etmektedirler. Bir hemşire olan Rubin, doktora çalışmasında doğumdan önceki annelik rolünün kadınlardaki kazanımlarını araştırmıştır. Bu araştırma sonucunda gebenin doğum öncesi dört görevini şu şekilde tanımlamaktadır: kendisi ve bebeği için güvenli geçiş arama, bebeğin diğer kişilerce kabulünü sağlama, bebeğe bağlanma ve kendini verme. Terim olarak bağlanma kavramını kullanmamasına karşın bu görevleri tanımlayarak gebeliğe dair psikolojik kavramsallaştırmaya katkı sağlamaktadır (Günay, 2015).

Lumley (1982)'e göre hamilelik ilerledikçe gebelerin bebeğe dair düşlemleri artmaktadır. Annenin bebeğini gerçek bir kişi olarak düşündüğü Lumley'in tanımıyla ‘fetüs ile kurulan hayali ilişki’ Missonnier'in tanımıyla ‘sanal nesne ilişkisi’ her trimesterde bir diğerine oranla artış göstermektedir, bu artış prenatal bağlanmaya da artışı simgelemektedir.

Leifer (1977)'e göre hamilelik süreci yeni rollerin kazanımı, duygusal karışıklıkların yanında gelişimsel açıdan olgunlaşmayı da beraberinde getirmektedir. Leifer annenin bebeğe hazır oluşunu farklı şekillerde ortaya koyduğundan söz etmektedir. Bebeğin ihtiyaçlarının hazırlanması, odasının hazırlanması, uygun doktor seçimi gibi davranışların yanı sıra bebekle konuşma, bebeğe konulacak ismin belirlenmesi ve isimle ya da çeşitli lakaplarla hitap edilmesi, bebeğin hareketlerinin tekmelerinin izlenmesi ve bebekle iletişim kurulması gibi davranışlar da bebeğe hazır oluş ve prenatal bağlanmaya dair göstergeler içermektedir. Cranley (1981) benzer bir tanımlama yaparak prenatal bağlanmanın altı alt boyutunu şu şekilde sıralamaktadır: fetüsten kendini ayırma, fetüsle etkileşim, fetüse karakter ve anlam atfetme, kendini verme, rol üstlenme ve bebek için yuva hazırlama. Cranley yaptığı çalışmada prenatal bağlanmanın ve alt boyutları olan bu altı davranışın üçüncü trimesterde en yoğun olarak ortaya çıktığından söz etmektedir. Leifer'a göre gebeliğin başlangıcında da bebek hakkında konuşmak geleceğine dair hazırlık yapmak gibi faaliyetlerle fetüsün gerçekliği kabul edilmektedir. İkinci trimesterde fetüsün hareketlenmesiyle, organ gelişimlerinin gerçekleşmesi ve hissedilmesi ile fetüsün ayrı bir varlık olduğuna dair kavrayış gerçekleşmektedir. Günümüzde ultrason sayesinde fetal görüntüleme fetüse karşı geliştirilen duygusal bağa katkı sağlamaktadır ve prenatal bağlanma, erken trimesterlere da taşınmaktadır.

2.4.1. Prenatal bağlanmanın önemi ve etkileyen faktörler

Gebelik döneminde anne ve bebeği arasında kurulan prenatal bağlanma doğum sonrası süreçte de annenin bebeğini anlaması, ihtiyaçlarını karşılaması, gereken bakım ve şefkati sağlayabilmesinde etkili olmaktadır. Bebek için, alınan bu bakım ve şefkat, içselleştireceği bağlanma biçimi üzerinde etkili olacaktır, kurulan bağlanma biçimlerinin ise kişinin hayatı boyunca kuracağı ilişkilerde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle prenatal bağlanmayı etkileyen faktörlerin iyileştirilmesi bireyin yaşam boyu kuracağı sağlıklı ilişkiler için önem arz etmektedir.

Peppers ve Knap anne bebek arasında kurulan prenatal ve postnatal bağlanmada olumlu etki gösteren 9 durumdan söz etmektedir: Planlı bir gebelik, gebeliği istemek, gebeliği kabullenmek, fetal hareketleri algılamak, fetüsün anneden ayrı bir birey olduğunu kabullenmek, doğumun gerçekleşmesi, bebeği görmek, dokunmak ve

gerekli olan bakımı verebilmek. Leifer, Cranley ve daha birçok araştırmacı da prenatal dönemde bağlanmanın gelişimi için önem taşıyan faktörlere değinmektedirler. Literatürde prenatal bağlanmanın gelişmesi için başlıca üç faktöre vurgu yapılmaktadır: birincisi kadınlık rollerine karşı annenin tutumu, ikincisi hamileliğin kabulü, üçüncüsü fetüsün ayrı bir birey olarak algılanması.

Annenin kişiliği ve kadınlık rolüne dair tutumları, annelik rolünde ve çocukla olan ilişkide etkili olmaktadır (Günay, 2015). Annenin ocukluk deneyimleri, annesel konuma geldiğinde bakım veren rolünü benimsemesini ve bu konumdaki tutumlarını etkilemektedir. Gebelik döneminde kadının geçmiş nesneleriyle ilişkileri yeniden gündeme gelmekte ve yaratılmaktadır. Zurlo (2007)'e göre gebe kadın gebelik döneminde annesi ile kurmuş olduğu ilişkileri tekrar deneyimleme fırsatı bulacaktır. Bu deneyimde var olan anne figürü sağlam bir nesne ise; içselleştirilen bu nesne sayesinde bu ilişkide gebe kadın, kendini ebeveyn ve doğacak çocuğu da ocuk rolüne koyabilecektir. Siddiqui, Eisemann ve Hagglof tarafından yapılan (2000) araştırmaya göre kendi anneleriyle sıcak ilişkiler içinde olan gebeler prenatal dönemde de bebekleriyle daha etkili ilişkiler kurabilmektedirler. Eğer bu nesne sağlam bir nesne değilse gebelik dönemi bu nesnel ilişkinin yeniden kurulması veya onarılması için önemli bir fırsat olarak görülmektedir. Gebe kadın kendi ebeveynsel imajlarını ortaya çıkararak onlardan farklılaşarak ve benzeşerek kendi ebeveynsel kimliğini oluşturmaktadır.

Leva-Giroux (2002)'e göre gebeliğin kabulü, annenin fetüsü kendi uzantısı olarak tanımlaması demektir. Gebeliğin kabulü ilk trimesterin en önemli meselesidir. Gebeliğini kabul eden kadın bu yeni duruma uyum sağlamak için yaşam biçimde değişiklikler göstermekte, fetüsü korumak ve bakımını sağlamak gibi roller üstlenmektedir.

Gebeliğin başlarında annenin bir uzantısı olarak tanımlanan fetüs, ilerleyen gebelikle genellikle fetüsün hareketlerinin hissedilmeye başlanması ile ikinci trimesterde ayrı birey olarak algılanmaktadır. Fetüsün ayrı bir birey olarak algılanabilmesi ile ona dair düşlemler artmakta, karakteristik özellikler atfedilmektedir (Muller, 1990). Tüm bunlar prenatal bağlanmayı geliştiren ve arttıran faktörlerdir.

2.4.2. Prenatal bağlanma üzerine yapılan çalışmalar

Prenatal bağlanma üzerine yapılan birçok çalışmada öncelikli olarak sosyodemografik değişkenler ve hamilelikle ilgili değişkenler incelenmektedir. Literatür tarandığında çalışma sonuçları arasında farklılıklar görülebilmektedir. Kemp ve Page (1987), Muller (1990), Badem ve Zeyneloğlu (2021), Yılmaz ve Beji (2010)'nin çalışmalarında prenatal bağlanma üzerinde yaşın etkisi saptanırken (yaş arttıkça prenatal bağlanma gücü azalmaktadır), Cranley (1981), Koniak-Griffin (1988), Elkin (2015)'in çalışmalarında herhangi bir ilişki bulunmamaktadır.

Gebenin eğitim durumu Yılmaz, Beji (2010), Küçükkaya ve diğerleri (2020), Akarsu ve Oskay (2017)'in çalışmalarında prenatal bağlanma ile ilişkili bulunurken, Elkin (2015)'in çalışmasında bir ilişki görülmemiştir. Elkin (2015)'in yaptığı çalışmada çalışma durumu ile prenatal bağlanma arasında anlamlılık bulunurken; Yılmaz ve Beji, (2010), Küçükkaya ve diğerleri (2020), Kartal ve Karaman (2018)'in çalışmalarında herhangi bir işte çalışıyor olmak prenatal bağlanmayı arttıran bir değişken olarak ortaya çıkmıştır.

Prenatal bağlanma üzerinde en etkili değişkenlerin hamilelikle ilgili olduğu düşünülmektedir. Yarcheski, Mahon, Hanks ve Cannella (2009)'in yapmış olduğu çalışmada gebeliğin istenen bir gebelik oluşu maternal fetal bağlanmayı farklı düzeylerde etkilemektedir. Badem, Zeyneloğlu (2021)'in çalışmasında da gebeliğin planlanmış olması, Elkin (2015)'in çalışmasında gebelik haftası, Yılmaz ve Beji (2010), Akarsu ve Oskay (2017), Potur, Merih ve Demirci (2020)'nin çalışmalarında ilk doğum olması prenatal bağlanma ile ilişkili bulunurken, Elkin (2015)'in çalışmasında gebelik ve çocuk sayısı prenatal bağlanma ile ilişkili bulunmamıştır.

Riskli gebeliklerde, gebeliğin kabulü ve adaptasyonunun zorlaşması, yetersizlik hislerinin artmasıyla bağlanmanın azalacağı düşünülmektedir. Akarsu ve Oskay (2017)'in çalışmasında riskli gebeliklerde prenatal bağlanmanın diğer gebeliklere göre daha düşük düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Bahar (2017)'in çalışmasında gebeliğin sağlıklı ya da riskli ilerleyiş biçimi prenatal bağlanma ile ilişkili bulunurken, Üstünsöz ve İnanç (2001)'in, Kemp ve Page (1987)'in çalışmalarında sağlıklı ve riskli gebeler arasında prenatal bağlanma açısından farklılık saptanmamıştır. Janbakhishov (2013) ise hamilelik sürecinde ek hastalığı olan ve

hamileliği planlı olan annelerin prenatal bağlanma puanlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Şu anki gebelikten önce yaşanan bir kayıp öyküsünün prenatal bağlanmayı azaltacağı düşünülmektedir. Annenin bebeğini tekrar kaybetmekten korkması ve bağlanmaktan kaçması kayıp deneyiminden sonra olası görölmektedir. Armstrong ve Hutti (1998) çalışmasında aynı gebelik haftasında olan ilk gebeliğini yaşayan ve daha önce kayıp deneyimi yaşamış gruplar karşılaştırıldığında, var olan kayıp deneyiminin kaygı düzeyinde artış ve prenatal bağlanmada düşüş ile ilişkili olduğu görölmüştür.

Potur ve diğerlerinin (2020) çalışmasında gebeliğini planlayarak sahip olmak isteyen kadının bağlanma oranlarının daha yüksek olduğu ve primipar gebelerin multipar gebelere göre daha yüksek prenatal bağlanma gösterdikleri saptanmıştır.

Bunların yanı sıra psikoloji literatürüyle ilgili kavramlar tarandığında prenatal bağlanmanın, anne stres ve anksiyete düzeyi (Atalay ve Özyürek, 2022), prenatal distres (Büber, 2017), depresyon (Zeren, 2022), çiftler arası uyum (Küçükkaya ve diğerleri, 2020), cinsel doyum gibi birçok kavramla çalışıldığı ve ilişkili olduğu görölmüştür. Condon ve Corkindale (1997)'in yapmış olduğu çalışmada depresyon ve sosyal destek eksikliğinin prenatal bağlanma gelişimine zarar vereceği vurgulanmıştır. Alınan duygusal, fiziksel ve sosyal desteğin prenatal bağlanmayı arttırdığı Küçükkaya ve diğerlerinin (2020), Hopkins, Miller, Butler, Gibson, Hedrick ve Boyle (2018)'un çalışmasında görölmektedir. Depresif durum prenatal bağlanmayı etkilerken (Seimyr, Sjögren, Welles-Nyström ve Nissen, 2009), prenatal bağlanma düşüklüğünün de depresyon riskini arttırmakta olduğu çalışmalarla ortaya konmuştur (Ossa, Bustos ve Fernandez, 2012). Hart ve McMahon (2006)'un çalışmasında “yüksek kaygı düzeyi; düşük kalitede prenatal bağlanma, Rubertsson ve diğerlerinin (2015) çalışmasında düşük seviyede prenatal bağlanmayla; depresyon ve anksiyete seviyesi yüksekliği, yaklaşan doğum ve ebeveynlik konusunda olumsuz duygulara sahip olma ve sosyal destek görmeme arasında anlamlı ilişkiler bulmuşlardır.

Empati (Doan ve Zimmerman, 2008), içgörü (Koren-Karie, Oppenheim, Dolev, Sher ve Etzion-Carasso, 2002), zihin kuramı (Zeren, 2022) gibi bilişsel faktörler de prenatal bağlanma ile olumlu ilişkiler içinde bulunmuştur.

Prenatal bağlanmayı etkileyen faktörlerden biri de annenin kendi bağlanma stili olarak görülmektedir. Mikulincer ve Florian (1999) çalışmasında güvenli bağlanma stiline sahip kadınların prenatal bağlanma düzeylerinin, kaygılı bağlanma stiline sahip kadınlara göre yüksek olduğu görülmüştür. Siddiqui ve arkadaşlarının (2000) çalışmasında da kendi ebeveynleriyle güvenli bağlanma stiline sahip kadınların prenatal bağlanma seviyeleri gebeliğin erken trimesterlarında ve daha yüksek seviyede ortaya çıkmıştır. Gebe kadınların kendi anneleriyle bağlanma stilleri ilk nesne ile kurulan ve hayat boyu diğer nesnelere sürdürülen nesne ilişkilerini de akla getirmektedir. Fakat literatürde daha önce prenatal bağlanma ve nesne ilişkileri üzerine bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada ele alınması açısından önemlidir.

2.5. Nesne İlişkileri Kuramı

Psikoloji alanında birçok kuram bebeklik ve öncesi dönemlerde birincil bakım veren (genellikle anne) ile kurulan ilişkinin yaşamımız boyunca birçok alanda etkili olduğunu öne sürmektedir. Bu birincil bakımveren ile yani öteki ile kurulan ilişkiler, ‘nesne ilişkileri’ olarak kuramcılar tarafından tanımlanmaktadır. Nesne ilişkileri kuramı psikanalitik bakıştan köken almaktadır. Freud, nesne ile olan ilişkiyi yalnızca doyum ve dürtü üzerinden ele almıştır. Dürtünün amacı nesne değil boşalma ve doyum sağlamadır (Öztürk, 2020). Fakat Klein bu ilişkiyi çok daha ileriye taşımış ve nesne ile yani ötekiyle ilişkimize göre kendimizi de tanımladığımızı, ‘iyi ve kötü’ye dair algımızı geliştirdiğimizi ifade etmiştir. Klein’a göre bu nesne yalnızca dürtülerin doyum aracı değil, aynı zamanda özel bir bağ kurduğumuz kişidir (Klein, 2016). Takip eden birçok kuramcı bu konu üzerine farklı yorumlar getirmiştir. Winnicot ‘yeterince iyi anne’ kavramıyla bu nesnenin ve anne çocuk bağının önemini güçlendirmiştir (Tükel, 2011).

Yaşamın ilk dönemlerinde, ilk nesnelere kurduğumuz bu ilişkilerin gölgesinin, yaşam boyu diğer ilişkilerimiz üzerine düştüğü düşünülmektedir. Erken dönemde kurulan nesne ilişkileri sonucu içselleştirilen nesnelere yaşam boyu ilişkilerimizde aktif konumdadır.

2.5.1. Farklı kuramcılar tarafından nesne ilişkilerinin ele alınması

- **Freud'un Nesne Kavramı**

Freud, psikanalitik kuramın kurucusu ve kuramda nesne kavramına değinen ilk kişidir. Freud nesne kavramını içgüdüsel itkilerin hedefi olarak öne sürmektedir. Nesne sayesinde dürtüsel gerilim boşalma alanı bulmaktadır.

Freud'un dürtü tanımı zaman içinde değişime uğramıştır, içgüdüsel dürtü kuramına göre içsel ve dışsal olmak üzere iki tür uyaran bulunmaktadır. Dışsal uyaranlar kaçınılabilir uyaranlarken içsel uyaranlar boşaltım gerektiren ve çoğalan uyaranlardır. Cinsel içgüdüler içsel uyaranların başlıcalarındandır. Klasik dürtü kuramına göre dürtülerin farklı beden bölgelerinde oluşan kaynakları, boşalmak ve doyum sağlamak olarak amaçları ve bu amaç için kullanılan nesnelere vardır. Freud nesne kavramını bu şekilde dürtünün nesnesi olarak tanımlamıştır. Bu nesnenin amacı boşalım yoluyla haz ve doyum sağlamaktır (Mitchell ve Black, 2014). Nesne bir kişi olabilirken, meme gibi ya da kendi bedeninin bir parçası gibi kısmi bir nesne ya da gerçekdışı bir nesne de olabilmektedir. Nesneye yönelik ruhsal tutumlar ve hareketler de nesne ilişkileri olarak ifade edilmektedir (Sunat, 2010).

Kaynak ve amaç dürtüye has özelliklerken, nesne; deneyimler aracılığıyla keşfedilmektedir. Freud dürtüsel dualiteden söz ederken; cinsel ve kendini koruma dürtülerini tanımlamaktadır. Bebek kendini korumak için beslenirken memeyi haz kaynağı olarak keşfeder ve meme ilk dürtüsel nesne olarak ortaya çıkar (Mitchell ve Black, 2014). Aynı zamanda bunları birincil ve ikincil dürtüler olarak da tanımlamaktadır. Birincil dürtüler açlık, susuzluk gibi dürtülerken ikincil dürtüler birincil dürtülerden türeyen karmaşık yapılardır, açlık hissini gideren anneye duyulan sevgi ikincil bir dürtü olarak örneklendirilebilir.

Freud dürtülerin bedensel kaynağı olan ve gelişimle değişen erojen bölgeler üzerine kurulu psikoseksüel gelişim evrelerini öne sürmektedir. Her bir psikoseksüel evrede dürtünün kaynağı olan farklı bir erotojenik bölge, doyum arayışındadır. Ve nesne ile kurulan ilişkiler bu erotojenik bölgenin baskınlığında kurulmaktadır. Oral dönemde kaynak olan ağız, açlık dürtüsüyle nesneye yönelmektedir, nesnenin doyum sağlama biçimiyle kişide nesne ilişkileri biçimlenmektedir (Mitchell ve Black, 2014). Fakat Freud psikoseksüel gelişim evrelerinde varolan erotojenik bölgeler için nesne ilişkilerinden çok dürtünün doyumuyla, bölgesel haz ile ilgilenmiştir.

Gelişim sürecinde sürekli olarak dürtünün amacı ve nesnesi değişmektedir, bu gelişmeler sonucu nihai nesne seçimi yapılabilmektedir. Nesne ile olan ilişki haz sağlandığı sürece vardır. Psikoseksüel gelişim evrelerinin erken aşamalarında var olan nesnelere otoerotik dışsal gerçek nesne seçimi ve nesne ilişkileri genital dönemde görülmektedir (Sunat, 2010). Freud ergenlik dönemi için nesnenin yeniden bulunması kavramını da kullanmaktadır. Ona göre bulunan nesne ilk nesne olan anne memesinin bir çeşididir (Freud, 2019). Önceleri erojen bölgelerin baskısında, kısmi nesne ilişkileriyle otoerotik varlığını sürdüren dürtü, şimdi tek bir cinsel nesneye ulaşmak için birleşmektedir. Fakat özellikle gelişimin erken aşamalarında dürtü ayrılmakta zorlandığı nesnelere karşı fiksasyon geliştirebilmektedir ve sonraki nesne ilişkileri üzerinde bu fiksasyonun etkisi görülmektedir (Sunat, 2010).

- **Farklı Kuramcılar İçin Nesne Kavramı ve Nesne İlişkileri**

Freud sonrasında farklı kuramsal okullar ortaya konmuştur. Anna Freud ve takipçileri ego psikolojisi üzerine çalışmalarını yürütürken; nesneden ziyade dürtü, ego ve savunmaları bağlamında ilerlemişlerdir. Aynı dönemde ve ilerleyen yıllarda birçok kuramcı da bebeklik ve öncesi dönemlerde birincil bakım veren (genellikle anne) ile kurulan ilişkinin yaşamımız boyunca diğer nesnelere kurulan ilişkide etkili olduğunu öne sürmektedir. Bu birincil bakımveren ile yani öteki ile kurulan ilişkiler, ‘nesne ilişkileri’ olarak kuramcılar tarafından tanımlanmaktadır. Nesne ilişkileri kuramı psikanalitik bakıştan köken almaktadır. Fakat kuramın kurucusu Freud’un nesne ve dürtü ile ilgili tüm tanımlamaları da kabul görmemektedir. Freud, nesne ile olan ilişkiyi yalnızca doyum ve dürtü üzerinden ele alırken, dürtünün amacı nesne değil boşalma ve doyum sağlamadır (Öztürk, 2020). Fakat Klein bu ilişkiyi çok daha ileriye taşımış ve nesne ile yani ötekiyle ilişkimize göre kendimizi de tanımladığımızı, ‘iyi ve kötü’ye dair algımızı geliştirdiğimizi ifade etmiştir. Klein’a göre bu nesne yalnızca dürtülerin doyum aracı değil, aynı zamanda özel bir bağ kurduğumuz kişidir (Klein, 2016). Freud’un aksine Fairbairn’e göre libido haz peşinde değil nesne peşinde koşar (Mitchell ve Black, 2014). Takip eden birçok kuramcı bu konu üzerine farklı yorumlar getirmiştir.

Spitz birincil bakımveren ve bebek arasındaki nesne ilişkileri açısından ilk kesitsel çalışmayı yapan kuramcı olarak görülmektedir. II. Dünya Savaşı sırasında bakımverenlerini kaybeden ve yuvalara bırakılmış bebekler üzerinde çalışmalar yapan Spitz bu bebeklerin çoğunun 2 yıl içinde fiziksel ihtiyaçları karşılanırsa dahi

kaybedildiğini gözlemlemiştir. Bu gözlem tıpkı Harlow'un maymunlarla yaptığı deney gibi bakımverenine verdiği sıcaklığın güvenliğinin önemini göstermektedir. Yıllar boyunca anne ve bebekleri doğrudan gözlemleyen Spitz libidinal nesne kavramını ortaya koymuştur (Spitz, 1945). Libidinal nesne Freud'un nesnesinden farklı olarak yalnızca doyum sağlayan değil aynı zamanda özel olandır. Freud'un nesne kavramı gibi libidinal nesne de haz arayan libidonun doyum sağladığı nesnedir fakat bu nesne yokluğunda dahi korunan, seçici ve özel bir bağlanmayı içermektedir, temel bir önemi bulunmaktadır ve ilişkiseldir. Bu bağlamda bağlanmanın inceleme alanı yalnız bebekten, anne-bebeğe geçmektedir (Mitchell ve Black, 2014).

- **Mahler ve Nesne İlişkileri**

Margaret Mahler, Spitz gibi kapsayan çevrenin öneminden söz etmektedir. Anne ile bebeğin iç içe geçmesi ve ayrılabilmesi, kişinin ben ve ötekine dair sınırları belirleyebilmesi gelişimin önemli aşamaları olarak sunulmaktadır. Geleneksel bebek anne karnındayken ve doğum sonrasında otistik bir bulanıklık içinde yaşama başlamakta, dış dünyaya adapte olmak için çabalamaktadır. Bebek tamamen dışarıya bağımlı olduğu ilk evrede, füzyon döneminde annenin egosunu yardımcı olarak kullanmaktadır. Bebeğin egosu geliştikçe bu ortakyaşamsal evreden çıkmakta ben ve ötekine dair temsiller bebekte oluşmaktadır. 'Mahler ayrılma-bireyleşme' ve 'nesne sürekliliği' kavramlarını bir süreç halinde tanımlayarak nesne ilişkilerine, çevre, öteki ve bebeğin kendini onlardan ayırma ve psikolojik olarak doğma durumuna değinmiştir. Bebeğin yaşamının ilk yıllarını kapsayan bu süreç yaşam boyu sürdüreceği nesne ilişkilerinde temel oluşturmaktadır (Mitchell ve Black, 2014).

Ayrılma bireyleşme evresinde bebek ben ve ben olmayan anneyi ayırt edebilmektedir. Bu dönemde bebek emekleme ve yürümeye geçiş aşamasındadır zaman zaman anneden uzaklaşmakta sonrasında yeniden yakınlaşarak anneden destek almaktadır. Bu evre alıştırma ve yeniden yaklaşma evrelerinde oluşmaktadır. Yeniden yaklaşma alt evresi kriz olarak da ifade edilmektedir; anneyi ayrı bir birey olarak ayırt eden bebek kendi sınırlarının da farkına varmaktadır. Hem anneye yapışmak hem de bireyselleşmek istemektedir bu dönemde çiftedeğerli duygular görülebilmektedir. Bu kriz boyunca çevre ve annenin tutumu önemlidir. Kriz sonrası sabit bir kendilik ve nesne temsilcisinin geliştiği, libidinal nesne sürekliliği evresine geçilmektedir (Tura, 2022).

- **Klein'in Nesne Kavramı ve Nesne İlişkileri Okulu**

Melanie Klein nesne ilişkileri kuramının kurucusu kabul edilmektedir. Nesne ilişkileri kuramının temel varsayımı bebeklik döneminde temel bakım veren olan, genellikle anne ile kurulan ilişki kişinin yaşamında diğer ilişkilerde önemli bir rol edinmektedir. Erken dönemde içselleştirilen nesnelere sonraki ilişkileri de yapılandırmaktadır.

Klein'in Freud'a ve kuramsal yapılarına bağlı olduğu iddia edilmekle beraber Freud'dan farklılaştığı temel noktalarda bulunmaktadır. İngiliz psikanalist Klein çocuklarla gözlem, analiz ve ruhsal bozukluklar üzerine çalışmıştır. Bu çalışmalarını sırasında Freud'un kızı Anna Freud ile ciddi fikir ayrılıkları içinde olarak, dönemin kuramcılarında da bölünmelere yol açtığı görülmektedir. Klein'a göre bebek yaşamının başlangıcından itibaren içgüdüleriyle nesne ve ilişki arayışı içindedir, onun nesnesi yalnızca Freud'un dürtü nesnesi olarak var olmaz. Klein bu yönüyle Freud'dan kuramsal biçimde ayrılmaktadır çünkü nesne ilişkilerini Freud'a kıyasla çok erken bir döneme taşımıştır (Tura, 2022). Freud'a göre ego ve süperegonun id üzerinden oluşumu 2,3 yaş civarındayken Klein için ego bütünleşmemiş de olsa doğumdan itibaren vardır böylece bu süreci yaşamın ilk yılına indirmektedir.

Klein'in nesne ilişkileri kuramına göre kişinin içselleştirdiği nesnelere, özdeşimler ve erken fanteziler üzerinden kişileri anlamak mümkün olmaktadır. İçselleştirme yani içe yansıtma, Freud için; ödipal dönemden çıkmanın yolu olarak ebeveynsel nesnelere içselleştirme ve bu yol ile üstbenliğin oluşumu anlamına gelmektedir. Klein için ise içsel nesnelere hem içselleştirilmiş nesnelere hem de özdeşimleri ve fantezileri kapsamaktadır (Tura, 2022).

Klein'in bebeği doğuştan saldırgan, yıkıcı ve ölüm içgüdüleriyle dünyaya gelmektedir. Bu yıkıcılıkla baş etmek için saldırganlığı dış dünyaya, nesnelere genellikle birincil bakımveren olan anneye yansıtılmaktadır. Bu yansıtma ile bebek içgüdüsel olarak dış dünyayı iyi ve kötü olarak bölünmüş biçimde algılamaktadır. Klein'a göre bebeğin kendi fantezilerinde bölünen nesnelere kısmi nesnelere de oluşmaktadır, bunun en temel örneği iyi meme kötü meme kavramsallaştırmasıdır. Bebeğin tanımlayamadığı açlık susuzluk gibi içsel huzursuzluklarını doyuran meme iyi meme, bebeğin ihtiyaçlarını karşılamayan meme ise kötü meme olarak tanımlanmaktadır. Bebek için ben ve öteki ayrımının olmadığı bu dönemde, ben

imgesi; ihtiyaçları giderilmeyen bebek ‘kötü ben’, ihtiyaçları karşılanan dengeli bebek ise ‘iyi ben’ şeklinde nesneye göre şekil alan bir kavramsallaştırma içinde sunulmaktadır (Mitchell ve Black, 2014).

Bebek için bölme savunma mekanizmasının yanı sıra, yansıtma, ie atma, yansıtma özdeşim savunma mekanizmalarının kullanımı söz konusudur. Bebek yansıtma yoluyla daha çok kendisine huzursuzluk veren şeyleri dışarıdan geliyor gibi deneyimlerken ie atma ile tam tersi dışarıdan gelen tutum ve davranışları içsel olarak algılamaktadır. Bölme ise en basit haliyle iyi olan haz veren ve kötü olan rahatsızlık veren deneyimleri bebeğin ayırmasını sağlamaktadır (Tura, 2022).

Klein (2016), kuramında bebeğin yaşamının ilk yılı için iki ruhsal konumdan söz etmektedir. Egonun ve nesnenin bütünleşmediği yaşamın ilk aylarını kapsayan, bebeğin iyi ve kötü olarak yaşam ve ölüm dürtülerini ayırdığı paranoid şizoid konum ve nesnenin de egonun da bir bütün olduğunun ayırdına varılarak nesneye karşı çiftedeğerli duyguların hissedildiği depresif konum, bu ruhsal konumları oluşturmaktadır. Paranoid-şizoid konumdaki bebek zarar göreceğine yok edileceğine dair yoğun kaygı duymaktadır ve açlık gibi deneyimleri dahi dışarıdan gelen saldırganlık olarak algılayabilmektedir, bu kaygılarla bilinçdışı düşlemler yolu ile başetmektedir. Bu noktada iyi nesnelere varlığı ve bebeğin onları ie atabiliyor olması gelişimi sağlayacaktır. Diğer yandan paranoid-şizoid konumdaki bebek annenin tüm güçlölüğü karşısında haset duymaktadır ve onun tüm zenginliklerine sahip olmak istemektedir. Bebek iyi ve kötü olarak böldüğü bu nesnelere bütünleştirdike, agresyonunu yönelttiği kötü nesnenin aynı zamanda iyi nesne olduğunu da görerek depresif konuma geçer. Bu konumda temel endişe nesneye zarar verilmiş olma ihtimalidir ve bunun suçluluğu hissedilmektedir. Bu suçluluk duygusu sevginin belirtisidir, kişinin farklı savunmalar geliştirmesine ve nesneyi iyileştirmesine sebep olmaktadır. Depresif konum kişinin yaşamı boyunca devam etmekte ve kurulan tüm ilişkilerde temel oluşturmaktadır (Klein, 2016).

2.5.2. Bağımsız (orta grup) nesne ilişkileri kuramcıları

- **Fairbairn ve Guntrip Bakışından Nesne İlişkileri**

Klein’in kurduğu nesne ilişkileri kuramını ilerleten ve derinlemesine anlaşılmasını sağlayan kişi Ronald Fairbairn’dır. Fakat Fairbairn Klein’in öne sürdüğü bebeğin doğuştan getirdiği saldırganlığa farklı bir bakıştan bakmıştır. Klein’in bebeği

kaygılarını yansıtan, yıkıcılığı barındıran, iyi ve kötüyü bu yolla ayıran, çok da mutlu olmayan bir bebekken, Fairbairn ve diğer bağımsız nesne ilişkileri kuramcıları bunu reddetmişler ve ilişkiye açık bir bebek inşa etmişlerdir. Fairbairn'e göre ebeveynlerin sunduğu bağlanma biçimi çocuğun onlara ve sonrasında yaşam boyu ilişkilerinde bağlanmasına zemin oluşturmaktadır çünkü libido yapışkandır. Eğer nesne acı veren bir nesne ise çocuğun ilişki biçimi de bunun üzerine kurulacaktır, eğer haz veren bir nesne ise ancak çocuk hazzı ilişkinin sonucu olarak deneyimleyecektir (Mitchell ve Black, 2014).

Fairbairn'in temel iddiası libido haz peşinde koşmaz nesne peşinde koşar. Libidonun temel yönelimi haz değil ilişkidir, bu ilişki için nesne arar, haz ise yalnızca araçtır. Fairbairn'e göre doğuştan itibaren 'ben' vardır ve ayrı bir id yoktur. Bebekte doğuştan bir ölüm içgüdüğü ve yıkıcılık yoktur, saldırganlık ise ancak engellenme ve yoksunluk karşısında ortaya çıkmaktadır. İlişki arayan libidoya sahip bebek, engellenme ile karşılaştığında savunma olarak nesneyi içselleştirmektedir (Fairbairn, 1994). Bu içselleştirme süreci farklı bir süreçtir, Klein'ın tersine her zaman var olmaz, gerçek nesne tatmin edici olmadığında ve yeterli ilişki kurulamadığında bunun telafisi olarak ortaya çıkmaktadır. Nesnenin ilişki kurulabilen kısmı ideal nesne olarak tutulur, ilişki kurulamayan reddeden kısmı anti-libidinal nesne ve ilişki kurulabileceği düşünülen ama ilişki kurmayan kısmı ise libidinal nesne olarak bastırılır. Bastırma Freud'un kavramından farklı olarak ele alınmaktadır Fairbairn için bastırılan anılar ya da dürtüler değil ilişkiler, ebeveynlerin tehlikeli ve bütünleştirilemeyen nesne bağlarıdır. Böylece ideal nesne korunmuş olacaktır (Tura, 2022). Bölünüp bastırılan yalnız nesneye ait kısımlar değil 'ben'in de bu kısımlarla ilişkili bölümleridir (Fairbairn, 1994).

Harry Guntrip Fairbairn'in kuramına gerilemiş ben kavramını dahil etmiştir. Burada nesnelere girilen ilişkiler sonucu yaşanan hayal kırıklığının kişide yarattığı gerileme, anne karnına dönme düşlemleri, nesnesiz umutsuz bir dönemden söz edilmektedir (Guntrip, 1968).

- **Winnicott ve Nesne İlişkileri**

Donald W. Winnicott bebeğin gelişiminde annenin önemine, anneden ayrılırken var olan geçiş nesnesi kavramına ve kendilik oluşumuna değinmektedir. Winnicott'a göre bebek başlangıçta Klein'ın kuramındaki gibi bölünmüş bir iyi ve kötü, ben ve öteki

algısına sahip değildir bunlar daha dağınık halde bebeğin zihninde bulunmaktadır. Bu dağınık deneyimler annenin kapsayıcı tutumu sayesinde bütün bir kendiliğe dönüşebilmektedir. İhtiyaçlarını karşılayan meme ve annenin var olması bebekte tümgüçlü bir yanılısama sebep olmaktadır. Bu tümgüçlü yanılısama sayesinde bebekte kendine güven gelişmektedir ve bu güven yanılısamanın yıkılması halinde dış gerçeklikle başatmede önemli bir rol üstlenmektedir (Mitchell ve Black, 2014).

Winnicot bebeğin tümgüçlü yanılısama içinde olduğu dönemde anne içinde özel bir durumdan söz etmektedir, delilik olarak da adlandırdığı birincil annelik meşguliyeti doğum sonrası dönemde yoğun olarak yaşanmaktadır, bu dönemde anne ve bebek bir füzyon halindedirler. Annenin bu birincil annelik meşguliyetinden yavaş yavaş çıkması, uygun zamanda ilgisini bebek dışı yaşam alanlarına kaydırması ile bebek için de tümgüçlü yanılısama yıkılacaktır. Bu, anne ve bebeğin ayrıldığı ve kendiliğin geliştiği dönemdir. Eğer tümgüçlü yanılısama bebeğin yeterli bakımı alamaması nedeniyle oluşamazsa ya da erken bir ayrılık yaşanır ve bu yanılısama çökerse sahte kendilik, sağlıklı bir şekilde yaşanır ise gerçek kendilik oluşmaktadır. Sahte kendilik çocuğun isteklerinden erken aşamada vazgeçerek annenin beklentilerine göre oluşturduğu kendilik yapısıdır (Mitchell ve Black, 2014).

Anneden ayrılma süreci Winnicot için geçiş olgusu olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde çocuk için, sürekli yanında bulundurduğu bir geçiş nesnesi ortaya çıkmaktadır. Geçiş nesnesi çocuğun tümgüçlülükten gerçekliğe geçişini kolaylaştırmaktadır. Winnicot sağlıklı kendilik gelişimi için yeterince iyi annenin varlığından söz etmektedir. Yeterince iyi anne, başlangıçta birincil annelik tasasını taşıyan, zamanı geldiğinde bu halden uzaklaşarak bebek için karşılanabilir hayal kırıklıkları yaratan ve gerçeğe geçişini kolaylaştıran bir anne kavramıdır. Çocuk bu çevrede potansiyelini ortaya koyarak gerçek kendiliğini oluşturabilecektir (Winnicot, 2021).

- **Michael Balint ve Nesne İlişkileri**

Michael Balint ilk nesne ile olan ilişkinin önemini ‘temel fay hattı’ kavramıyla ortaya koyarak; ilk nesne ile ilişkide var olan çatlağın kendilikte ve tüm ilişkilerde de bir çatlak yarattığından söz etmektedir. Nesne ilişkilerinin temel varsayımı olan ilk nesne ile kurulan ilişkinin yaşam boyu kurulan ilişkiler üzerindeki gölgesini, bu kavramıyla desteklemektedir.

- **Jacobson ve Nesne İlişkileri**

Edith Jacobson çevre ile etkileşime önem veren ve çok erken dönem ilişkilerinin biçimlendirici etkisine vurgu yapmış bir kuramcıdır. Jacobson'a göre bebek anneyi ihtiyaçlarını karşılama durumu çerçevesinde iyi ve kötü olarak içselleştirmektedir. İyi ve kötü anne değil; iyi hissettiren ya da hissettirmeyen anne şeklinde bir kavramsallaştırmadan söz edilmektedir. İçselleştirilen bu ilişkiler nesne ve kendilik temsilcilerinde belirleyicidir. İçselleştirilmiş temsilciler nesne ilişkilerinin temelini oluşturmaktadır (Mitchell ve Black, 2014).

Freud'un bahsettiği birincil ve ikincil dürtüler gibi Jacobson da dürtü tatminiyle bağlantılı bir nesne ilişkisinden ve ardından gelen özerk nesne ilişkisinden söz etmektedir. Dürtü tatmininin sağlanmadığı durumda engellenme ortaya çıkmaktadır. Engellenme aynı zamanda nesne ilişkileri açısından yaşanan hüsrana sebep olmakta, nesnenin değersizleştirilmesi yolu ile nesneden uzaklaşma ve saldırganlık ortaya konmaktadır. Erken dönemde yaşanan öznel deneyimler yoluyla kendilik ve nesne imgeleri paralel biçimde oluşur. Nesneye yaklaşma ve uzaklaşma; dürtü tatmininden giderek özerkleşir ve kendilik temsilcileri oluşur. Jacobson bütün olarak kişiyi ifade etmek için kendilik terimini kullanırken, kendilik temsilcileri ve nesne temsilcileri ben içinde bulunmaktadır (Tura, 2022).

- **Kernberg ve Nesne İlişkileri**

Otto Kernbeg nesne ilişkilerinin takipçisidir, Freud, Klein, Mahler, Jacobson, Fairbarn gibi birçok kuramcının fikirlerini sistemli bir bütün haline getirmiştir. Kernberg, Jacobson ve Mahler gibi bebeğin baştan itibaren ben ve öteki ayrımının ayırında olmadığını, psikolojik doğumun fiziksel doğumdan sonra gerçekleştiğini savunmaktadır. Haz veren çevre ile bütünleşmiş bebek doyuma ulaşmış bir bebekken, engellenmiş çevre ile karşılaşan bebek hoşnutsuz bir bebektir.

Kernberg'e göre ilk gelişimsel aşama ben ve öteki; kendilik ve nesne ayrımının yapılabilmesidir. Bu ayrımın yapılamaması sınırların ve zihinlerin ayrışmaması psikotik durumları ortaya çıkarmaktadır. Kendilik ve nesne imgeleri ayrıldıktan sonra, iyi, olumlu kendilik ve nesne imgeleri yani libidinal imgeler ile kötü, olumsuz kendilik ve nesne imgeleri yani saldırgan imgeler de ayrı biçimde kalmaktadırlar. Bebek hem iyi hem kötü olan nesnelere yani nesneyi bir bütün olarak deneyimleyebildiğinde bölmenin üstesinden gelecektir; nesne ve kendilik imgeleri

bütün olarak algılanabilecektir. Bölmenin üstesinden gelmek gelişimsel aşamaların ikinci basamağı olarak tanımlanmaktadır. Bu ikinci basamağı tamamlayamayan kişiler borderline/sınır patolojilere sahip olmaktadırlar (McWilliams, 2013).

Kernberg bu gelişimsel basamaklar yoluyla psikopatolojileri de tanımlamaktadır. Kendilik ve nesne sınırlarını çizebilen, kendilik ve nesnenin iyi ve kötü yanlarını birleştirerek bir bütün olarak algılayabilen kişiler ise psikotik ya da sınır patolojilere sahip olmazlar, bu üçüncü basamak Freud'un nevroz tanımlamasına denk gelmektedir.

Kernberg'e göre dürtüler, Freud'un söyleminin aksine başlangıçtan itibaren yoktur, Jacobson'ın tanımladığı gibi erken dönem nesne ilişkileri içinde şekillenerek libidinal ve saldırgan dürtüde birleşmektedirler. Freud'a göre kişilik, psikoseksüel evreler boyunca gelişirken ve o evrede hakim olan doyum üzerinden şekillenirken, Kernberg'e göre kişilik içsel nesne ilişkilerinin gelişimsel düzeyi ile ilişkilidir (Tura, 2022).

2.6. Nesne İlişkileri ve Prenatal Bağlanma İlişkisi

Nesne ilişkileri kuramcılarına göre yaşamın erken dönemlerinde genellikle anne olan birincil bakımveren üzerinden şekillenen nesne ilişkileri yaşam boyu kurulacak tüm ilişkiler üzerine yansımaktadır. Bu ilişkilerin en temelini oluşturan gebelik döneminde anne bebek arasında kurulan prenatal bağlanmayı anlamak için nesne ilişkileri önemli bir temeldir. Özellikle annenin ve çevrenin, bebek ve kendiliği tanımlaması üzerinde etkisine değinen kuramcılar açısından bakıldığında bebek için bu çevre gebelik döneminde başlamaktadır ve annenin bebeğine sunacağı bu çevrenin kapsayıcılığı kendisine sunulan çevre ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir.

Annenin çocukluk deneyimleri, annesel konuma geldiğinde bakım veren rolünü benimsemesini ve bu konumdaki tutumlarını etkilemektedir. Gebelik döneminde kadının geçmiş nesnelere ilişkileri yeniden gündeme gelmekte ve yaratılmaktadır. Zurlo (2007)'e göre gebe kadın gebelik döneminde annesi ile kurmuş olduğu ilişkileri tekrar deneyimleme fırsatı bulacaktır. Bu deneyimde var olan anne figürü sağlam bir nesne ise; içselleştirilen bu nesne sayesinde bu ilişkide gebe kadın, kendini ebeveyn ve doğacak çocuğu da çocuk rolüne koyabilecektir. Siddiqui ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan araştırmaya göre kendi anneleriyle sıcak

ilişkiler içinde olan gebeler prenatal dönemde de bebekleriyle daha etkili ilişkiler kurabilmektedirler. Eğer bu nesne sağlam bir nesne değilse gebelik dönemi bu nesnel ilişkilerin yeniden kurulması veya onarılması için önemli bir fırsat olarak görülmektedir. Gebe kadın kendi ebeveynsel imajlarını ortaya çıkararak onlardan farklılaşarak ve benzeşerek kendi ebeveynsel kimliğini oluşturmaktadır.

Bağlanma, literatürdeki çalışmalara bakıldığında birçok faktörden etkilenmektedir fakat temelde kuşaklararası aktarım biçiminde annenin kendi ebeveynleriyle deneyimledikleri ve bağlanma biçimleri ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, anneden çocuğa bağlanma örüntülerinin aktarımı çok erken, hatta muhtemel olarak doğum öncesi dönemden başlamaktadır (Dalgıç ve diğeri, 2022). Bowlby (1980)'e göre güvensiz bağlanma gösteren bebeklerin evlenme ve ebeveyn olma konusunda zorlandığı görülmektedir. Crowell ve Feldman (1991) tarafından yapılan çalışmada güvenli bağlanan annelerin çocukları ile ayrılık ve birleşme süreçlerine dikkat gösterdikleri görülmüştür. Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall (1978)'in yaptığı çalışmada ise kararsız bebeklerin annelerinin kontrolcü ve tutarsız, kaçınan bebeklerin annelerinin ise yakınlığı reddeden anneler oldukları görülmüştür. Çalışma bulgularınca desteklenen bağlanmanın nesnel boyu aktarımından hareketle prenatal bağlanma ve nesnel ilişkilerinin ilişkili olacağı düşünülmektedir.

Prenatal bağlanma ile nesnel ilişkileri alt boyut ilişkileri değerlendirildiğinde; güvensiz bağlanmaya yatkın gebelerin bebekleri ile bağ ve yakınlık kurmalarında zorluk yaşayacağı benzer şekilde yabancılaşma düzeyi yüksek olan gebelerin bebekleriyle temel güven bağını geliştiremeyecekleri ; benmerkezcilik düzeyi yüksek olan gebelerde gebelik sürecinin ve bebeğin doğmasını kabul edememe ve müdahalelerde fazlalık; sosyal yetersizlik düzeyi yüksek olan gebelerde bebek ile olan ilişkide de yetersizlik hisleri nedeniyle pasif kalma ve yeterli düzeyde prenatal bağ kuramama dolayısıyla yetersiz prenatal bağlanma düzeyleri görüleceği düşünülmektedir.

2.7. Savunma Mekanizmaları

Her organizma homeostaz ilkesine göre, kendini denge halinde tutmak için çabalar. Dengeyi sağlamak için denge bozucu uyaranları gözlemleyerek, değerlendirir ve korunmaya yönelir. Dış dünyadan gelen uyum dengesini bozacak tehlikeli uyarana karşı geliştirilen bu korunma yolları savunma düzenekleridir. Benliğin savunma

düzenekleri ise çatışma ve bunalıya karşı kullanılan benlik işlevleridir ve genellikle bilinçdışı süreçlerdir (Öztürk, 2020).

Savunma kavramı, ilk olarak Freud (1894) tarafından ‘‘Savunma Psikonevrozları’’ ve ‘‘Histeri Üzerine Çalışmalar’’da benliğin acı veren ve katlanılamayan fantezi ve duygulanımlara karşı direnmesi anlamında tanımlanarak ortaya atılmıştır. Freud için daha sonraki çalışmalarda ‘‘bastırma’’ teriminin bu tanımlamanın yerini almasına karşın, 1926’da ‘‘Ketlemeler, Semptomlar ve Anksiyete’’ makalesinde tekrar savunma tanımına dönerek savunmayı, benliğin nevroza dönebilecek çatışmaların tümünde kullandığı yöntem olarak tanımlamış ve bastırmayı da bu yöntemlerden biri olarak kabul etmiştir (Üçok, 2010).

Freud 1923’te ‘‘Ego ve İd’’ makalesinde egoyu yapısal kuramın üç temel yapısından biri olarak kavramsallaştırarak ve egonun temel işlevlerini, savunmalar aracılığıyla dürtüsel baskıları gerçekliğe kanalize etmek şeklinde tanımlayarak egonun savunmalarından söz etmiştir (Mitchell ve Black, 2014).

Psikanalizin ilk yıllarında çalışmalar daha çok id ve bilinçdışının keşfi temelliydi. İlerleyen yıllarda ego psikolojisi geliştikçe patolojiye olan ilgi normal ruhsal işleyiş ve normal gelişime kaymıştır. Freud’un kızı ve çocuk psikanalisti Anna Freud ego psikologlarından ve savunma mekanizmalarını da ortaya koyan kişidir. Anna Freud 1936’da ‘‘Ben ve Savunmaları Mekanizmaları’’ makalesinde egonun savunmalarını detaylı olarak ortaya koymaktadır. Farklı kuramcılar farklı savunma mekanizmaları üzerinde durarak kurama kavramsal katkıda bulunmuşlardır. Örneğin Klein bölme, yansıtma, yansıtımlı özdeşim savunma mekanizmalarını kuramında detaylı ele alırken Kernberg’de borderline patoloji çalışmaları ile benzer savunma mekanizmaları üzerinde durmaktadır.

Dürtüler idden egoya geçtiklerinde genellikle doğrudan haz sağlayamazlar, gerçekliğin gerekleri ve süperegonun kuralları göz önünde bulundurulduğunda burada bir çatışma doğmaktadır ve dürtüler reddedilerek, değişime uğramaktadırlar. Bu noktada egonun amacı uygun savunma mekanizmaları geliştirmek olacaktır (Üçok, 2010). Fakat ego yalnızca idden gelen dürtüsel talepler doğrultusunda değil, kaygısal her durumda ve süperegonun talepleri karşısında da savunmalar geliştirmektedir. Egonun savunmaları sessiz ve görünmez biçimde gelişmekte ve başarılı oldukları takdirde ancak oluştuktan sonra fark edilebilmektedirler (Tura,

2022). Erken dönem ilişkiler ve deneyimler, baskın savunma mekanizmalarının oluşumunda ve içselleştirilmesinde önem teşkil etmektedir. Ebeveynler tarafından öğretilen ya da benimsenen savunma mekanizmaları, erken çocukluk dönemindeki yaşantılar, nesne ile olan ilişkiler, kişinin mizacı gibi özellikler savunma mekanizmaları üzerinde etkili faktörler olarak ortaya çıkmaktadır (McWilliams, 2013).

Savunmaların sınıflandırılması konusunda literatürde farklılıklar yaşanmaktadır. Libidonun gelişim aşamalarında ortaya çıkışlarına, psikopatoloji düzeylerine, Kernberg için kişilik örgütlenmelerine göre farklı sınıflandırmalar bulunmaktadır (Tura, 2022). Fakat genel kanı savunmaların; immatür, nevrotik ve olgun savunmalar şeklinde kavramsallaştırılabileceği yönündedir. Gelişim sürecinde savunmalar alt düzey/ilkel savunmalardan, üst düzey/olgun savunmalara doğru hiyerarşik bir düzende kullanılmaktadırlar. Çocukluk döneminde, ben ve öteki ayrımının olmadığı, haz ilkesinin ve birincil düşünmenin hakim olduğu söz öncesi dönemde, ilkel savunma mekanizmaları kullanılırken yetişkin yaşamda olgun savunmaların kazanılması beklenmektedir (McWilliams, 2013).

Bu çalışmada, Andrews ve diğerleri (1993) tarafından geliştirilen, Yılmaz, Gençöz ve Ak (2007) tarafından Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan Savunma Biçimleri Testi (SBT-40) kullanılmaktadır ve bu ölçekte bulunan savunma mekanizmaları ölçekte belirlenen immatür, nevrotik ve olgun savunma biçimleri kategorilendirmesi ile açıklanmaktadır.

İlkel (İmmatür) Savunmalar

Çocukluk döneminde, ben ve öteki ayrımının olmadığı, haz ilkesinin ve birincil düşüncenin hakim olduğu söz öncesi dönemde, ilkel savunma mekanizmaları aktif kullanılmaktadır (McWilliams, 2013). Yetişkin yaşamda ilkel savunma mekanizmalarının yoğun kullanımı psikotik ve sınır durum patolojilerin spektrumunda görülmektedir.

Yansıtma

Duygu, düşünce, ihtiyaç ya da yaşam olaylarının dışarıya aktarılıp, dışarıdan kendisine yöneltiliyormuş gibi algılanmasıdır. Bastırmanın ya da yadsımanın yetmediği noktalarda yansıtma savunma mekanizması kullanılarak kişi kendinde görmediği /inkar ettiği eğilimi dışarıdan geliyor gibi algılamaktadır (Öztürk, 2020).

Pasif saldırganlık (Pasif Agresyon)

Pasif agresyon, öfke, saldırganlık gibi duyguların aktif biçimde sözel ya da eylemsel ifade bulmayarak tepki vermemek ya da dargın olmak gibi pasif davranışlar yoluyla doğrudan olmaksızın eyleme dökülmesidir (Yücel, 2010).

Dışa vurma

Benlik için çatışma yaratan bir dürtü ya da duygudan kaçınmak için bilinçdışı bir düşlemin denetlenmeden eylemselleştirilmesidir. Kişide söze dökülemeyen duygulanım ve düşlemler eyleme dökülerek içsel baskıdan kurtulabilmektedir (McWilliams, 2013).

Yalıtma

Kişinin çatışma yaratan duyguyla baş edebilmek için, duyguyu durumdan ya da düşünceden yalıtması ve durumu, düşüncüyü nesnel bir çerçevede açıklamasıdır. Durumlar mantıksal bir şekilde anlatılabilir fakat duygu bileşeni yalıtılmış haldedir (Öztürk, 2020). Obsesif kompulsif bozuklukta sık görülen bir savunma mekanizmasıdır (A. Freud, 2020).

Değersizleştirme

Değersizleştirme sınır durum patolojilerde sık görülen bir mekanizmadır. Dış dünyadaki bir nesne doyum sağlamadığında ya da tümgüçlülük hissiyle nesneye duyulan haset sonucu nesne değersizleştirilebilir ve yok edilebilir (Tükel ve Şahin, 2011). Freud için penis hasedine aynı şekilde Klein için de hasede karşı değersizleştirme savunma mekanizması kullanılarak ego korunmaktadır (Geçtan, 2003).

Otistik fantezi

Dış gerçekliğin mümkün kılmadığı dürtü, istek ve arzuların doyuma ulaşması ve korkuların çözümlenmesi için benliğin ürettiği düşlemsel deneyimlerdir (Geçtan, 2003).

İnkâr (Yadsıma)

Savunma mekanizmasının temel amacı travmatik bir algının gerçekliğini reddetmek, yok saymaktır. Freud 1924 itibariyle ödipal dönemdeki çocuk ve hadım edilme temasıyla inkar mekanizmasından söz etmektedir. Fetişizm ve psikozda sık

kullanılan savunma mekanizmasıdır. İnkâr savunma mekanizmasında söz konusu olan kişinin gelişim aşamasına uygun olmama nedeniyle gerçekliği kavrayamamanın ötesinde, dış gerçeklik kavranabilecek bir olgunluk seviyesindeyken, içsel çatışma nedeniyle gerçekliği reddetmek, görmemek şeklinde gerçekleşmektedir (Tura, 2022).

Yer değiştirme

Benlik tarafından kabul edilemeyecek ve çatışmaya neden olacak dürtülerin ya da hislerin gerçek ilişkili olduğu nesneye değil başka bir nesneye yöneltilmesidir. Rüyalarda yoğun olarak yer değiştirme savunma mekanizması kullanılmaktadır. Fobiler yer değiştirme savunma mekanizmasının en temel kullanıldığı patolojilere örnek verilmektedir (Öztürk, 2020).

Disosiyasyon (Çözülüm)

Zihindeki düşünce ve duyguların bağlı oldukları anıdan koparak, bilincin bütünlüğünden çözülerek benliği etkilemesidir. Bilinç bütünlüğünde bir zayıflama olduğunda bu kopan parçacıklar ortaya semptomları çıkarmaktadır. Çoğul kişilik bozukluklarında bireyin bir parçasının diğer parçadan habersiz ondan kopuk olması durumu disosiyasyon savunma mekanizmasının kullanımına örnek olmaktadır (Öztürk, 2020).

Bölünme (Bölme)

Bölme savunma mekanizmasını günümüzde kullanılan şekliyle ilk olarak Melanie Klein kullanmıştır. Bebek, paranoid-şizoid konumdayken nesnelere bir bütün olarak algılayamayıp iyi ve kötü olarak bölmektedir (Hinshelwood, 1991). Bölme sayesinde iyi nesne kötü nesneden korunmaktadır. Yetişkin yaşamda ise sınırdurum ve narsisistik patolojilerde görülen en temel savunma mekanizmasıdır (Kernberg, 1999).

Mantıksallaştırma (Rasyonalizasyon/Akla Uygunlaştırma)

Ego için zorlayıcı çatışma yaratan durum, duygu, düşünce ve davranışları akla uygun görünen, mantıksal, rahatlatıcı açıklama ve nedenler bularak kabul edilebilir hale getirmektir (Öztürk, 2020). Birey bu yol ile hayal kırıklığını deneyimlemekten kaçınabilmektedir (Geçtan, 2003).

Bedenselleştirme (Somatizasyon)

Organik bir sebebi olmayan ve tıbben açıklanamayan ağrı acı ve bedensel belirtiler, reddedilen kaygı, dürtü ve arzuların yarattığı çatışmanın sonucudur (Öztürk ve

Uluşahin, 2011).

Nevrotik Savunmalar

Nevrotik savunmalar dış gerçekliğe dair bozulmalara neden olmamakla birlikte yoğun kullanılması kişilerarası ilişkilerde sorun yaratabilmektedir (Geçtan, 2003).

Yapma- bozma

Bireyin düşüncesinde ya da yaşamda, düşündüğü ya da yaptığı olumsuz bir eylemin etkisini geçersiz kılmak ve yapılmamış saymak için kullandığı savunma mekanizması yapıp bozmadır. Obsesif kompulsif bozukluğunda sıklıkla görülmektedir (Yücel, 2010).

Yapay özgecilik (Psödoalturizm)

Bireyin kendi isteklerini öteki ile özdeşleştirme ve öteki aracılığıyla gerçekleştirerek doyum sağlamasıdır. Üstbenliğin katılığı nedeniyle istek ve dürtüler benlik için engellenirken benliği tamamen ötekilere adama söz konusudur. Otoriter ebeveynler ile büyüyen çocuklarda sıklıkla gözlenmektedir (Freud, 2020).

İdealleştirme (İdealize Etme)

Sınırdurum ve narsisistik patolojilerde yoğun ve değersizleştirme savunma mekanizması ile beraber görülmektedir. Nesne idealize edilmekte, tüm kusurları ve istenmeyen yanları yok sayılmaktadır.

Karşıt tepki geliştirme (Reaksiyon Formasyon)

Bireyin dürtü düşünce ve isteklerine tam tersi tepkiler göstermesidir. Bireyin içinde çatışma yaratan ve onu sıkıştıran dürtüler, yasak istekler varlığını sürdürmekteyken birey savunma olarak tam karşıtı davranışlar sergilemektedir (Yücel, 2010).

Olgun (Matür/Üst Düzey) Savunmalar

Üst düzey savunmalar benliğin homeostazını sağlarken, içsel dinamikler ve dış gerçeklikle de uyum sağlanmaktadır (McWilliams, 2013).

Yüceltme (Yüceleştirme/Sublimasyon)

Çocukluk çağına özgü saldırgan ve cinsel dürtülerin bir kısmı amaç ve nesnelere değiştirilerek, bu dürtülerin enerjilerini toplumca kabul gören yaratıcı ve yapıcı faaliyetler için kullanılmaktadır. Yüceleştirmede kullanılan enerji pregenital dönem dürtülerden edinilmektedir. Patolojik yanı olmayan tek savunma mekanizmasıdır,

benlik bir çatışmaya karşı bu savunmayı kullanmamaktadır. Meslekler ve sanat eserlerinde yüceltme savunma mekanizması görülmektedir (Öztürk, 2020).

Mizah

Benlik için çatışma yaratan duygu ve durumlardan komikleştirme, ironik hale getirme yoluyla kurtulma biçimidir. Sigmund Freud'a göre mizah savunma mekanizmalarının en üst düzeyi olarak tanımlanmaktadır. Mizah yoluyla acı verici deneyim bilinçli dikkatten çekilerek çatışma azaltılmaktadır (Vaillant, 2000).

Beklenti

Geleceğe dair hem düşünsel hem duygusal komponenti bulunan, bu yönüyle bir planlama sürecinden daha fazlasını içeren savunma mekanizmasıdır. Benlik için çatışma yaratan bir duruma karşı değil bağımsız bir savunma mekanizması olarak ortaya çıkmaktadır (Vaillant, 2000).

Baskılama

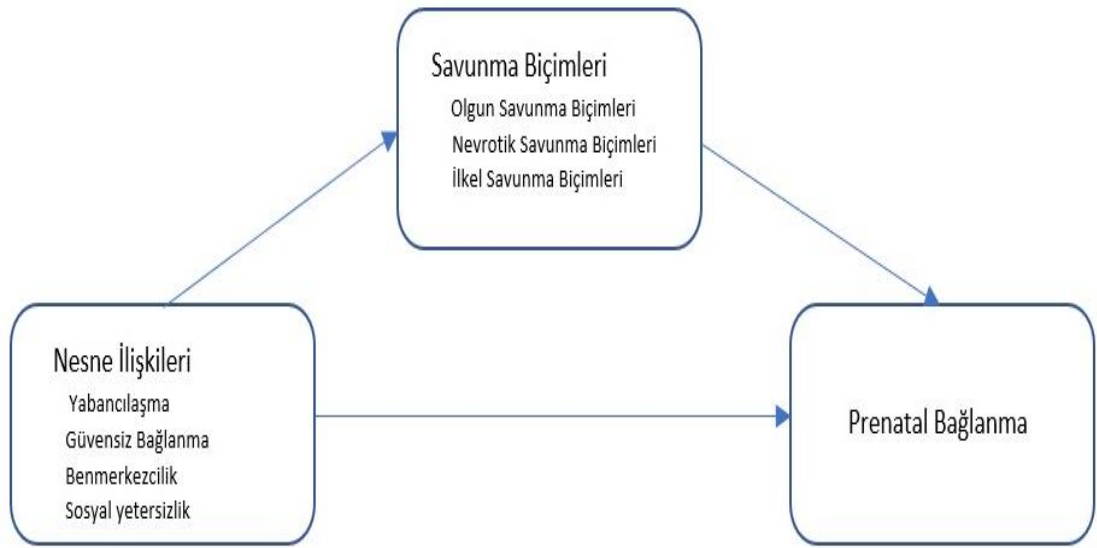
Bireye rahatsızlık veren düşünce ve duyguların bilinçten uzaklaştırılma çalışmasıdır. Baskılama bilinç düzeyinde yapılmaktadır, baskılanan malzeme bilinçdışı değil önbilince geçmektedir. "ikinci sansür" olarak da adlandırılmaktadır (Tükel, 2011).

Literatürden edinilen bu bilgiler ışığında gebelik döneminde gebe kadının fetüsü ile kurduğu prenatal bağlanmanın erken dönemde ilk bakım veren nesne olan anne ile kurulan ilişkiden izler taşıdığı ve bu ilişkinin kişinin savunmaları çerçevesinde şekillendiği düşünülmektedir. Bu çalışmada nesne ilişkileri ve prenatal bağlanma arasındaki ilişkinin savunma mekanizmaları perspektifinden ele alınması amaçlanmaktadır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada gebelerde, nesne ilişkileri ve prenatal bağlanma ilişkisinin savunma mekanizmaları açısından incelenmesini amaçlayan bu çalışmanın deseni ilişkisel tarama modeli şeklindedir.



Şekil 3.1: Araştırmanın Modeli

3.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, Türkiye’de yaşayan gönüllülük esasına dayalı çalışmaya online olarak katılan toplamda 293 gebe kadın oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı 20-42 şeklinde dağılım göstermektedir. Örneklem, kolayda örneklem kullanılarak kartopu yöntemi ile oluşmuştur. Gebe kadınların demografik özelliklerine ilişkin detaylar Bulgular bölümünde Çizelge 4.1 ve Çizelge 4.2’de verilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Veriler, Kişisel Bilgi Formu (Ek-2), Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORRTI) Nesne İlişkileri Boyutu (Ek-3), Savunma Biçimleri Testi (Ek-4), Prenatal Bağlanma Envanteri (Ek-5) kullanılarak toplanmıştır.

3.3.1. Kişisel bilgi formu

Bu form araştırmacı tarafından belirlenen sorulardan oluşmaktadır. Bu sorular gebelerin yaş, cinsiyet, medeni durum gibi tanımlayıcı bilgilerini ve gebeliğe dair; gebelik haftası, bebeğin cinsiyeti gibi obstetrik bilgilerini almayı sağlayacak sorulardan oluşmaktadır. Bu değişkenlerin de prenatal bağlanma üzerine etkisinin incelenmesi hedeflenmektedir.

3.3.2. Prenatal bağlanma envanteri

Marry Muller (1993) tarafından geliştirilen "The Prenatal Attachment Inventory", gebe kadınların düşüncelerini, duygularını ve durumlarını açıkça ifade etmelerini sağlayarak, anne-bebek arasındaki bağı belirlemeyi amaçlamaktadır. Ölçek, 21 maddeden oluşmakta ve her madde 1 ile 4 arasında puanlanmaktadır. En az 21 ve en fazla 84 puan alınabilen ölçekte, yüksek puanlar anne-bebek bağlanmasının da arttığını göstermektedir. 1 puan "hiçbir zaman", 2 puan "bazen", 3 puan "sık sık", 4 puan ise "her zaman" anlamına gelmektedir (Yılmaz, Beji, 2013).

Dereli Yılmaz ve Kızılkaya Beji (2013) tarafından yapılan Türkçe geçerlilik-güvenilirlik çalışması sonucunda, ölçeğin madde-toplam puan korelasyon güvenilirlik katsayıları $r=0.36$ ile 0.68 arasında pozitif yönde, iç tutarlılık analizinde ise Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı $\alpha=0.84$ şeklinde bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında da araştırma verileri toplandıktan sonra analizler öncesinde güvenilirlik analizi yinelenmiştir. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Prenatal Bağlanma Envanteri'nin geneli için Cronbach Alfa katsayısı 0.89 olarak saptanmıştır.

3.3.3. Savunma biçimleri testi (SBT-40)

Bond ve arkadaşları tarafından 1983 yılında geliştirilen Savunma Biçimleri Testi, toplam 88 maddeden oluşmaktadır ve 26 savunma biçimini ölçmek amacıyla tasarlanmıştır. Bu test, savunma biçimlerini dört ana kategori altında değerlendirmektedir: gelişmemiş, imge çarpıtan, kendiliğinden gizleyen ve olgun

savunmalar. Daha sonra Andrews ve ekibi, ölçeği 72 maddeden 40 maddeye düşürerek, 20 farklı savunma biçimini immatür, nevrotik ve olgun olmak üzere üç kategoride ele almıştır.

İmmatür savunmalar, yansıtma, pasif saldırganlık, dışa vurma, yalıtma, değersizleştirme, otistik fantezi, inkar, yer değiştirme, disosiyasyon, bölünme, mantıksallaştırma ve bedenselleştirme olarak sıralanmaktadır. Nevrotik savunmalar arasında yapma- bozma, yapay özgecilik, idealleştirme ve karşıt tepki geliştirme yer almaktadır. Olgun savunmalar ise yüceltme, mizah, beklenti ve baskılamadan oluşmaktadır. İmmatür savunmalar alt boyutundan alınacak puan 24-216 arasında, nevrotik savunmalar alt boyutundan alınacak puan 8- 72 arasında ve matür savunmalar alt boyutundan alınacak puan 8-72 arasında değişmektedir.

Türkçe'ye çevrilmesi ve geçerlik-güvenirlik çalışmalarının Yılmaz ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilmesiyle, Savunma Biçimleri Testi'nin iç-tutarlılık katsayıları olgun, nevrotik ve immatür savunma biçimleri için sırasıyla .70, .61 ve .83 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, testin güvenilirliği için yapılan iki-yarım-test ve test-tekrar test çalışmaları da kabul edilebilir aralıklarda sonuç vermiştir. Testten alınan puanlar, immatür savunmalar altında 24-216, nevrotik savunmalar altında 8-72 ve matür savunmalar altında 8-72 arasında değişmektedir. Her bir savunma biçiminden alınan puan düzeyi, o savunma mekanizması grubunun daha sık kullanıldığını göstermektedir (Yılmaz, Gençöz, Ak, 2007). Bu çalışma kapsamında da araştırma verileri toplandıktan sonra analizler öncesinde güvenilirlik analizi yinelenmiştir. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Savunma Mekanizmaları Testi'nin alt boyutlarının Cronbach Alfa katsayıları sırasıyla 0.72, 0.66 ve 0.78 olarak saptanmıştır.

3.3.4. Bell nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği (BORRTI)

Ölçeğin ilk hali (BORI) nesne ilişkilerini değerlendirmeyi hedefleyen, öz bildirime dayalı doğru-yanlış şeklinde yanıtlanan 45 sorudan oluşmaktadır. Yabancılaşma, Güvensiz Bağlanma, Egosantrizm (Benmerkezcilik), Sosyal Yetersizlik dört alt boyutundan oluşan ölçeğe yapılan çalışmalar sonucu 45 maddelik gerçeği değerlendirme bölümü eklenmiş ve BORRTI şeklinde yeniden adlandırılmıştır (Bell, 1995). D-Y şeklinde yanıtlanan ölçek 2 alt boyuttur. Gerçeği değerlendirme alt boyutu 3 alt ölçekten oluşmaktadır: Algıların Belirsizliği, Gerçekliğin Bozulması,

Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar. Ölçeğin Türkçe için geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Uluç, Tüzün, Haselden ve Erbaş tarafından yapılmıştır.

Ölçeğin iki alt boyutu ayrı ayrı kullanılabilen ve değerlendirilebilmektedir. Bu çalışmada ölçeğin yalnız Nesne İlişkileri Boyutu kullanılacaktır. Nesne ilişkileri alt boyutu, erken dönem nesne ilişkilerini, şu anki ilişkilerin niteliğini ve kişinin ilişki içinde kendine dair algısını ölçmektedir. Nesne ilişkileri boyutu için iç tutarlılık katsayısı sırasıyla; yabancılaşma .80, güvensiz bağlanma .74, egosentrizm .70, sosyal yetersizlik .73 şeklindedir. Nesne ilişkileri alt boyutu 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Yabancılaşma alt boyutu, temel güven eksikliğine vurgu yapmaktadır ve kişilerarası ilişkilerde aidiyet hissinden yoksunluk ve yapay olma olarak görülmektedir. Güvensiz Bağlanma alt boyutu, ilişkilerde yakınlık arzusunun yanında reddedilmeye, terk edilmeye karşı hassasiyet ve ilişkilerde kırılabilirliği tanımlamaktadır. Benmerkezcilik alt boyutu, kişinin ilişkide kendi amaçları doğrultusunda ilişkide olduğu kişileri kontrol ve manipüle etmesi, çeşitli müdahalelerde bulunması gibi özelliklerine işaret etmektedir. Sosyal Yetersizlik alt boyutu, kişinin kendini yetersiz algılamasından kaynaklı kaygılı ve çekingen olması ve kaçınma davranışları göstermesi olarak tanımlanmaktadır (Uluç, Tüzün, Haselden, Erbaş, 2015).

Uluç ve diğerleri (2015) çalışmasında ölçeğe ilişkin yabancılaşma, güvensiz bağlanma, benmerkezcilik ve sosyal yetersizlik alt boyutlarının Cronbach Alfa katsayısını 0.70-0.80 arasında bulmuştur. Bu çalışma kapsamında da araştırma verileri toplandıktan sonra analizler öncesinde güvenilirlik analizi yinelenmiştir. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Bell Nesne İlişkileri Ölçeği'nin alt boyutları için Cronbach Alfa katsayısı sırasıyla 0.70, 0.73, 0.79 ve 0.80 olarak saptanmıştır.

3.4. Veri Toplama İşlemi

Araştırmanın verileri 10 Mayıs – 30 Mayıs 2023 tarihleri arasında, katılımcı gebe kadınlara Google Form uygulamasıyla çevrimiçi şekilde ulaşılarak toplanmıştır. Gebe kadınlara ilk olarak araştırmanın gönüllük esasına dayandığını, araştırmanın amacının ne olduğunu ve istedikleri takdirde araştırmayı sonlandırabileceğini içeren Bilgilendirilmiş Onam Formu verilmiş ve araştırmayı kabul ettiklerini işaretlemeleri istenmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak katılan gebe kadınlara araştırmanın veri toplama araçları olan “Kişisel Bilgi Formu, Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği

Değerlendirme Ölçeği, Nesne İlişkileri Boyutu, Savunma Biçimleri Testi ve Prenatal Bağlanma Envanteri” ölçekleri sırasıyla verilerek eksiksiz doldurmaları istenmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri SPSS 22.0 programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde örnekleminin özelliklerinin tanımlanabilmesi için betimsel istatistik analizi (ort., standart sapma, frekans, yüzde) ile yapılmıştır. Verilerin analizine geçmeden önce verilerin normallik dağılımına uygunluğu Kolmogorov Smirnov testi ile incelenmiştir. Verilerin normal dağılım gösterdiği (basıklık/çarpıklık değeri -2 ile +2 arasında olması) varsayılmıştır ve parametrik yöntemlerle veriler test edilmiştir. İkili grup karşılaştırmalarında bağımsız t testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırma değişkenlerinin birbiri ile ilişkisine korelasyon analizi ile bakılmıştır. Korelasyon analizi sonucu Prenatal Bağlanma değişkeni ile Olgun Savunmalar, Nevrotik Savunmalar ve Benmerkezcilik alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler olduğu görüldüğünden; Baron ve Kenny (1986)'nin önerdiği dört aşamalı aracılık analizi kullanılarak Olgun ve Nevrotik Savunmanın Benmerkezcilik ile Prenatal Bağlanma ilişkisindeki aracı rolünün olup olmadığına bakılmıştır. Ancak bağımsız değişken Benmerkezcilik ile aracı değişken Olgun Savunmalar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunduğundan Baron ve Kenny (1986)'nin önerdiği aşamaları sağlamadığı görülmüştür. Bu nedenle, araştırma bulgularında Benmerkezcilik ile Prenatal Bağlanma arasındaki ilişkide Nevrotik Savunmaların aracı rolü incelenmiştir. Aracı etki analizi çoklu regresyon analizleri ile yapılmıştır. Beta değerindeki azalma miktarının anlamlılık düzeyini tespit etmek amacıyla yapılan Sobel Testi yapılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine Dair Frekans Dağılımı

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine göre frekans ve yüzdelik değerleri Çizelge 4.1’de yer almaktadır.

Çizelge 4.1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler		Ort. ± SS	
Yaş		29,71±3,61	
		n	%
Eğitim Durumu	İlkokul ve Ortaokul	3	1
	Lise	17	5,8
	Lisans	192	65,5
	Lisansüstü	81	27,6
Çalışma Durumu	Çalışıyor	191	65,2
	Çalışmıyor	102	34,8
Ekonomik Durum	Kötü	15	5,1
	Orta	169	57,7
	İyi	109	37,2
Hayatının Geçtiği Yer	Metropol	86	29,4
	İl	143	48,8
	İlçe	53	18,1
	Kasaba/Köy	11	3,8
Kronik Rahatsızlık	Evet	31	10,6
	Hayır	262	89,4
Psikiyatrik Rahatsızlık	Evet	8	2,7
	Hayır	285	97,3

Çizelge 4.1’e göre; katılımcıların yaş ortalaması 29,71±3,61’dir. Katılımcıların çoğunun; lisans mezunu olduğu (%65,5), çalıştığı (%65,2), orta ekonomik duruma sahip olduğu (%57,7), hayatını ilde geçirdiği (%48,8), kronik bir rahatsızlığının (%89,4) ve psikiyatrik bir rahatsızlığının (%97,3) olmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.2: Katılımcıların Gebelik ile İlgili Özellikleri

Değişkenler		n	%
Gebelik Haftası	1. Trimester	52	17,7
	2. Trimester	111	37,9
	3. Trimester	130	44,4
Gebelik Şekli	Normal	266	90,8
	Tıbbi	27	9,2
Gebelik Durumu	Planlı	247	84,3
	Plansız	46	15,7
Gebelik Riski	Normal Gebelik (Risksiz)	251	85,7
	Riskli Gebelik	42	14,3
Gebelik Sayısı	İlk Gebelik	220	75,1
	İkinci Gebelik	52	17,7
	Üç ve Üstü Gebelik	21	7,2
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	126	43
	Erkek	120	41
	Henüz Belli Değil	47	16

Çizelge 4.2'ye göre; katılımcıların çoğunun; gebelik süresinin 3.trimesterında (27 hafta ve sonrasında) olduğu (%44,4), normal yollarla gebe kaldıkları (%90,8), planlı bir gebelik olduğu, (%84,3), risksiz bir gebelik yaşadıkları (%85,7), ilk gebeliklerinin olduğu (%75,1) ve bebeklerinin cinsiyetinin kız (%43) olduğu görülmektedir.

4.2. Değişkenlerin Normallik Dağılımı

Araştırmada, değişkenlerin toplam puanlarının ve alt boyut puanlarının normal dağılıma sahip olup olmadığına yönelik Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır ve sonuçlara Çizelge 4.3'te yer verilmiştir.

Çizelge 4.3: Normallik Testi Sonuçları

Değişkenler	Kolmogorov-Smirnov			Skewness (Çarpıklık)	Kurtosis (Basıklık)	
	Statistic	df	p			
Prenatal Bağlanma Envanteri	,072	293	,001	-,560	,182	
Savunma Mekanizmaları Testi	İmmatür Savunmalar	,125	293	,000	,229	-,490
	Nevrotik Savunmalar	,043	293	,200*	-,032	-,349
	Olgun Savunmalar	,048	293	,095*	-,023	-,010
Bell Nesne İlişkileri	Yabancılaşma	,133	293	,000	,593	,304
	Güvensiz Bağlanma	,114	293	,000	,439	-,083
	Benmerkezcilik	,125	293	,000	,429	-,626
	Sosyal Yetersizlik	,281	293	,000	1,229	1,125

Çizelge 4.2'e göre; Nevrotik Savunmalar dışında diğer boyutların anlamlılık düzeyi 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir. Bu nedenle normallik dağılımına varsayımlarından biri olan basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 2 aralığında olması (George ve Mallery, 2016) dikkate alınmıştır ve verilerin normal dağılım gösterdiği varsayılmıştır.

4.3. Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri

Araştırma değişkenlerinin minimum ve maksimum puanları ile değişkenlerin ortalama ve standart sapmalarına yönelik bilgiler Çizelge 4.4'te yer almaktadır.

Çizelge 4.4: Betimleyici İstatistikler

Değişkenler	Ort.	SS	Min	Max	
Prenatal Bağlanma Envanteri	63,65	10,18	25	84	
Savunma Mekanizmaları Testi	İmmatür Savunmalar	96,48	26,21	31	166
	Nevrotik Savunmalar	41,53	9,12	14	67
	Olgun Savunmalar	45,14	9,97	17	72
Bell Nesne İlişkileri	Yabancılaşma	9,56	2,52	2	17
	Güvensiz Bağlanma	6,79	2,75	1	16
	Benmerkezcilik	3,79	2,69	0	11
	Sosyal Yetersizlik	1,81	1,18	0	6

Çizelge 4.4'e göre; araştırma değişkenlerinden Prenatal Bağlanma 25 ile 84 puan arasında değişmekte olup ortalama puan $63,65 \pm 10,18$ 'tir. İmmatür Savunmalar 31 ile 116 puan arasında değişmekte olup ortalama puan $96,48 \pm 26,21$ 'dir. Nevrotik Savunmalar 14 ile 67 puan arasında değişmekte olup ortalama puan $41,53 \pm 9,12$ 'tür. Olgun Savunmalar 17 ile 72 puan arasında değişmekte olup ortalama puan $45,14 \pm 9,97$ 'tür. Yabancılaşma 2 ile 17 puan arasında değişmekte olup ortalama puan $9,56 \pm 2,52$ 'dir. Güvensiz Bağlanma 1 ile 16 puan arasında değişmekte olup ortalama puan $6,79 \pm 2,75$ 'dur. Benmerkezcilik 0 ile 11 puan arasında değişmekte olup ortalama puan $3,79 \pm 2,69$ 'dur. Sosyal Yetersizlik 0 ile 6 puan arasında değişmekte olup ortalama puan $1,81 \pm 1,18$ 'dir.

4.4. Prenatal Bağlanma, Savunma Mekanizmaları ve Nesne İlişkileri ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

4.4.1. Prenatal bağlanma, savunma mekanizmaları ve nesne ilişkileri puanlarının trimester değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğinin testi

Gebelik haftası değişkenine göre prenatal bağlanma, savunma mekanizmaları ve nesne ilişkileri puanlarının ortalamalarının karşılaştırması yapılırken tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmış ve sonuçları Çizelge 4.5'te sunulmuştur.

Çizelge 4.5: Gebelik Haftası Durumuna Göre Değişken Puanlarının Karşılaştırılması

Değişken	Gebelik Haftası	n	Ort.	SS	F	p	Anlamlı Fark
Prenatal Bağlanma	1. Trimester	52	60,50	11,87	10,557	,000	3>1 3>2
	2. Trimester	111	61,69	9,81			
	3. Trimester	130	66,58	8,99			
İmmatür Savunmalar	1. Trimester	52	107,40	25,21	6,656	,001	1>2 1>3
	2. Trimester	111	91,65	23,12			
	3. Trimester	130	96,24	27,92			
Nevrotik Savunmalar	1. Trimester	52	39,58	9,48	2,546	,08	-
	2. Trimester	111	42,88	8,58			
	3. Trimester	130	41,15	9,32			
Olgun Savunmalar	1. Trimester	52	44,37	9,64	2,446	,09	-
	2. Trimester	111	43,84	9,56			
	3. Trimester	130	46,56	10,33			
Yabancılaşma	1. Trimester	52	10,52	2,42	5,639	,004	1>2 1>3
	2. Trimester	111	9,12	2,50			
	3. Trimester	130	9,55	2,49			
Güvensiz Bağlanma	1. Trimester	52	7,63	2,76	3,412	,03	1>2 1>3
	2. Trimester	111	6,44	2,67			
	3. Trimester	130	6,75	2,76			
Benmerkezcilik	1. Trimester	52	4,94	2,41	8,644	,000	1>2 1>3
	2. Trimester	111	3,13	2,50			
	3. Trimester	130	3,89	2,80			
Sosyal Yetersizlik	1. Trimester	52	2,12	1,36	2,126	,12	-
	2. Trimester	111	1,74	1,17			
	3. Trimester	130	1,75	1,10			

Çizelge 4.5'te yer alan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına bakıldığında; Prenatal Bağlanma puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir [$F(2,290)=10,557$, $p<05$]. Yapılan Post-Hoc analizi (LSD) sonrasında ise üçüncü trimesterında olan gebe katılımcıların puanlarının ($X=66,58$), birinci

trimesterında (X=60,50) ve ikinci trimesterında (X=61,69) olan gebe katılımcıların puanlarından anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır.

İmmatür Savunmalar puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir [F(2,290)=6,656, p<05]. Yapılan Post-Hoc analizi (LSD) sonrasında ise birinci trimesterında olan gebe katılımcıların puanlarının (X=107,40), ikinci trimesterında (X=91,65) ve üçüncü trimesterında (X=96,24) olan gebe katılımcıların puanlarından anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır.

Yabancılaşma puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir [F(2,290)=5,639, p<05]. Yapılan Post-Hoc analizi (LSD) sonrasında ise birinci trimesterında olan gebe katılımcıların puanlarının (X=10,52), ikinci trimesterında (X=9,12) ve üçüncü trimesterında (X=9,55) olan gebe katılımcıların puanlarından anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır.

Güvensiz Bağlanma puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir [F(2,290)=3,412, p<05]. Yapılan Post-Hoc analizi (LSD) sonrasında ise birinci trimesterında olan gebe katılımcıların puanlarının (X=7,63), ikinci trimesterında (X=6,44) ve üçüncü trimesterında (X=6,75) olan gebe katılımcıların puanlarından anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır.

Benmerkezcilik puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir [F(2,290)=8,644, p<05]. Yapılan Post-Hoc analizi (LSD) sonrasında ise birinci trimesterında olan gebe katılımcıların puanlarının (X=4,94), ikinci trimesterında (X=3,13) ve üçüncü trimesterında (X=3,89) olan gebe katılımcıların puanlarından anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır.

Diğer karşılaştırmalarda ise anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır (p>.05).

4.4.2. Prenatal bağlanma, savunma mekanizmaları ve nesne ilişkileri puanlarının gebelik riski değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğinin testi

Gebelik riski değişkenine göre prenatal bağlanma, savunma mekanizmaları ve nesne ilişkileri puanlarının ortalamalarının karşılaştırması yapılırken bağımsız t testi kullanılmış ve sonuçları Çizelge 4.6'da sunulmuştur.

Çizelge 4.6: Gebelik Riski Durumuna Göre Değişken Puanlarının Karşılaştırılması

Değişken	Gebelik Riski	n	Ort.	SS	t	p
Prenatal Bağlanma	Normal Gebelik	251	63,98	10,06	1,348	,17
	Riskli Gebelik	42	61,69	10,77		
İmmatür Savunmalar	Normal Gebelik	251	95,06	25,61	-2,292	,02
	Riskli Gebelik	42	105,01	28,37		
Nevrotik Savunmalar	Normal Gebelik	251	41,43	9,21	-,434	,66
	Riskli Gebelik	42	42,10	8,72		
Olgun Savunmalar	Normal Gebelik	251	45,17	9,86	,131	,89
	Riskli Gebelik	42	44,95	10,77		
Yabancılaşma	Normal Gebelik	251	9,47	2,52	-1,432	,15
	Riskli Gebelik	42	10,07	2,49		
Güvensiz Bağlanma	Normal Gebelik	251	6,65	2,73	-2,126	,03
	Riskli Gebelik	42	7,62	2,74		
Benmerkezcilik	Normal Gebelik	251	3,67	2,64	-1,794	,07
	Riskli Gebelik	42	4,48	2,91		
Sosyal Yetersizlik	Normal Gebelik	251	1,79	1,15	-,706	,48
	Riskli Gebelik	42	1,93	1,36		

Çizelge 4.6'da yer alan bağımsız t testi sonuçlarına bakıldığında; riskli gebelik yaşayan katılımcıların immatür savunmalar puanlarının ($X=105,01$), normal (risksiz) gebelik yaşayan katılımcıların puanlarına göre ($X=95,05$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır [$t(291)=-2,292$, $p<05$]. Riskli gebelik yaşayan katılımcıların güvensiz bağlanma puanlarının ($X=7,62$), normal (risksiz) gebelik yaşayan katılımcıların puanlarına göre ($X=6,65$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır [$t(291)=-2,126$, $p<05$]. Diğer karşılaştırmalarda ise anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>.05$).

4.4.3. Prenatal bağlanma, savunma mekanizmaları ve nesne ilişkileri puanlarının gebelik sayısı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğinin testi

Gebelik sayısı değişkenine göre prenatal bağlanma, savunma mekanizmaları ve nesne ilişkileri puanlarının ortalamalarının karşılaştırması yapılırken bağımsız t testi kullanılmış ve sonuçları Çizelge 4.7'de sunulmuştur.

Çizelge 4.7: Gebelik Sayısı Durumuna Göre Değişken Puanlarının Karşılaştırılması

Değişken	Gebelik Sayısı	n	Ort.	SS	t	p
Prenatal Bağlanma	Primipar Gebelik	220	64,40	10,12	2,194	,02
	Multipar Gebelik	73	61,40	10,08		
İmmatür Savunmalar	Primipar Gebelik	220	8,36	2,72	1,682	,09
	Multipar Gebelik	73	7,75	2,58		
Nevrotik Savunmalar	Primipar Gebelik	220	41,66	9,02	,423	,67
	Multipar Gebelik	73	41,14	9,49		
Olgun Savunmalar	Primipar Gebelik	220	44,81	9,88	-,958	,32
	Multipar Gebelik	73	46,14	10,25		
Yabancılaşma	Primipar Gebelik	220	9,41	2,47	-1,685	,09
	Multipar Gebelik	73	9,99	2,64		
Güvensiz Bağlanma	Primipar Gebelik	220	6,75	2,81	-,463	,64
	Multipar Gebelik	73	6,92	2,58		
Benmerkezcilik	Primipar Gebelik	220	8,36	2,72	1,682	,09
	Multipar Gebelik	73	7,75	2,58		
Sosyal Yetersizlik	Primipar Gebelik	220	1,74	1,08	-1,823	,07
	Multipar Gebelik	73	2,03	1,44		

Çizelge 4.7’de yer alan bağımsız t testi sonuçlarına bakıldığında; primipar gebelik yaşayan katılımcıların prenatal bağlanma puanlarının ($X=64,40$), multipar gebelik yaşayan katılımcıların puanlarına göre ($X=61,40$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır [$t(291)= 2,194$, $p<05$]. Diğer karşılaştırmalarda ise anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>.05$).

4.5. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırma değişkenleri olan arasındaki ilişkiyi incelenmesi yapılırken korelasyon analizi kullanılmış ve sonuçları Çizelge 4.8’de sunulmuştur.

Çizelge 4.8: Araştırma Değişkenlerinin Arasındaki İlişkiyi İncelemeye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8
1.Yabancılaşma	-							
2.Güvensiz Bağlanma	,744**	-						
3.Benmerkezcilik	,662**	,615**	-					
4.Sosyal Yetersizlik	,651**	,479**	,282**	-				
5.Olgun Savunmalar	-,122*	-,194**	-,063	-,175**	-			
6.İmmatür Savunmalar	,448**	,542**	-,622**	,294**	,091	-		
7.Nevrotik Savunmalar	-,347**	-,271**	,294**	-,171**	-,343**	-,415**	-	
8.Prenatal Bağlanma	,099	,011	-,158**	,003	,253**	,049	-,218**	-

Not. r: Pearson Korelasyon Katsayısı, **: p<0.01, *: p< 0.05

Çizelge 4.8'de yer alan korelasyon analizine göre; Prenatal Bağlanma ile Yabancılaşma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($r=,099$, $p>.05$). Prenatal Bağlanma ile Güvensiz Bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($r=,011$, $p>.05$). Prenatal Bağlanma ile Benmerkezcilik arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,158$, $p<.01$). Prenatal Bağlanma ile Sosyal Yetersizlik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($r=,003$, $p>.05$). Prenatal Bağlanma ile Olgun Savunmalar arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,253$, $p<.01$). Prenatal Bağlanma ile İmmatür Savunmalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($r=,049$, $p>.05$). Prenatal Bağlanma ile Nevrotik Savunmalar arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,218$, $p<.01$).

Yabancılaşma ile Güvensiz Bağlanma arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,744$, $p<.01$). Yabancılaşma ile Benmerkezcilik arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,662$, $p<.01$). Yabancılaşma ile Sosyal Yetersizlik arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,651$, $p<.01$). Yabancılaşma ile Olgun Savunmalar arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,122$, $p<.05$). Yabancılaşma ile İmmatür Savunmalar arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,448$, $p<.01$). Yabancılaşma ile Nevrotik Savunmalar arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,347$, $p<.01$).

Güvensiz Bağlanma ile Benmerkezcilik arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,615$, $p<.01$). Güvensiz Bağlanma ile Sosyal Yetersizlik arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,479$, $p<.01$). Güvensiz Bağlanma ile Olgun Savunmalar arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,194$, $p<.01$). Güvensiz Bağlanma ile İmmatür Savunmalar arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,542$, $p<.01$). Güvensiz Bağlanma ile Nevrotik Savunmalar arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,271$, $p<.01$).

Benmerkezcilik ile Sosyal Yetersizlik arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,282$, $p<.01$). Benmerkezcilik ile Olgun Savunmalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($r=-,063$, $p>.05$). Benmerkezcilik ile İmmatür Savunmalar arasında negatif yönde yüksek düzeyde

anlamli bir iliski saptanmistir ($r=-,622$, $p<.01$). Benmerkezcilik ile Nevrotik Savunmalar arasin da pozitif yonde dusuk duzeyde anlamli bir iliski saptanmistir ($r=,294$, $p<.01$).

Sosyal Yetersizlik ile Olgun Savunmalar arasin da negatif yonde dusuk duzeyde anlamli bir iliski saptanmistir ($r=-,175$, $p<.01$). Sosyal Yetersizlik ile İmmatür Savunmalar arasin da pozitif yonde dusuk duzeyde anlamli bir iliski saptanmistir ($r=,294$, $p<.01$). Sosyal Yetersizlik ile Nevrotik Savunmalar arasin da negatif yonde dusuk duzeyde anlamli bir iliski saptanmistir ($r=-,171$, $p<.01$).

Olgun Savunmalar ile İmmatür Savunmalar arasin da istatistiksel olarak anlamli bir iliski saptanmamistir ($r=,091$, $p>.05$). Olgun Savunmalar ile Nevrotik Savunmalar arasin da negatif yonde orta duzeyde anlamli bir iliski saptanmistir ($r=-,343$, $p<.01$).

İmmatür Savunmalar ile Nevrotik Savunmalar arasin da negatif yonde orta duzeyde anlamli bir iliski saptanmistir ($r=-,415$, $p<.01$).

4.6. Olgun ve Nevrotik Savunmanın Benmerkezcilik – Prenatal Bağlanma İlişkisindeki Aracı Rolü

Bu bölümde, Baron ve Kenny (1986)'nin önerdiği dört aşamalı aracılık analizi kullanılarak Olgun ve Nevrotik Savunmanın Benmerkezcilik ile Prenatal Bağlanma ilişkisindeki aracı rolünün olup olmadığına bakılmıştır. Ancak bağımsız değişken Benmerkezcilik ile aracı değişken Olgun Savunmalar arasin da anlamli bir iliski olmadığı (Çizelge 4.8) bulunduğundan Baron ve Kenny (1986)'nin önerdiği aşamaları sağlamadığı görülmüştür. Bu nedenle, aşağıda Benmerkezcilik ile Prenatal Bağlanma arasin daki ilişkide Nevrotik Savunmaların aracı rolü incelenmiştir.

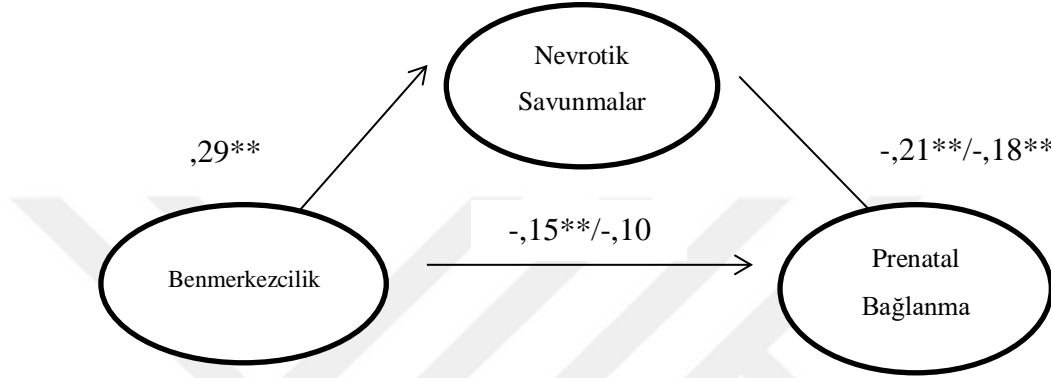
Çizelge 4.9: Benmerkezcilik ile Prenatal Bağlanma Arasin daki İlişkide Nevrotik Savunmaların Aracı Rolüne İlişkin Regresyon Analizi

	B	S.H.	β	t	p
Adım 1 X→Y	-,597	,219	-,158	-2,730	.007
Adım 2 X→M	,997	,190	,294	5,253	.000
Adım 3 M→Y	-,243	,064	-,218	-3,803	.000
Adım 4 X₍₁₎+M₍₂₎→Y	-,389	,225	-,103	-1,725	,08
	-,209	,067	-,187	-3,140	,002

(Bağımsız değişken: Benmerkezcilik=X, Aracı Değişken: Nevrotik Savunmalar = M, Bağımlı Değişken: Prenatal Bağlanma=Y ile gösterilmiştir)

Dördüncü adımda nevrotik savunmalar aracı değişken olarak analize eklendiğinde; prenatal bağlanma regresyon katsayısında azalma olduğu ve anlamlılık düzeyini korumadığı ($p=,08$), yani benmerkezcilik ile prenatal bağlanma arasındaki ilişkiye tam aracılık ettiği saptanmıştır. Beta değerindeki azalma miktarının anlamlılık düzeyini tespit etmek amacıyla yapılan Sobel Testi sonucunda; aracılık etkisinin anlamlı ($z= 2.299$, $p <.05$) olduğu bulunmuştur.

Aracı değişken analizine ilişkin model Şekil 4.1’de gösterilmiştir.



Şekil 4.1: Uygulanan Aracılık Analizine İlişkin Beta Katsayıları

5. TARTIŞMA

Prenatal dönem, henüz bebeğe özgü mizaç ve kişilik özelliklerinin anneye yansımamış olmasından kaynaklı olarak hem gebe kadınların nesne temsilleri ve bağlanma modelleri hem de bebekleriyle duygusal ilişkileri arasındaki ilişkilerin araştırılması için önemli bir zaman dilimi olarak görülmektedir. Ayrıca, annenin henüz doğmamış bebeğine dair bağlanma düzeyi ve biçimi, bebeğin yaşam boyu gelişimini etkileyeceğinden büyük öneme sahiptir (Benoit, Parker ve Zeanah, 1997; Fonagy, Steele ve Steele, 1991; Priel ve Besser , 1999).

Bu araştırmada gebelerde, nesne ilişkileri ve prenatal bağlanma ilişkisinin savunma mekanizmaları açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda gebelerin çeşitli demografik değişkenlerine/gebelik özelliklerine (gebelik haftası, gebelik riski, gebelik sayısı) bağlı olarak prenatal bağlanma, nesne ilişkileri ve savunma mekanizmalarının farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıda yer alan başlıklarla araştırmanın bulguları ilgili literatürdeki çalışmalarla birlikte ele alınmıştır.

5.1. Prenatal Bağlanma, Savunma Mekanizmaları ve Nesne İlişkileri ile Gebelik Haftası Değişkenine Dair Sonuçların İncelenmesi

Araştırmada, gebelik haftasına göre prenatal bağlanma düzeyinin farklılaştığı ve gebeliğinin üçüncü trimester (27-40 hafta arası)'nda olan kadınların prenatal bağlanma düzeylerinin gebeliğinin birinci trimester (1-13 hafta arası) ile ikinci trimester (14-26 hafta arası)'nda olanlardan anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Literatür incelendiğinde; yurtiçi ve yurtdışındaki çalışmalarda araştırma sonucuna benzer sonuç elde edilen çalışmaların olduğu görülmektedir.

Lumley (1982)'e göre hamilelik ilerledikçe gebelerin bebeğe dair düşlemleri artmaktadır. Annenin bebeğini gerçek bir kişi olarak düşündüğü Lumley'in tanımıyla 'fetüs ile kurulan hayali ilişki' Missonnier'in tanımıyla 'sanal nesne ilişkisi' her trimesterde bir diğerine oranla artış göstermektedir, bu artış prenatal bağlanmada da artışı simgelemektedir.

Busonera Cataudella, Lampis, Tommasi ve Zavattini (2017) çalışmasında prenatal bağlanma üçüncü trimesterde olan gebelerde ikinci trimesterde olan gebelere göre daha yüksek bulunmuştur. Malm, Hildingsson, Rubertsson, Radestad ve Lindgren (2016) çalışmasında da benzer bir sonuç görülmektedir. Üçüncü trimesterde olan gebelerde fetal hareketler birinci ve ikinci trimesterdaki gebelere göre daha sık hissedilmiş ve prenatal bağlanma da daha yüksek bulgulanmıştır. Gebelik döneminde trimesterlar ilerledikçe gebe kadın fetal hareketleri daha yoğun hissetmeye başladıkça prenatal bağlanmanın artması beklenen bir bulgudur (Küçükkaya ve diğerleri, 2020). Elkin (2015)'in çalışmasında da 26 hafta ve üzeri olan gebelerin prenatal bağlanma düzeyleri 5-26 hafta arası gebelerden yüksek bulunmuştur. Gebelik ilerledikçe bebeğin fizyolojik gelişiminin belirginleşmesi, el ayak gibi organ gelişimlerinin tamamlanması ve hacim olarak kapladığı alanın artması gibi nedenler anne adayının hissettiği fetal hareketlerin sıklığındaki artışı da etkilemektedir. Ayrıca annenin bebeği kendinden ayrı bir kişi olarak görmesi onu nesneleştirilmesi de son trimesterlarda artış göstermekte ve anne adayları bebekleri ile fetal hareketler üzerinde iletişim kurabilmektedirler. Tüm bunlar fetal hareketlerde ve gözlemlene sıklığında artışa sebep olurken diğer yandan prenatal bağlanmayı da arttırmaktadır.

Araştırmada, gebelik haftasına göre savunma mekanizmalarından immatür savunmalar alt boyutunun farklılaştığı ve birinci trimesterde gebe olan kadınların immatür savunmalar düzeyinin, ikinci ve üçüncü trimesterde gebe olanlardan anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Bu çalışma literatürdeki diğer bulgular ile benzerlik göstermektedir. İmmatur savunmalar, haz ilkesinin aktif olduğu ve birincil düşünme biçiminin hakim olduğu bebeklik döneminde aktif olan ilkel savunma şeklidir (McWilliams, 2013). Gebeliğin ilk dönemlerinde gebeliğin kabulü aşaması, ambivalans duygularla beraber fetüse ve doğuma dair kaygıların varolması gebe kadınlarda gerilemeye ve ilkel savunmaların aktif kullanımına yol açabilmektedir. Fidan (2019)'un, gebeliğinin birinci trimesterında olan kadınlarla yürüttüğü tez çalışmasında, uyguladığı projektif test yanıtları incelendiğinde arkaik endişenin varlığı dikkat çekmektedir. Arkaik endişe bedenine ya da benliğin zarar görmesine dair kaygılar, saldırgan kötü nesne çağrışımlarını ifade etmektedir. Tez çalışmasında gebelerden alınan test yanıtlarına göre iç-dış sınır çatışmalar, nüfus edilme kaygısı ve sinbiyoz hali bir arada gözlenmiştir. Gebeliğin ilk trimesterında psikolojik gelişim; gebeliğin kabulü, fetüsün bedenine bir parçası olarak algılanması ve kendilik ile

fetüsün füzyon halinde görülmesidir. Bu füzyon hali kadında endişeler ve ayrışmaya dair savunmalar geliştirmesine de yol açabilmektedir (Raphael-Leff, 1982). Gebe kadınlarda regrese olma, birincil süreçlere doğru kayma ve bu kaymanın arkaik düşlem malzemelerinin artışıyla ilgili olması yaygın görülmektedir (Condon, 1987). Bu nedenlerle birinci trimesterde immatür savunmaların sık görülmesi oldukça anlamlıdır.

Araştırmada, gebelik haftasına göre nesne ilişkileri alt boyutlarından yabancılaşma, güvensiz bağlanma ve benmerkezciliği anlamlı düzeyde farklılaştığı ve gebeliğinin birinci trimesterında olan kadınların yabancılaşma, güvensiz bağlanma ve benmerkezcilik düzeylerinin, gebeliğinin ikinci ve üçüncü trimesterında olanlardan anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır. İlgili literatür tarandığında bu konuda çalışma bulguları yetersiz kalmaktadır. Fakat bu sonuç gebelik haftasına göre değişen, prenatal bağlanma ve kullanılan savunma mekanizmaları sonuçlarıyla beraber ele alınarak değerlendirilebilmektedir. Trimester ilerledikçe prenatal bağlanmanın artıyor olması daha güvenli ilişkiler kurulduğu ve ilk trimesterde ise bağlanmanın daha düşük seviyede olması güvensiz bağlanma ve yabancılaşma alt boyutları ile ilişkinin varlığını tutarlı kılmaktadır. Literatüre bakıldığında savunma mekanizmaları ve nesne ilişkileri alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler görülmektedir. Deveci (2021)'in tezinde çalışma ile uyumlu olarak immatür savunma kullanımı ile nesne ilişkilerinin yabancılaşma, güvensiz bağlanma ve benmerkezcilik alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler görülmektedir. İmmatur savunmalar, haz ilkesinin aktif olduğu bebeklik döneminde görülen ilkel savunma biçimidir (McWilliams, 2013). Bebeklik döneminde çeşitli nedenlerden ötürü ortaya çıkabilecek gelişimsel sorunlar çocuğun nesneyle arasında güvensiz bir bağın gelişimine (Bowlby, 1969) ve yaşam boyu kurulan ilişkilerde kendini korumaya yönelik çeşitli kişilik özelliklerinin şekillenmesine neden olabilmektedir. Bu özellikler yabancılaşma, benmerkezcilik olma şeklinde de görülebilmektedir.

Benmerkezcilik düzeyi yüksek olan gebelerde gebelik sürecini ve bebeğin doğasını kabul edememe ve müdahalelerde fazlalık olacağı öngörülmektedir, birinci trimesterin gelişimsel basamağının gebeliğin kabulü olduğu düşünüldüğünde bu trimesterde benmerkezciliğin yüksek çıkması anlamlıdır, trimester ilerledikçe merkezin bebeğe kaydığı düşünülmektedir.

İlk trimesterde yoğun kaygıların varlığı güvenli bağlanmaya ket vururken trimester ilerledikçe kaygıların azalması ile güvenli bağlar kurulabilmektedir. Bu nedenlerle gebeliğin birinci trimesterında olan kadınların yabancılaşma, güvensiz bağlanma ve benmerkezcilik düzeylerinin daha yüksek çıkması tutarlı görülmektedir.

5.2. Prenatal Bağlanma, Savunma Mekanizmaları ve Nesne İlişkileri ile Gebelik Riski Değişkenine Dair Sonuçların İncelenmesi

Araştırmada, gebelik riskine göre prenatal bağlanma düzeyinin anlamlı biçimde farklılaşmadığı saptanmıştır. Literatür incelendiğinde çalışma bulgularına benzer sonuçlar olduğu gibi, bulgulardan farklı sonuçlar da saptanmaktadır. Üstünsöz ve İnanç (2001)'in, Kemp ve Page (1987)'nin çalışmalarında bu çalışma ile benzer sonuçlar bulunmuştur sağlıklı ve riskli gebeler arasında prenatal bağlanma açısından farklılık saptanmamıştır. Akarsu ve Oskay (2017) çalışmasında riskli gebeliklerde prenatal bağlanmanın diğer gebelere göre daha düşük düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Bahar (2017)'nin çalışmasında ise gebeliğin sağlıklı ya da riskli ilerleyiş biçimi prenatal bağlanma ile ilişkili bulunmaktadır. Gebelik riski ve prenatal bağlanma arasındaki ilişkide beklenen durum riskin prenatal bağlanmaya ket vurması ve ilişkiler arası anlamlılık haliyken farklı çalışma bulgularından anlaşılacağı üzere hem ilişkili hem de bu çalışma gibi ilişkisiz sonuçlar görülmektedir. Çalışmada 251 risksiz gebenin ve 42 riskli gebenin bulgularının değerlendirilmesinin bir farklılık saptanmamasına neden olmuş olabileceği düşünülmektedir. Riskli gebelik yaşayan daha fazla katılımcının dahil olduğu örneklem grupları ile çalışmanın tekrarlanması yoluyla farklı sonuçlara ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, gebelik riski durumuna göre savunma mekanizmalarından immatür savunmaların anlamlı düzeyde farklılaştığı ve riskli gebelik yaşayan kadınların immatür savunmaları düzeyinin normal (risksiz) gebelik yaşayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Litreatürde bu konuda çalışma bulguları yetersiz kalmaktadır. Riskli gebelerde gebeliğin kabulü zorlaştığından ve bebeğin güven haline dair kaygılar arttığından dolayı gebe kadın ortaya çıkan arkaik endişeleriyle ilkel savunmalar kullanarak baş etmektedir.

Araştırmada, gebelik riski durumuna göre nesne ilişkileri alt boyutlarından güvensiz bağlanmayı anlamlı düzeyde farklılaştığı ve riskli gebelik yaşayan katılımcıların güvensiz bağlanma düzeyinin, normal (risksiz) gebelik yaşayanlara göre anlamlı

düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Gebelerde var olan risk dolayısıyla artan kaygılar bağlanmayı zorlaştırmaktadır. Kayıp endişesi nedeniyle bebekle kurulan bağlanma biçimi güvensiz bağlanma olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.3. Prenatal Bağlanma, Savunma Mekanizmaları ve Nesne İlişkileri ile Gebelik Sayısı Değişkenine Dair Sonuçların İncelenmesi

Araştırmada primipar gebelik yaşayan katılımcıların prenatal bağlanma puanlarının, multipar gebelik yaşayan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

Literatür incelendiğinde; çalışmaların benzer sonuçlara ulaştığı görülmektedir. Yılmaz ve Beji (2010), Akarsu ve Oskay (2017), Armstrong (2002), Üstünsöz, Güvenç, Akyüz ve Oflaz (2010), Abasi ve diğerleri (2012), Yarcheski ve diğerleri (2013), Bakır, Ölçer, Oskay (2014), Potur, Doğan-Merih ve Demirci (2020) çalışmalarında primipar (ilk gebelik yaşama) ve multipar (iki ya da daha fazla gebelik yaşamış olma) gebelik durumuna göre prenatal bağlanma düzeyinin değiştiği bulgulanmıştır. Primipar gebelerin prenatal bağlanma puanları multipar gebelere göre daha yüksek bulunmuştur. Primipar ve multipar gebeliğin prenatal bağlanma ile ilişkisinin bulunmadığı az sayıda araştırma bulunmaktadır. Siddiqui ve Hagglöf (2000), Ossa, Bustos, Fernandez (2012) ve Elkin (2015)'in çalışmalarına prenatal bağlanma ve primipar multipar gebelik durumu arasında bir ilişki saptanmamıştır.

Gebelik kadının yaşamında önemli aşamalardan bir tanesidir. Kadın için gebeliğe ve anneliğe geçiş farklı duyguları içinde barındıran bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada bu deneyimin ilk defa yaşanması ile sonraki deneyimler arası fark olması anlamlı görülmektedir. Primipar gebelerin bebeklerine prenatal bağlanma düzeyleri daha yüksek bulunmuştur bunun nedenleri arasında ilk olan bu deneyime karşı heyecanlı yaklaşımlar, kişinin hayatında bu duruma ayrı bir önem atfetmesi, bebeğe dair düşlemlerin sonraki gebeliklerden yoğun olması, bebeğe dair kaygılarla onun görünür olması için çabalanması sayılabilir. Multipar gebeliklerde prenatal bağlanmanın primipar gebeliğe göre düşük olmasında; yaşanmış kayıp deneyimleri ya da artan çocuk sayısının yarattığı meşguliyet, sorumluluk ve yetersizliklerin etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, gebelik sayısına göre savunma mekanizmalarının anlamlı biçimde farklılaşmadığı saptanmıştır. Araştırmada, gebelik sayısına göre nesne ilişkilerinin anlamlı biçimde farklılaşmadığı saptanmıştır. Gebeliğin ilk gebelik olması ya da multipar gebelik olması savunma mekanizması ve nesne ilişkilerini etkilememektedir. Çünkü nesne ilişkileri yaşam boyu birçok nesne ile kurduğumuz ilişki biçiminin benzerliğini ifade etmektedir ve gebe kadının ilk bebeğiyle de sonraki bebekleriyle de kuracağı nesne ilişkisi biçimi aslında eşi, ailesi ve arkadaşlarıyla da kurduğu ilişki biçimiyle olduğu gibi benzerlik göstermektedir. Burada ancak bir kayıp deneyimi, risk faktörü ya da gebenin yaşayacağı farklı bir durum nesneyle ilişkilene biçiminde farklılık yaratabilecektir. Savunma mekanizmalarının yetişkin yaşamda daha olgun olması beklenirken kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Fakat kaygı yaratan ya da baş edilmesi zor durumlarda kişinin kullandığı savunma mekanizmalarında farklılaşma görülebilmektedir. Primer ve multipar gebe olma halinin bu anlamda bir katkısı olmadığından kişi aktif kullandığı savunma mekanizmalarında devam etmektedir. Ancak gebelik trimesteri gibi farklı koşullarda farklılaşmalar bu çalışma bulgularında da gözlenmiştir.

5.4. Prenatal Bağlanma, Savunma Mekanizmaları ve Nesne İlişkileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmada korelasyon analizine göre; Prenatal Bağlanma ile Benmerkezcilik arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu sonuca göre benmerkezcilik düzeyi arttıkça prenatal bağlanma düzeyi azalacaktır. Literatürde prenatal bağlanma ve benmerkezcilik arasındaki ilişkinin çalışıldığı araştırmalar bulunmamaktadır.

Elkind (1976)'a göre benmerkezcilik ayrılma deneyimleri ve bunlar sonucu ortaya çıkan çeşitli kaygılara karşı oluşan savunucu bir nesne ilişkisi görevi görmektedir. Annenin benmerkezcisi olması, bebekten daha çok kendini merkeze koyması ve bebeği kendine göre düzenlemesi şeklinde yorumlanabilmektedir. Kendini bebeğe göre düzenleyemeyen anne, bebeğin sinyallerini yorumlayarak ve ihtiyaçlarını tespit ederek ona duyarlı yanıtlar verme konusunda yetersiz kalacaktır. Bebeği kendine göre düzenleyen benmerkezcisi anneler kendi ihtiyaç ve sınırlarına daha fazla odaklanacaktır ve bebekle kurulan prenatal bağlanma düzeyi azalacaktır. Benmerkezcilik ayrılık kaygısına karşı savunucu nesne ilişkisi tutumu olarak

düşünüldüğünde bu ilişkilene biçimine sahip kişilerde bağlanmanın dolayısıyla prenatal bağlanma düzeyinin de düşük görülmesi olasıdır. Burada gebelik döneminde kadının bebeğini kaybetmeye dair endişelerinin olabileceği düşünülmektedir.

Prenatal Bağlanma ile Yabancılaşma, Güvensiz Bağlanma, Sosyal Yetersizlik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Literatürde prenatal bağlanma ve yabancılaşma, güvensiz bağlanma, sosyal yetersizlik arasındaki ilişkinin çalışıldığı araştırmalar bulunmamaktadır. Bu sonuç üzerinde, bağımsız değişken olan nesne ilişkileri alt boyutları dışında, gebelik haftası ve gebenin/gebeliğin diğer özelliklerinin karıştırıcı değişken olabileceği düşünülmektedir. Siddiqui ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan araştırmaya göre kendi anneleriyle sıcak ilişkiler içinde olan gebeler prenatal dönemde de bebekleriyle daha etkili ilişkiler kurabilmektedirler.

Araştırmada, Prenatal Bağlanma ile Olgun Savunmalar arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu araştırma bulgusuna göre olgun savunma kullanımı arttıkça prenatal bağlanma artmaktadır. Literatürde prenatal bağlanma ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin çalışıldığı araştırmalar bulunmamaktadır. Olgun savunmalar stresli durumlarla başa çıkma sürecinde kullanılan sağlıklı savunmaları ifade etmektedir. Bu savunmalar yetişkin yaşamında kullanılması beklenen gelişmiş savunmalardır. Beklenti, baskılama, yüceltme ve mizah bu savunmalar arasındadır. Sağlıklı bir gebelik sürecinde prenatal bağlanmanın yüksek olması beklenmektedir. Dolayısıyla iki değişkenin anlamlı ilişki göstermesi beklenebilir bir sonuçtur. Gebe kadın olgun bir savunma mekanizması olan beklenti yoluyla bebeğine dair düşümler kurabilmekte, bebeğinin nasıl biri olacağını zihninde canlandırabilmektedir. Sağlıklı bir prenatal bağlanmanın göstergelerinden biri de bebeğe dair beklentiler içinde olmaktır. Ayrıca olgun savunma mekanizmaları kullanmanın kendisi de güçlü prenatal bağlanma gösterme üzerinde rol oynayabilmektedir. Olgun savunmalar annenin kaygılarını azaltmasına ve sağlıklı bir şekilde bebeğe odaklanmasına yardımcı olmaktadır.

Araştırmada, Prenatal Bağlanma ile Nevrotik Savunmalar arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu sonuca göre nevroitik savunmaların düzeyi arttıkça prenatal bağlanma düzeyi azalacaktır. Çalışmada kullanılan Bell Nesne İlişkileri ölçeği Nevrotik Savunmalar alt boyutu, yapma-bozma, yapay özgecilik, idealleştirme, karşıt tepki geliştirme savunma mekanizmalarını

kapsamaktadır. Nevrotik savunmalar kişinin duygusal bağlantılardan uzaklaşmasını sağlayabilir ve duygusal prenatal bağın zayıf kurulmasına yol açabilir. Prenatal Bağlanma ile İmmatür Savunmalar arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Yabancılaşma ile Güvensiz Bağlanma, Benmerkezcilik, Sosyal Yetersizlik arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Güvensiz Bağlanma ile Benmerkezcilik arasında yüksek düzeyde ve Sosyal Yetersizlik arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Benmerkezcilik ile Sosyal Yetersizlik arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Nesne İlişkileri alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptandığı görülmektedir. Literatürdeki araştırmalarda benzer araştırma bulguları görülmektedir (Uluç ve diğerleri, 2015; Benlevi, 2022). Uluç ve diğerleri (2015) çalışmasında da nesne ilişkileri alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Ölçek alt boyutları ve maddeleri arasında anlamlı korelasyon katsayılarının varlığı, iç tutarlılığın göstergesi olarak görülmektedir (Baştürk, Dönmez ve Dicle, 2013). Nesne ilişkileri alt boyutları arası pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanması, iç tutarlılığın bir göstergesi ve beklendiği bir sonuç olarak kabul edilmektedir.

Nesne İlişkileri alt boyutlarından; Güvensiz Bağlanma ve Sosyal Yetersizlik ile Olgun Savunmalar ve Nevrotik Savunmalar arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanırken; Yabancılaşma alt boyutu ile Olgun Savunmalar arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki ve Nevrotik Savunmalar ile arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Nesne İlişkileri alt boyutlarından; Güvensiz Bağlanma ile İmmatür Savunmalar arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki, Yabancılaşma ile İmmatür Savunmalar arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki, Sosyal Yetersizlik ile İmmatür Savunmalar arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Literatürde benzer araştırma bulguları görülmektedir. Eğridere (2022) tez çalışmasında yabancılaşma ve sosyal yetersizlik alt boyutları ile olgun savunmalar arasında negatif yönde, immatür savunmalar ile pozitif yönde bir ilişki bulgulanmıştır. Benlevi (2022) tezinde güvensiz bağlanma ile immatür savunmalar arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır. Yabancılaşma kişilerarası ilişkilerde aidiyet hissi olmayan yapay ilişkiler kurmak, empati yeteneğinden yoksunluk olarak açıklanabilmektedir. Güvensiz bağlanma ilişkilerde yakınlık arzusuyla beraber terk

edilmeye karşı hassasiyet olarak görülmektedir. Sosyal Yetersizlik, kişinin kendini yetersiz algılayarak ilişkilerde pasif, kaygılı ve çekinik olması ve kaçınma davranışları göstermesi olarak tanımlanmaktadır (Uluç ve diğerleri, 2015). Olgun savunmalar yetişkin yaşamında stresli durumlarla başa çıkma sürecinde kullanılması beklenen, duyguların düzenlenebilmesini sağlayan sağlıklı savunmalardır. Nevrotik savunmalar ise stresli durumlarla baş edebilmek adına duyguların düzenlenebilmesi değil onların uzaklaştırılabilmesi için ortaya konan savunmalardır. Her iki savunma biçimi de immatür savunmalara kıyasla yetişkin yaşamında beklenen, nispeten sağlıklı savunmalardır. İmmatür savunmalar çocukluk döneminde aktif kullanılan haz ilkesinin aktif olduğu savunma biçimidir. Çocukluk döneminde oluşabilen gelişimsel problemler, bireyin nesneyle kuracağı bağda zedelenmelere yol açmaktadır (Bowlby, 1969). Bu problemler güvensiz bağlanma biçimlerinin ve kurulan her ilişkide çocuğun kendini korumaya yönelik, yabancılaşma, kaygılı olma, güvenmeme, yapaylık gibi özelliklerin gelişmesine sebep olabilmektedir. Çocukluk döneminde kullanılan İmmatür Savunmalar ile Yabancılaşma, Güvensiz Bağlanma ve Sosyal Yetersizlik arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunması ve yetişkin yaşamda kullanılması beklenen Olgun ve Nevrotik Savunmalar ile negatif yönde anlamlı ilişkiler saptanması makul görülmektedir.

Araştırmada, Benmerkezcilik ile aracı değişken Olgun Savunmalar arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Benmerkezcilik, egosantrizm, kişinin ilişkide kendi amaçları doğrultusunda davranması, diğer kişileri kontrol ve manipüle etmesi, çeşitli müdahalelerde bulunması gibi özelliklerine işaret etmektedir. Olgun savunmalar ise daha gelişmiş sağlıklı mekanizmaları ifade etmektedir. Bu bağlamda benmerkezciliğin daha alt düzey savunmalar ile arasında anlamlı ilişkiler olması beklenmektedir.

Araştırmada, Benmerkezcilik ile aracı değişken Nevrotik Savunmalar arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Benmerkezcilik arttıkça, nevrotik savunma kullanımı da artmaktadır. Nesne ilişkileri alt boyutları ve savunma mekanizmaları alt boyutları arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalar literatürde bulunmaktadır. Benzer şekilde Benlevi (2022) tez çalışmasında da benmerkezcilik ve nevrotik savunmalar arasında pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır. Kakırman Moroğlu (2021) doktora tez çalışmasında benmerkezciliğin nevrotik savunma biçimleri üzerinde anlamlı yordayıcılık etkisi olduğu görülmüştür. Benmerkezcilikin

bireyin ilişkide kendi amaçları doğrultusunda davranması, diğer kişileri kontrol ve manipüle etmesi şeklinde tanımlanabileceğinden söz edilmektedir. Bu kişilerin ilişkide bu amaçları yapma-bozma, yapay özgecilik, idealleştirme, karşıt tepki geliştirme gibi savunma mekanizmaları ile gerçekleştirmesi olası görünmektedir. Vaillant (2000) nevrotik savunmaları stres altındayken bu stresin ve duyguların düzenlenebilmesi adına değil onların uzaklaştırılabilmesi için otomatik olarak devreye giren katı savunma mekanizmaları olarak tanımlamaktadır. Elkind (1976)'a göre benmerkezcilik ayrılma deneyimleri ve bunlar sonucu ortaya çıkan çeşitli kaygılara karşı oluşan savunucu bir nesne ilişkisi görevi görmektedir. Buradan yola çıkarak stres ve kaygı durumlarında benmerkezci bireylerin duygusal sıkıntılarını uzaklaştırılabilmek adına nevrotik savunma mekanizmalarını kullanmaya otomatik olarak yöneldiği savunulabilir.

Benmerkezcilik ile İmmatür Savunmalar arasında negatif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Literatürde nesne ilişkileri alt boyutları ve savunma mekanizmaları alt boyutlarının ilişkisinin incelendiği çalışmalar bulunmaktadır. Benmerkezcilik ile immatür savunmalar ilişkisine dair literatürde farklı sonuçlar görülmektedir. Eğridere(2022) tez çalışmasında benmerkezcilik ve immatür savunmalar arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. Gürol Işık'ın (2016) tez çalışmasına göre daha yüksek benmerkezcilik, immatür savunmalarla ilişkilidir. Bebeklerde nesne ilişkileri; yansıtma, bölme ve yansıtımlı özdeşim gibi immatür savunmalarla karakterize edilirken, daha yüksek düzeydeki nesne ilişkileri ise olgun savunmaları da kapsayan ego gelişimi ile ilgilidir (McWilliams, 2013). Gebelerde ölçülen benmerkezcilik tutumunun gebelik haftasına göre değişebileceği düşünülmektedir. Bebeğin ayrı bir birey olarak kabul edilmesi ve annenin bu aşamada benmerkezci tutumları ile bebeğin anne ile bir bütün olarak kabul edildiği aşamada annenin benmerkezci tutumlarının farklılık göstereceği düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada benmerkezcilik ile immatür savunmalar arasındaki negatif yönlü ilişkinin varlığı gebeliğin getirmiş olduğu bir sonuç olarak düşünülmektedir.

Olgun Savunmalar ve İmmatür Savunmalar ile Nevrotik Savunmalar arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu sonuca göre olgun savunma kullanımı arttıkça nevrotik savunma kullanımı azalacak ve nevrotik savunma kullanımı arttıkça immatür savunma kullanımı azalacaktır. Fakat Olgun Savunmalar

ile İmmatür Savunmalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Nevrotik Savunmalar ruhsal gerginliği azaltmaya yardımcı olmaktadır fakat aşırı kullanımları halinde kişilerde gerçeklikten uzaklaşma ve kişilerarası ilişkilerde bozulma meydana gelebilmektedir (Geçtan, 2003). Bu yönüyle olgun savunmalar ile nevroitik savunmalar arasında negatif bir ilişki görülmesi makuldür. Nevrotik savunmalar sağlıklı bireyler tarafından kullanılabilmesinin yanı sıra, kaygı bozukluklarında ve histerik kişilik bozukluğunda sıklıkla gözlemlenmektedir. Olgun Savunmalar dengenin korunmasına yardımcı olan uyum sağlayan savunmalardır ve sağlıklı yetişkin yaşamında görülmektedirler. Kişiler her iki savunma biçimini de kullanabilmekle birlikte ego gücü ve nesne ilişkileri kapasitesi arttıkça beklenen olgun savunma kullanımının artması ve nevroitik savunma kullanımının azalmasıdır. Benzer şekilde immatür savunmalara kıyasla sağlıklı olan nevroitik savunmaların kullanımı immatür savunma kullanımında azalmaya yol açmaktadır. İmmatür savunmalar çocukluk döneminde sık gözlemlenen ilkel biçimlerdir. Ruhsal yapı geliştikçe immatür savunma kullanımının azalması nevroitik savunmaların artması beklenirken, yetişkin yaşamda gelişen ruhsal yapı ile nevroitik savunma kullanımının da yerini olgun savunmalara bıraktığı düşünüldüğünde bu sonuç oldukça anlamlıdır.

5.5. Olgun ve Nevrotik Savunmanın Benmerkezcilik – Prenatal Bağlanma İlişkisindeki Aracı Rolünün İncelenmesi

Araştırmada, korelasyon analizi sonucuna göre Prenatal Bağlanma düzeyinin, Nesne İlişkileri alt boyutlarından Benmerkezcilik alt boyutuna göre ve Savunma Mekanizmaları alt boyutlarından Olgun Savunmalar ve Nevrotik Savunmalar alt boyutlarına göre farklılaştığı görülmüştür. Bu doğrultuda Nesne İlişkileri alt boyutlarından Benmerkezcilik ve Prenatal Bağlanma ilişkisindeki Savunma Mekanizmalarının aracı rolü incelenmiştir. Regresyon analizi önkoşuluna göre bağımsız değişken olan Nesne ilişkileri alt boyutu Benmerkezcilik ve aracı değişken olan Savunma mekanizmaları alt boyutları arasındaki korelasyon analizi incelendiğinde; Benmerkezcilik, Nevrotik Savunmalar ile pozitif yönde anlamlı ilişkilere sahip bulunurken, Olgun Savunmalar ile anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Bu veriler ışığında Benmerkezcilik ile Prenatal Bağlanma arasındaki ilişkide Nevrotik Savunmaların aracı rolü incelenmiştir. Nevrotik savunmalar aracı değişken

olarak analize eklendiğinde; prenatal bağlanma regresyon katsayısında azalma olduğu ve anlamlılık düzeyini korumadığı, yani benmerkezcilik ile prenatal bağlanma arasındaki ilişkiye nevrotik savunmaların tam aracılık ettiği saptanmıştır. Benmerkezcilik arttıkça, nevrotik savunmalar artmaktadır, nevrotik savunmaların artması ile de prenatal bağlanmanın azaldığı görülmüştür.

Bu bağlamda benmerkezci anneler gebeliğin kabulünde ve bebeğin varlığında zorlanabilmektedirler ve nevrotik savunmalar kullanarak bu zorluklarla baş edebilmektedirler. Kullanılan nevrotik savunmalar kişinin gerçek duyguları ile yüzleşmesini engelleyerek, duygusal bağlantılardan uzaklaşmasını olası kılmaktadır. Zayıflayan duygusal bağlantılar bağlanmanın gelişmesi için önemli olduğundan prenatal bağlanma düzeyinin azalacağı düşünülmektedir.

Literatür tarandığında prenatal bağlanma ile nesne ilişkileri ilişkisi ve prenatal bağlanma ile savunma mekanizmalarının ilişkisinin araştırıldığı çalışmalar konusunda yetersizlik görülmektedir. Nesne İlişkileri ile Prenatal Bağlanma arasındaki ilişkide Savunma Mekanizmalarının aracı rolünün incelendiği bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle bu bulgular literatür için önemli kaynaklar sunmakta ve sonraki çalışmaların önünü açmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak; gebelik döneminde annenin bebeğe bağlanmasını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu çalışmada prenatal bağlanma düzeyi ile ilişkili olduğu düşünülen gebelik haftası (trimesterlar) gebelik riski, gebelik sayısı (primipar ya da multipar gebelikler) savunma mekanizmaları ve nesne ilişkileri açısından ele alınmıştır. Sonuçlar literatür ile uyumlu bulunmuştur. Trimester ilerledikçe prenatal bağlanma artmıştır. Primipar gebelerde prenatal bağlanma düzeyi multipar gebelere oranla daha yüksek bulunmuştur. Gebelik riski prenatal bağlanma düzeyi ile ilişkili bulunmamıştır fakat bu çalışmada riskli gebelik yaşayan katılımcıların sayısının az olmasından kaynaklanabilmektedir riskli gebelik yaşayan daha fazla katılımcı ile çalışma tekrarlanmalıdır. Benmerkezcilik nesne ilişkileri alt boyutu prenatal bağlanma ile negatif yönlü anlamlı ilişkilere sahipken, nevrotik savunmalar bu ilişkide tam aracılık göstermektedir ve nevrotik savunmalar prenatal bağlanma ile negatif yönlü olgun savunmalar pozitif yönlü bir ilişkiye sahiptir.

Literatürde gebelik döneminde annenin ruhsallığının incelendiği çalışmalar görülsede; nesne ilişkileri ve savunma mekanizmaları özelinde prenatal bağlanma ele alınmamıştır. Annenin bebeğine gösterdiği prenatal bağlanma düzeyi bebeğin bakım alma düzeyini ve gelişimini de etkilemektedir. Bu alanda yapılabilecek iyileştirmeler sağlıklı bireylerin yetişmesi için önemlidir. Bu nedenle bu çalışma anne-bebek bağlanmasının öncüsü olan anne-fetüs bağına etkileyen özellikleri tespit etmek ve bu bağı geliştirmek için önem arz etmektedir. Bu bağı etkileyen temel kaynaklardan biri de annenin nesne ile ilişkilene biçimi ve kullandığı savunmalar olarak görülmüştür. Bu nedenle gebelik süresince ve gebelik öncesinde de kadın için psikososyal destek kaynaklarının artırılması, psikoterapi hizmetinin erişilebilir olması yoluyla; güvenli bağlanmalar, nesne ile sağlıklı ilişkilenecek ve işlevsel olgun savunmaların kullanımının artırılması çalışılmalıdır. Bu yol ile ortaya çıkacak prenatal bağlanma düzeyindeki artış bebeğin sağlıklı gelişimi için önemli olacaktır.

Nesne ilişkileri ve prenatal bağlanma ilişkisine savunma mekanizmalarının aracı rolünün incelendiği bu çalışmanın katılımcı sayısı ve örneklemin kapsayıcılığı

noktasında sınırlılıkları bulunmaktadır. Daha fazla katılımcının katılım sağladığı örneklem gruplarında tekrarlanması önerilmektedir. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, yüksek bir eğitim ve sosyoekonomik seviye ile kısıtlı kaldığı görülmektedir, bu nedenle daha farklı örneklem gruplarında çalışma tekrarlanabilir. Özellikle riskli ve normal gebeler arası farklılıkları çalışmak için daha fazla riskli gebelik yaşayan kadın ile çalışılmalıdır. Ayrıca prenatal bağlanmanın en yüksek düzeyde gözlendiği gebelik dönemi olan 3.trimesterdaki gebeler üzerinde tekrar çalışılması trimesterlar arası farklılıktan kaynaklanabilecek prenatal bağlanma düzeyindeki değişiklikleri en aza indirecektir. Aynı şekilde yalnızca primipar gebe katılımcılardan oluşan bir örneklem ile nesne ilişkileri ve prenatal bağlanma arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracı rolünün tekrar incelenmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Abbasi E. Tahmasebi H. Zafari M. Ve Nasiri Takami G.** (2012) Assessment on effective factors of maternal-fetal attachment in pregnant women. *Life Science Journal*, 9, 68-75.
- Akarsu, R. H. ve Oskay, Ü.** (2017). Yüksek riskli gebelerin tehlike belirtileri hakkında bilgi ve prenatal bağlanma düzeylerinin belirlenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 33(2), 16-26.
- Armstrong, D. ve Hutti, M.** (1998). Pregnancy after perinatal loss: the relationship between anxiety and prenatal attachment. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs.* 27 (2), 183-189.
- Armstrong D.** (2002) Emotional distress and prenatal attachment in pregnancy after perinatal loss. *Journal of Nursing Scholarship.* 34, 339-45.
- Anderson, C., Roux, G. ve Pruitt, A.** (2002). Prenatal depression, violence, substance us, and perception of support in pregnant middle-class women. *Journal of Perinatal Education*, 11(1), 14-21
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S.** (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Atalay, D. ve Özyürek, A.** (2022). Gebelerde prenatal bağlanma ile depresyon, anksiyete ve stres ilişkisi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 41-59.
- Badem, A. ve Zeyneoğlu, S.** (2021). Gebelerin prenatal bağlanma düzeyleri ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi, *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 37-47.
- Bahar, İ.** (2017). Gebelikte risk faktörleri ve sağlıklı ilerleyişin desteklenmesi. *Çukurova Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 21(1), 82-89.

- Bakır N., Ölçer Z. ve Oskay U.** (2014) Yüksek riskli gebelerim prenatal bağlanma düzeyi ve etkileyen faktörler. *Uluslararası Hakemli Kadın Hastalıkları ve Anne Çocuk Sağlığı Dergisi*, 1(1), 25-37.
- Baron, R. M. ve Kenny, D. A.** (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.
- Baştürk, S., Dönmez, G. ve Dicle, A. N.** (2013). Geçerlik ve güvenilirlik. S. Baştürk (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (161-196). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Bell M. D.** (1995). Bell object relations and reality testing inventory (BORRTI) manual. California: Western Psychological Services.
- Benlevi, F. N.** (2022). *Bireylerin nesne ilişkileri ve kullandıkları savunma biçimleriyle, tecavüz olgusunda tecavüz yaşantısı olana ve saldırgana duyulan empati düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Arel Üniversitesi.
- Benoit, D., Parker, K. C. H. ve Zeanah C. H.** (1997) Mothers' Representations of Their Infants Assessed Prenatally: Stability and Association with Infants' Attachment Classifications. *J. Child Psychology and Psychiatry* 38 (3), 307-313. Cambridge University Press.
- Black, J. ve Mitchell, A. S.** (2014). *Freud ve sonrası: modern psikanalitik düşüncenin tarihi*. (Çev. A. Eğrilmez) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. (Orijinal yayın tarihi 1995).
- Bowlby, J.** (1969). *Bağlanma*. (Çev. T.V. Soylu). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Bowlby, J.** (1980). Attachment and loss: Vol. 3. Loss: Sadness and depression. New York: Basic Books.
- Busonera A., Cataudella S., Lampis J., Tommasi M. Ve Zavattini G. C.** (2017). Prenatal Attachment Inventory: expanding the reliability and validity evidence using a sample of Italian women. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 35: 462-79.
- Büber, Z.** (2017). *Primar gebelerde prenatal bağlanma stilleri, prenatal distres düzeyi ve yaşam kalitesi ilişkisinin incelenmesi: Bir özel hastane örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bretherton, I. ve Munholland, K. A.** (2008). Internal working models in attachment relationships: Elaborating a central construct in attachment theory. (Ed. J. Cassidy & P. R. Shaver), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (102–127). The Guilford Press.
- Bydlowski, M.** (1991) La transparence psychique de la grossesse, *Études Freudiennes*, n32, (135-142).
- Cranley, M. S.** (1981). Development of A Tool for The Measurement of Maternal Attachment During Pregnancy. *Nursing Research*, (30), 281-284.
- Crowell, J. A. ve Feldman, S. S.** (1991). Mothers' working models of attachment relationships and mother and child behavior during separation and reunion. *Developmental Psychology*, 27(4), 597–605.

- Condon, J. T.** (1987) . Altered cognitive functioning in pregnant women: a shift towards primary process thinking. *British Journal Of Medical Psychology*. 60, 329-334.
- Condon, J.T. ve Corkindale, C.** (1997) The correlates of antenatal attachment in pregnant women. *British Journal of Medical Psychology*. 70, 359–372.
- Dalgarcı G., Civil F., Savaş E. N. ve Şahin A.** (2022). Erken çocuklukta bağlanma: John Bowlby ve Mary Ainsworth açısından incelenmesi. *Eurasian Journal Of Health Sciences*, 5 (1), 85-92.
- Deutsch, H.** (1946). *The Psychology of Women*, M.D New York: Grune & Stratton. The Psychoanalytic Quarterly, 15 (3), 365-393.
- Delavari, M., Mohammad-Alizadeh-Charandabi S. ve Mirghafourvand M.** (2017). The relationship of maternal-fetal attachment and depression with social support in pregnant women referring to health centers of Tabriz-Iran, 2016. *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine*.
- Deveci, G.** (2021) *Yetişkin bireylerin nesne ilişkileri ve savunma düzenekleri ile romantik ilişki doyumları ve cinsel doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Dündar, D.** (2015). *Savunma mekanizmaları, nesne ilişkileri ve dışavurumlu davranışlar arasındaki ilişkiler*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi.
- Doan, H. M. ve Zimmerman, A.** (2008). Conceptualizing prenatal attachment: toward a multidimensional view. *Journal of Prenatal & Perinatal Psychology & Health*. 18(2), 109–129.
- Eğridere, B.** (2022). *Kırılgan ve büyülenmeci narsisizm türlerinin nesne ilişkileri, aile öngörülemezliği ve savunma mekanizmaları çerçevesinde incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi.
- Elkin, N.** (2015). Gebelerin prenatal bağlanma düzeyleri ve bunları etkileyen faktörler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 24(6), 230-236.
- Elkind, D.** (1976). *Cognitive Development and Psychopathology: Observations on Egocentrism and Ego Defense*. In *Psychopathology and Child Development*. Springer.
- Fairbairn, W. R. D.** (1944). Endopsychic structure considered in terms of object-relationship. *The International Journal of Psychoanalysis*, 25, 70-93.
- Fidan, K. D.** (2019). *Gebelik dönemindeki kadınların ruhsal dünyalarının narsisistik eksende projektif testlerle değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Freud, S.** (2019). *Cinsellik Üzerine*. (Çev. A. A. Öneş). İstanbul: Say Yayınları.
- Freud, A.** (2020). *Ben ve savunma mekanizmaları*. (Çev. Y. Erim). Metis Yayınları. (Orijinal yayın tarihi, 1936).
- Fonagy, P., Steele, H. ve Steele, M.** (1991) Maternal Representations of Attachment during Pregnancy Predict the Organization of Infant-Mother Attachment at One Year of Age. *Child Development* 62, 891-905.

- Geçtan, E.** (2003). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- George, D., ve Mallery, P.** (2016). *IBM SPSS Statistics 23 Step by Step: A Simple Guide and Reference*. New York: Routledge.
- Guntrip, H.** (1968). *Schizoid phenomena, object relations and the self*. International Universities Press.
- Günay, P.** (2015). *Gebe kadınlarda prenatal bağlanma düzeyi ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Gürol Işık, İ.** (2016). *Object relations, perceived parental rearing styles, and defense mechanisms in relation to personality traits and symptoms of personality disorders*. (Doktora Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Hart, R. ve McMahon, C. A.** (2006). Mood state and psychological adjustment to pregnancy. *Archives of Women's Mental Health*, 9(6), 329-337.
- Hinshelwood, R., D.** (1991). *A Dictionary of Kleinian Thought*, Free Association Books, Londra.
- Hopkins, J., Miller, J. L., Butler, K., Gibson, L., Hedrick, L. ve Boyle, D. A.** (2018). The relation between social support, anxiety and distress symptoms and 52 maternal fetal attachment. *Journal of reproductive and infant psychology*, 36(4), 381-392.
- İkiz, T.** (2004) "Kadınlar neden korkar?". T. Parman (Ed.), *Psikanaliz Yazıları 8-Fobiler* (51-63). Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Janbakhishov, C. E.** (2013). *Gebelerde anksiyete, depresyon, yetişkin bağlanma özellikleri, prenatal bağlanma düzeyleri ve fetusun intrauterin iyilik hali ilişkisinin değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi. Tıp Fakültesi.
- Kakırman Moroğlu, A.** (2021). *İlişki dışı ilişki (aldatma) eğiliminin nesne ilişkileri kuramı çerçevesinde incelenmesi: ilişki doyumu ve savunma mekanizmalarının aracılık etkisi*. (Doktora Tezi), İstanbul Arel Üniversitesi.
- Kartal, Y. A. ve Karaman, T.** (2018). Doğuma hazırlık eğitimin gebelerde prenatal bağlanma ve depresyon riski üzerine etkisi. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*, 49(1), 85-91.
- Kemp, V. H. ve Page, C. K.** (1987). Maternal self-esteem and prenatal attachment in high-risk pregnancy. *Maternal Child Nursing Journal*, 16, 195-206.
- Kernberg, O.** (1999) Sınır durumlar ve patolojik narsisizm. (Çev. M. Atakay). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal yayın tarihi, 1975).
- Klein, M.** (2016). *Hasret ve şükran*. (Çev. O. Koçak, Y. Erten). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal yayın tarihi, 1957).
- Küçükaya, B., Süt, H. K., Öz, S. ve Sarıkaya, N. A.** (2020) Gebelik döneminde çiftler arası uyum ve prenatal bağlanma arasındaki ilişki. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(1), 102-110.

- Koniak-Griffin, D.** (1988). The relationship between social support, self-esteem, and maternal-fetal attachment in adolescents. *Research in Nursing & Health*, 11, 269-278.
- Koren-Karie, N., Oppenheim, D., Dolev, S., Sher, E. ve Etzion-Carasso, A.** (2002). Mothers' insightfulness regarding their infants' internal experience: relations with maternal sensitivity and infant attachment. *Developmental Psychology*, 38(4), 534.
- Leifer, M.** (1977) "Psychological changes accompanying pregnancy-motherhood", *Genetical Psychology Monography*, n95 55-96.
- Leva-Giroux, R. A.** (2002). *Prenatal maternal attachment: The Lived Experience*. University of San Diego. Hahn School of Nursing and Health Science.
- Lumley, J.M** (1982). Attitudes to the fetus among primigravidae. *Australian Pediatric Journal*, (18), 106-109.
- Malm, M.C., Hildingsson, I., Rubertsson, C., Rådestad, I. ve Lindgren, H.** (2016). Prenatal attachment and its association with foetal movement during pregnancy—A population based survey. *Women and Birth*, 29: 482-6.
- McWilliams, N.** (2013). *Psikanalitik Tanı: Klinik Süreç İçinde Kişilik Yapısını Anlamak* (Çev. E. Kalem). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları (Orijinal yayın tarihi, 1994).
- Missonnier, S., Golse, B. ve Soule, M.** (2004) *La grossesse, L'enfant virtuel et la parentalité. Éléments de psycho(patho)logie périnatale*, Paris, PUF.
- Missonnier, S.** (2018). "Ebeveyn olmak, bir insanın doğması ve annelikte bakım veren olmak". (Çev. G. Fıkrkoca). *Perinatalitenin ruhsallığı ve psikanalitik klinik*. (42-63) Bağlam Yayınları.
- Missonnier, S.** (2018). "“Ruhsal şeffaflığın’ sarhoşluğu ve erdemi”". (Çev. Z. Okçuoğlu). *Perinatalitenin ruhsallığı ve psikanalitik klinik*. (98-107). Bağlam Yayınları.
- Mitchell, S.** (2018). *Psikanalizde ilişkisel kavramlar; bir bütünleşme*. (Çev. İ. Anlı, G. Algaç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları (Orijinal yayın tarihi, 1988),
- Mikulincer, M. ve Florian, V.** (1999). Maternal-fetal bonding, coping strategies, and mental health during pregnancy—the contribution of attachment style. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 18(3), 255-276.
- Muller, M. E.** (1990). *The development and testing o f the Müller Prenatal Attachment Inventory*. (Doctoral dissertation), University of California, San Francisco.
- Ossa, X., Bustos, L. ve Fernandez, L.** (2012). Prenatal attachment and associated factors during the third trimester of pregnancy in Temuco, Chile. *Midwifery*, 28(5), 689-696.
- Özcan, M.** (2018). *Savunma mekanizmaları ve nesne ilişkileri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi.
- Özkan, S.** (2018). *Kadın hastalıkları ve doğum psikiyatrisi*. İstanbul: Psikiyatrik Tıp Merkezi Yayınları.

- Öztürk, O.** (2020). *Psikanaliz ve psikoterapi*. Ankara: TPD Yayınları.
- Öztürk, O. ve Uluşahin, A.** (2011). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Potur, D., Doğan Merih, Y. ve Demirci, N.** (2020). Primipar ve Multipar Gebelerin Prenatal Bağlanmalarını Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi. *Journal of Academic Research in Nursing*, 6(1), 132-140.
- Priel, B. ve Besser, A.** (1999). Vulnerability to Postpartum Depressive Symptomatology: Dependency, Self-Criticism and The Moderating Role of Antenatal Attachment. *Journal of Social and Clinical Psychology*. 18 (2), 240-253.
- Raphael-Leff, J.** (1982). Psychotherapeutic needs of mothers-to-be. *Journal of Child Psychotherapy*. 8(1), 3-13.
- Rubertsson, C., Pallant, J. F., Sydsjö, G., Haines, H. M. ve Hildingsson, I.** (2015). Maternal depressive symptoms have a negative impact on prenatal 55 attachment—findings from a Swedish community sample. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 33(2), 153-164.
- Santrock, J. W.** (2019). *Yaşam boyu gelişim*. (Çev. Ed. G. Yüksel). Ankara: Nobel Yayınları.
- Schaffer, H. R.** (1996). *Social development*. Blackwell Publishing.
- Seimyr, L., Sjögren, B., Welles-Nyström, B. ve Nissen, E.** (2009). Antenatal maternal depressive mood and parental–fetal attachment at the end of pregnancy. *Archives of Women's Mental Health*, 12(5), 269-279.
- Semerci, A.** (2010). *Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kadın Doğum Hastalıkları Polikliniğine başvuran gebe kadınların prenatal depresyon açısından sorgulanması, semptomlarının şiddetinin karşılaştırılması*. (Uzmanlık tezi). T.C Sağlık Bakanlığı Taksim ve Eğitim Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği.
- Siddiqui, A. ve Hagglof, B.** (2000). Does maternal prenatal attachment predict postnatal mother–infant interaction? *Early Human Development*, 59, 13–25.
- Siddiqui, A., Eisemann, M. ve Hagglof, B.** (2000). Own memories of upbringing as A determinant of prenatal attachment in expectant women. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*. 18, 67–74.
- Spitz, R.** (1945). Hospitalism: an inquiry into the genesis of psychiatric conditions in early childhood. *Psychoanalytic Study of the Child*, 1, 53-74.
- Şahin, E.** (2014). *Savunma mekanizmaları ve nesne ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Şentürk, E.** (2021). *Savunma mekanizmaları ve nesne ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi: bir araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi.
- Sunat, H.** (2010). Narsisizm, nesne ve nesne ilişkileri; ödipal karmaşa ve çözülümü, üstbenlik oluşumu. (Ed. Ayça Gürdal Küey). *Psikanalitik Kurama Giriş*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

- Taşkın, L.** (2020). Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Tura, M. T.** (2022). Günümüzde Psikoterapi. İstanbul: Metis Yayınları.
- Tükel, R.** (2011). "Bebek ve anne arasındaki mekanda öznenin yaratılması: Winnicott'un çalışmalarına bir bakış". T. Parman (Ed). Psikanaliz Yazıları 23 – Donald W. Winnicot (15-35). Bağlam Yayınları.
- Tükel, R. ve Şahin, S.** (2011). "Gelişmiş savunma düzenekleri". (Ed. A. Köşkdere). Psikanalitik Psikoterapiler Temel Kavramlar, Kuramlar, Yöntemler içinde. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları, 212-220.
- Tüzün, O. ve Sayar, K.** (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19 (1), 24-39.
- Uluç S., Tüzün Z., Haselden M. ve Piri Erbaş S.** (2015). Bell nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği'nin (BORRTI) türkçe'ye uyarlama çalışması. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 4(18),112-123.
- Üçok, A.** (2010). İnhibisyonlar, semptomlar ve anksiyete. (Ed. Ayça Gürdal Küey). Psikanalitik Kurama Giriş, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Üstünsöz, A. ve İnanç, N.** (2001). Sağlıklı gebeler ile yüksek riskli gebelerde doğum öncesi anne-bebek bağlılığının karşılaştırılması. *Gülhane Askeri Tıp Dergisi*. 43(1), 62-65.
- Üstünsöz A., Güvenç, G., Akyüz A. ve Oflaz F.** (2010) Comparison of maternal and paternal-fetal attachment in Turkish couples. *Midwifery*, 26, 1-9.
- Vaillant, G. E.** (2000). Adaptive mental mechanisms: Their role in a positive psychology. *American Psychologist*. 55(1), 89.
- Yarcheski, A., Mahon, N. E., Yarcheski, T. J., Hanks, M. M., ve Cannella, B. L.** (2009). A Meta-analytic Study of Predictors of Maternal-fetal Attachment. *International Journal of Nursing Studies*. 46, 708-715.
- Yarcheski, A., Mahon, N. E., Yarcheski, T. J., Hanks, M. M. ve Yılmaz, S. D.** (2013) Prenatal anne bebek bağlanması. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 10, 28-33.
- Yılmaz, S.** (2010). *Perinatal kayıp deneyiminin sonraki gebelik üzerine etkileri.* (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, S.** (2013). Prenatal Anne-Bebek Bağlanması. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 10(3), 28-33.
- Yılmaz, S.D. ve Beji, N.K.** (2010) Gebelerin stresle başa çıkma, depresyon ve prenatal bağlanma düzeyleri ve bunları etkileyen faktörler. *Genel Tıp Dergisi*, 20(3), 99-108.
- Yılmaz, N., Gençöz, T. ve Ak, M.** (2007). Savunma biçimleri testinin psikometrik özellikleri: güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(3), 244-253.
- Yücel, B.** (2010) Savunma mekanizmaları. (Ed. Ayça Gürdal Küey). Psikanalitik Kurama Giriş, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Winnicot, D. W.** (2021) Oyun ve Gerçeklik (Çev. T. Birkan). İstanbul: Metis Yayınları (Orijinal yayım tarihi, 1971)

Zeren, D. (2022). *Gebelerde zihin kuramı ile depresyon, anksiyete ve prenatal bağlanma arasındaki ilişki.* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

Zurlo, M. C. (2007). Ebeveyn- Çocuk İlişkilerindeki Sorunsallar ve Doğum Sonrası Psikopatolojileri. (Çev. P. Kıstak). *Psikanaliz Yazıları 16 – Psikanaliz ve Sınırlar* (93-108). Bağlam Yayınları.



EKLER

Ek - 1: Bilgilendirilmiş Onay Formu

Değerli Katılımcı,

"GEBELERDE NESNE İLİŞKİLERİ İLE PRENATAL BAĞLANMA ARASINDAKİ İLİŞKİNİN SAVUNMA MEKANİZMALARINI AÇISINDAN İNCELENMESİ" isimli bu çalışma İstanbul Gedik Üniversitesi Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı bünyesinde, Dr. Neşe Saruhan danışmanlığında, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Hande Nil Arıcan tarafından yürütülen bir çalışmadır.

Araştırmanın amacı gebelerde nesne ilişkileri ile prenatal bağlanma ilişkisini, savunma mekanizmaları açısından incelemektir. Çalışmaya yalnızca gebeler katılabilmektedir. Çalışma 3 ankete ek olarak, tanıtıcı bilgilerin alındığı bir anketten oluşmaktadır. Tüm soruların yanıtlanması yaklaşık 15-20 dakika sürmektedir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Yanıtlarınız gizli tutulacak ve yalnızca bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacaktır.

Araştırmaya katkı sağlamak için soruların tamamını eksiksiz biçimde yanıtlamanız ve sizi tam olarak yansıtabilecek biçimde yanıt vermeniz önem taşımaktadır. Herhangi bir sorunuz olması durumunda araştırmacıya handenilarican@gmail.com e-posta adresi üzerinden ulaşabilirsiniz.

Yukarıda yer alan bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın amacını ve gerekliliklerini anladım. Çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Kabul ediyorum.

Ek – 2: Anket Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1)Yaşınız:

2)Medeni Durumunuz:

1)Evli 2)Bekar 3)Boşanmış 4)Dul

3) Gebelik Harici Var Olan Çocuk Sayısı:

4)Eğitim Durumu:

1)İlkokul 2)Ortaokul 3)Lise 4)Üniversite 5)Lisansüstü

5)Çalışma Durumu:

1) Çalışıyor 2)Çalışmıyor

6) Meslek:

7)Ekonomik Gelir Düzeyinizi Nasıl Değerlendirirsiniz:

1)Çok Kötü 2)Kötü 3)Orta 4)İyi 5)Çok İyi

8)Yaşamınızın Çoğunu Geçirdiğiniz Yer:

1)Köy 2)Kasaba 3)İl 4)ilçe 5)Metropol

9)Bu Gebelik Kaçınıcı Gebeliğiniz:

10)Düşük Varsa Sayısı,

11)Ölü Doğum Varsa Sayısı,

12)Kürtaj Varsa Sayısı,

13)Erken Doğum İle Sonuçlanan Gebelik Varsa Sayısı:

14)Kaybedilen Çocuk Varsa Sayısı :

15)Çocuğun Arzu Edilen Cinsiyeti:

16)Çocuğun Cinsiyeti:

17)Şu Anki Gebelik İstenilen Bir Gebelik mi:

1)Evet 2)Hayır

18) Şu Anki Gebeliğiniz Sonlandırmayı Düşündüğünüz Bir Gebelik mi:

1)Evet 2)Hayır

19) Şu Anki Gebeliğiniz Planlanmış Bir Gebelik mi:

1)Evet 2)Hayır

20) Gebeliğiniz Normal Bir Gebelik mi Riskli Bir Gebelik mi

1)Normal 2)Riskli

21)Riskli ise Gebe Kaynaklı mı Bebek Kaynaklı mı:

1)Gebe 2)Bebek

22) Kaç Haftalık Hamilesiniz:

23)Gebeliğiniz Doğal Yollarla mı Yoksa Tıbbi Yollarla mı Gerçekleşti:

1) Doğal 2)Tıbbi

24) Kronik Bir Hastalığınız Var mı:

1)Evet 2)Hayır

25) Psikiyatrik Bir Hastalığınız Var mı:

1)Evet 2)Hayır

26) Bebeğinizde Tespit Edilmiş Herhangi Bir Anomali Var mı:

1)Evet 2)Hayır

Ek - 3:

**BELL NESNE İLİŞKİLERİ VE GERÇEĞİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ
(BORRTI)**

NESNE İLİŞKİLERİ BOYUTU

Her bir maddeyi dikkatlice okuyun. Daha sonra sizin yanıtınız olan harfi daire içine alın. Eğer madde içinde söz edilen durum sizin için doğruysa Doğru sütununda yer alan D harfini daire içine alın. Eğer madde içinde söz edilen durum sizin için doğru değilse Yanlış sütununda yer alan Y harfini içine alın. Her bir madde için sadece bir tane harfi daire içine alın. Hiç atlamadan tüm maddeleri yanıtlayın.

Madde	Doğru	Yanlış
1. En az bir tane tutarlı ve doyurucu ilişkim var.	D	Y
2. Eğer biri benden hoşlanmazsa o kişiye iyi davranmak için her zaman daha fazla uğraşırım.	D	Y
3. Birdenbire içime kapanabilir ve haftalarca kimseyle konuşmayabilirim.	D	Y
4. Genellikle bana en yakın olanları eninde sonunda incitirim.	D	Y
5. Çevremdekiler bana bir yetiştikten çok, çocukmuşum gibi davranır.	D	Y
6. İyi tanıdığım biri uzaklara giderse, onu özleyebilirim.		
7. Aile ilişkilerimi bozmadan evdeki anlaşmazlıklarla uğraşabilirim.	D	Y
8. İnsanlar üzerinde güç kullanmaktan gizli bir zevk duyarım.	D	Y
9. Bazen istediğimi elde etmek için hemen hemen her şeyi yaparım.	D	Y
10. Bana yakın olan biri tüm dikkatimi bana vermediğinde, çoğu kez kendimi incinmiş ve reddedilmiş hissederim.	D	Y
11. Eğer biriyle yakınlaşmaya başlarsam ve bu kişi güvenilir biri çıkarsa, olaylar bu hale geldiği için kendimden nefret edebilirim.	D	Y
12. Birine yaklaşmak benim için zordur.	D	Y
13. Cinsel yaşamım tatmin edicidir.	D	Y
14. Başkalarının benden beklediği gibi biri olmaya çalışırım.	D	Y
15. Bir ilişki ne kadar kötüye giderse gitsin, ona asılırım.	D	Y
16. Olaylar/durumlar hakkında genellikle güçlü fikirlerim yoktur.	D	Y
17. Çevremdekiler üzerinde hiçbir etkim yoktur.	D	Y
18. İnsanlar, onları görmediğimde yoktur.	D	Y
19. Hayatta çok incitildim.	D	Y
20. En derin duygularımı paylaşabildiğim ve benimle böyle duygularını paylaşan biri var.	D	Y
21. Ne kadar kaçınmaya çalışırsam çalışayım, en önemli ilişkilerimde aynı zorluklar ortaya çıkar.	D	Y

22. Biriyle tamamen “bir” olmak için güçlü bir istek duyarım.	D	Y
23. İlişkilerde, karşımdaki kişiyle sürekli bir arada olmadığım sürece tatmin olmam.	D	Y
24. İnsanları çok iyi tartarım.	D	Y
25. Karşı cinsten olanlarla ilişkileri hep aynı şekilde sonuçlanır.	D	Y
26. Başkaları sık sık beni aşağılamaya çalışır.	D	Y
27. Benim yerime kararlarımı vermeleri için genellikle başkalarına bel bağlarım.	D	Y
28. Birine güvendiğimde genellikle pişman olurum.	D	Y
29. Bana yakın birine kızdığım zaman, bunu ayrıntılarıyla konuşabilirim.	D	Y
30. Düşüncelerim yayımlandığı için diğer insanlar benim ne düşündüğümü bilir	D	Y
31. İstedigimi almanın en iyi yolu başkalarını ustaca idare etmektir.	D	Y
32. Etrafımda karşı cinsten birileri varken genellikle kendimi gergin hissederim.	D	Y
33. Bir şeylerin dışında bırakılacağımdan sık sık kaygı duyarım.	D	Y
34. Herkesi memnun etmem gerektiğini hissederim aksi takdirde beni reddedebilirler.	D	Y
35. Bazen rüyalarım o kadar canlı olur ki uyandığım zaman gerçekten yaşanmış gibi gelir.	D	Y
36. Kendimi kapatıp birkaç ay kimseyle görüşmem.	D	Y
37. Hayatımdaki önemli insanlar tarafından olası reddedilmelere karşı duyarlıyım.	D	Y
38. Arkadaş edinmek benim için sorun değildir.	D	Y
39. Karşı cinsten olanlarla nasıl tanışılacağı ya da konuşulacağını bilmem.	D	Y
40. Bana yakın olan birine istediğim bir şeyi yaptırmadığımda, kızgın ya da incinmiş hissederim.	D	Y
41. Yalnız bir yaşam sürmek benim kaderimdir.	D	Y
42. İnsanlar birbirine karşı asla dürüst değildir.	D	Y
43. İlişkilere çok şey katar ve çok şey alırım.	D	Y
44. Karşı cinsten olanlarla tanışmak ya da konuşmaktan utanırım.	D	Y
45. İyi bir annenin, çocuklarını daima memnun etmesi gerektiğine inanırım.	D	Y

Ek - 4:

SAVUNMA BİÇİMLERİ TESTİ

Lütfen her ifadeyi dikkatle okuyup, bunların size uygunluğunu yan tarafında 1'den 9'a kadar derecelendirilmiş skala üzerinde seçtiğiniz dereceyi çarpı şeklinde (×) işaretlemek suretiyle gösteriniz.

1. Başkalarına yardım etmek hoşuma gider, yardım etmem engellenirse üzülürüm.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

2. Bir sorunum olduğunda, onunla uğraşacak vaktim olana kadar o sorunu düşünmemeyi becerebilirim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

3. Endişemin üstesinden gelmek için yapıcı ve yaratıcı şeylerle uğraşırım (resim, el işi, ağaç oyma) Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

4. Arada bir bu gün yapmam gereken işleri yarına bırakırım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

5. Kendime çok kolay gülerim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

6. İnsanlar bana kötü davranmaya eğilimlidir.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

7. Birisi beni soyup paramı çalsa, onun cezalandırılmasını değil ona yardım edilmesini isterim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

8. Hoş olmayan gerçekleri, hiç yokmuşlar gibi görmezlikten gelirim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

9. Süpermen' mişim gibi tehlikelere aldırmam.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

10. İnsanlara, sandıkları kadar önemli olmadıklarını gösterebilme yeteneğimle gurur duyarım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

11. Bir şey canımı sıktığında, çoğu kez düşüncesizce ve tepkisel davranırım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

12. Hayatım yolunda gitmediğinde bedensel rahatsızlıklara yakalanırım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

13. Çok tutuk bir insanım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

14. Her zaman doğruyu söylemem.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

15. Sorunsuz bir yaşam sürdürmemi sağlayacak özel yeteneklerim var.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

16. Seçimlerde bazen haklarında çok az şey bildiğim kişilere oy veririm.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

17. Bir çok şeyi gerçek yaşamımdan çok hayalimde çözerim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

18. Hiçbir şeyden korkmam.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

19. Bazen bir melek olduğumu, bazen de bir şeytan olduğumu düşünürüm.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

20. Kırıldığımda açıkça saldırgan olurum.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

21. Her zaman, tanıdığım birinin koruyucu melek gibi olduğunu hissederim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

22. Bana göre, insanlar ya iyi ya da kötüdürler.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

23. Patronum beni kızdırırsa, ondan hıncımı çıkarmak için ya işimde hata yaparım ya da işi yavaşlatırım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

24. Her şeyi yapabilecek güçte, aynı zamanda son derece adil ve dürüst olan bir tanıdığım var.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

25. Serbest bıraktığımda, yaptığım işi etkileyebilecek olan duygularımı kontrol edebilirim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

26. Genellikle, aslında acı verici olan bir durumun gülünç yanını görebilirim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

27. Hoşlanmadığım bir işi yaptığımda başım ağrır.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

28. Sık sık, kendimi kesinlikle kızmam gereken insanlara iyi davranırken bulurum.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
29. Hayatta, haksızlığa uğruyor olduğuma eminim.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
30. Sınav veya iş görüşmesi gibi zor bir durumla karşılaşacağımı bildiğimde, bunun nasıl olabileceğini hayal eder ve başa çıkmak için planlar yaparım.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
31. Doktorlar benim derdimin ne olduğunu hiçbir zaman gerçekten anlamıyorlar.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
32. Haklarım için mücadele ettikten sonra, girişken davrandığımdan dolayı özür dilemeye eğilimliyimdir.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
33. Üzüntülü veya endişeli olduğumda yemek yemek beni rahatlatır.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
34. Sık sık duygularımı göstermediğim söylenir.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
35. Eğer üzüleceğimi önceden tahmin edebilirsem, onunla daha iyi baş edebilirim.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
36. Ne kadar yakınırsam yakınyım, hiçbir zaman tatmin edici bir yanıt alamıyorum.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
37. Yoğun duyguların yaşanması gereken durumlarda, genellikle hiçbir şey hissetmediğimi fark ediyorum.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
38. Kendimi elimdeki işe vermek, beni üzüntülü veya endişeli olmaktan korur.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
39. Bir bunalım içinde olsaydım, aynı türden sorunu olan birini arardım.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
40. Eğer saldırganca bir düşüncem olursa, bunu telafi etmek için bir şey yapma ihtiyacı duyarım.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

Ek - 5:

PRENATAL BAĞLANMA ENVANTERİ

Aşağıda belirtilen ifadeler kadınların hamilelikte yaşayabileceği düşünceleri, duyguları ve durumları tanımlamaktadır. Lütfen her bir ifadeye sizin düşüncelerinizi yansıtması bakımından ne derece katıldığınızı sağ tarafta bulunan derecelendirme üzerinde belirtiniz.

	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık sık	Her zaman
1. Bebeğim şu an neye benzediğini merak ediyorum.				
2. Bebeğe ismiyle seslendiğimi hayal ediyorum.				
3. Bebeğin hareket ettiğini hissetmek keyif alıyorum.				
4. Bebeğimin çoktan bir kişiliğe sahip olduğunu düşünüyorum.				
5. Başkalarının elini karnıma koyup bebeğin hareketlerini hissetmelerine izin veriyorum.				
6. Yaptığım şeylerin bebekte farklılık yarattığını biliyorum.				
7. Bebeğimle yapacağım şeyleri planlıyorum.				
8. Bebeğin içimde neler yaptığını başkalarına anlatırım.				
9. Bebeğin neresine dokunduğumu hayal ediyorum.				
10. Bebeğin ne zaman uyuduğunu biliyorum.				
11. Bebeğimi hareket ettirebilirim.				
12. Bebek için bir şeyler satın alıy/yaparım.				
13. Bebeğimi seviyorum.				
14. Bebeğin karnımda ne yaptığını hayal ediyorum.				
15. Karnımı kollarımla sararak oturmaktan hoşlanırım.				
16. Bebekle ilgili hayaller kuruyorum.				
17. Bebeğin neden hareket ettiğini bilirim.				
18. Karnımın üzerinden bebeği okşuyorum/onunla temas kuruyorum.				
19. Bebekle sırları paylaşıyorum.				
20. Bebeğin beni işittiğini bilirim.				
21. Bebek hakkında düşündüğümde çok heyecanlanırım				

ÖZGEÇMİŞ

Hande Nil ARICAN

EĞİTİM DURUMU:

- 2023: İstanbul Gedik Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans
- 2021: İstanbul Üniversitesi İşletme Bölümü Lisans-Çiftanadal
- 2019: İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü Lisans
- 2015: Füsun Yönder Anadolu Lisesi

MESLEKİ DENEYİM:

- 2018: İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi, Nöroloji Stajyer Psikolog
- 2019: Porte Psikoloji Danışmanlık Merkezi Asistan Psikolog
- 2021: Kartal Belediyesi Kadın Danışma Merkezi Stajyer Psikolog
- 2021: Porte Psikoloji Danışmanlık Merkezi Psikolog
- 2023: Sandık Psikolojik Danışmanlık Merkezi Psikolog

EĞİTİM & SERTİFİKALAR

- 2020: Rorschach ve Tematik Algı Testi Projektif Testler Eğitimi-İrem Erdem Atak
- 2022: Bedende ve Zihinde Annelik: Hamilelik, Annelik ve Doğurganlık Sorunları Üzerine- İçgörü Psikoterapi Merkezi Seminer Dizisi
- 2022-2023: PSİKE-Psikanalize Giriş Seminerleri
- 2018: Arş. Gör. Didem Acar, İlke Çoşkun ve Ceren Tabakçioğlu ile 'Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik İyi Oluş: Bilişsel Duygu Düzenleme ve Duyguları İfade Etme Düzeyleri Açısından İncelenmesi' isimli poster, 20. Ulusal Psikoloji Kongresi